

Poročilo o delu Zveze svobodnih sindikatov Slovenije med 5. in 6. kongresom

KAZALO

1.	UVOD.....	24
2.	GOSPODARSKA POLITIKA IN GOSPODARSKI RAZVOJ.....	27
3.	DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETIJ	29
4.	TRG DELA IN POGOJI DELA	30
5.	POLITIKA IN SISTEM PLAČ.....	33
6.	SOCIALNA POLITIKA	34
6.1.	Zdravstveno zavarovanje.....	34
6.1.1.	Organi upravljanja Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS)	34
6.1.2.	Socialni dialog o načrtovani zdravstveni reformi.....	35
6.2.	Pokojninsko in invalidsko zavarovanje	36
6.2.1.	ZSSS v svetu Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanja Slovenije (ZPIZ), organu njegovega upravljanja.....	36
6.3.	Pogajanja o ZPIZ-2	37
6.3.1.	Povzetek pogajanj delovne skupine ESS za pokojninsko reformo	37
6.3.2.	Kratek povzetek stališč pogajalcev ZSSS na pogajanjih delovne skupine ESS za pokojninsko reformo in povezanih pogajanjih	38
7.	SOCIALNI DIALOG IN KOLEKTIVNA POGAJANJA	42
7.1.	Socialni dialog.....	42
7.2.	Kolektivna pogajanja — normativni del	42
7.3.	Kolektivna pogajanja – tarifni del.....	43
8.	SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU	43
9.	DELAVSKO NOTRANJE LASTNIŠTVO	44
10.	VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU	45
10.1.	Publicistična dejavnost ZSSS na področju varnosti in zdravja pri delu:.....	45
10.2.	Usposabljanje delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu	47
10.3.	Vzpostavitev podpore mreže delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu	48
10.4.	Javne kampanje za varnost in zdravje pri delu.....	48

10.5.	Tristranski socialni dialog na državni ravni.....	49
10.6.	Nagrade in priznanja Avgusta Kuharja za leto 2010 za izjemne dosežke na področju varnosti in zdravja pri delu.....	49
10.7.	Projekti na področju varnosti in zdravja pri delu	50
10.8.	ZSSS v nacionalnih in evropskih svetovalnih organih na področju varnosti in zdravja pri delu	50
11.	ENAKE MOŽNOSTI	51
11.1.	Odbor ZSSS za enake možnosti 2008–2012	51
11.2.	Ženski odbor Evropske konfederacije sindikatov	51
11.3.	Roža mogota, priznanje predsedstva ZSSS za dosežek leta za enake možnosti žensk in moških	52
11.4.	Projektno delo na področju enakih možnosti.....	53
11.5.	Ženska mreža ZSSS	53
12.	IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE.....	54
12.1.	Organizacija izobraževanja in usposabljanja ter izvedba	56
12.2.	Metode in oblike izobraževanja in usposabljanja.....	56
12.2.1.	Oblike izobraževanja	56
12.2.2.	Metode izobraževanja	56
12.3.	Motivacija za izobraževanje in usposabljanje	57
12.4.	Pravne podlage	57
12.5.	Pravica je tudi dolžnost in odgovornost	57
12.6.	Vloga kadrovske funkcije pri izobraževanju in usposabljanju	58
12.7.	Spremljanje uspešnosti in učinkovitosti programov izobraževanja in usposabljanja.....	58
12.8.	Aktivnosti za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije na področju sindikalnega dela.....	59
13.	SMO DEL EVROPE IN MEDNARODNA DEJAVNOST ZSSS	60
14.	ŠTEVILČNA, STROKOVNA IN VPLIVNA ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE	64
15.	ZSSS NA PODROČJU MLADIH	66
15.1.	ZSSS in aktivnosti odbora za mlade.....	66
15.2.	Aktivnosti.....	67
15.3.	Promocija.....	67
15.4.	Dogodki	68
15.5.	Mednarodno sodelovanje	68
15.6.	Odnosi z javnostjo.....	69
15.7.	Zaključek.....	70
16.	SVETNIKI ZSSS V DRŽAVNEM SVETU	70
17.	SEJE ORGANOV ZSSS.....	70
18.	REFERENDUMI, STAVKOVNO GIBANJE IN PROTESTI	71
18.1.	Referendumi in referendumske kampanje.....	71
18.1.1.	Referendum o zakonu o malem delu (10. 4. 2011).....	71
18.1.2.	Referendum o zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-2 (5. 6. 2011)	71
18.2.	Stavkovno gibanje.....	76
18.3.	Protesti.....	76
19.	ZSSS IN PROJEKTI.....	78
20.	DELO SLUŽBE ZA EVIDENCO ČLANSTVA	81
21.	SINDIKALNA PRIZNANJA.....	81
21.1.	Prejemniki plaket Svobodnih sindikatov Slovenije v obdobju 2008—2012.....	81
21.2.	Posebno priznanje – zahvala za dolgoletno delo v ZSSS	82
22.	PRAZNOVANJE PRVEGA MAJA.....	82

1. UVOD

Obdobje med kongresoma je bilo za Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije eno najtežjih doslej zaradi finančne in posledično gospodarske krize, ki je občutno vplivala na spoštovanje delavskih in socialnih pravic. Vpetost naše države v Evropsko unijo je v veliki meri vplivala tudi na ukrepe, ki so jih sprejemale vlade članic EU za reševanje krize, zato je bil boj sindikatov proti ostrim varčevalnim ukrepom večinoma neuspešen.

Neoliberalizem, ki se je razrasel v številnih članicah unije ter tudi pri nas in ki je dobil domovinsko pravico tudi v najvišjih organih Evropske unije, je pokazal vse svoje osnovne značilnosti: reforme na področju zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja, reforme trga dela in socialne politike, liberalizacija in privatizacija javnih storitev, zahteve po čim manjšem vmešavanju države v gospodarstvo ter po deregulaciji, zmanjševanje moči sindikatov, vse to s ciljem, da bi se zmanjšale delavske in socialne pravice v korist kapitala. Neenakost, ki smo ji v sedanjem času priče v Evropski uniji, pa tudi po svetu, še nikoli v zgodovini ni bila večja.

Če so svetovni voditelji ob nastanku krize obljubljali, da nič več ne bo tako, kot je bilo, in da bodo sprejeli ostre finančne predpise, ki bodo onemogočili poslovanje in delovanje finančnih institucij po starem, ukinili davčne oaze ter pritrjevali sindikatom, ki so dokazovali, da krize niso povzročili delavci in je zato tudi ne bodo plačevali, je danes, po štirih letih očitno, da so bile to samo prazne obljube. Finančne institucije so le še povečale svojo moč in so postale absolutni vladar nad državami, saj jim, v sodelovanju z bonitetnimi hišami, ki so v njihovi službi za povečevanje dobičkov, diktirajo pogoje za pridobivanje finančnih sredstev.

Poleg tega se v času krize v vrhu Evropske unije vse več odločitev, ki imajo ogromen vpliv na delo in življenje državljanov unije, sprejema na nedemokratičen način, to je v ozkem krogu voditeljev držav. Navadni državljani na te odločitve nimajo nobenega vpliva, saj so voditelji prepričani, da so edini, ki lahko popeljejo članice EU iz krize. Ne upoštevajo nobenih predlogov in stališč evropskega sindikalnega gibanja ali alternativnih predlogov reševanja krize, ki jih ponuja tudi civilna družba. S svojimi enostranskimi odločitvami pa neposredno in negativno vplivajo na ustaljene sisteme pogajanj in kolektivnih pogodb v članicah, pridobljene delavske in socialne pravice ter druge delovne standarde, ki jih delavkam in delavcem zagotavljajo ratificirane mednarodne konvencije in pogodbe ter matični zakoni. V zameno za finančno pomoč pa od vlad ogroženih članic zahtevajo drastično zmanjševanje delavskih in socialnih pravic.

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo se že na začetku krize ostro postavili proti varčevalnim ukrepom, ki jih je hotela sprejeti vlada in ki naj bi zmanjšali proračunski primanjkljaj ter oživili gospodarsko rast. Dokazovali smo, da varčevalni ukrepi pomenijo spiralno pot navzdol, saj zmanjšujejo povpraševanje, kar bo vodilo v recesijo in ustvarilo še dodatni proračunski primanjkljaj. Zahtevali smo, da vlada okrepi predvsem prihodkovno stran državnega proračuna. Zavedali smo se, da bodo varčevalni ukrepi prinesli še manj sredstev v proračun in da bodo zaradi tega prve na udaru delavske in socialne pravice. Namesto tega smo zahtevali, da vlada sprejme ukrepe, ki bodo spodbudili rast in zaposlovanje, vlaganje v izobraževanje in raziskave, aktivira javne naložbe v energetske obnove stanovanjskih objektov, z različnimi ukrepi pomaga lesni industriji, spodbuja zeleno gospodarstvo in s tem odpiranje kakovostnih delovnih mest ter s spremembami dohodninske in davčne zakonodaje bolj obremeni bogatejši sloj prebivalstva. Rdeča nit vseh zahtev Zveze je bil tudi sprejem davka na finančne transakcije, s katerim bi finančne institucije vsaj delno povrnile sredstva, ki jih je vlada porabila za njihovo reševanje. Zahtevali smo zagon drugačnega kakovostnega razvoja naše države, ki bo v ospredje postavil delo in gospodarsko rast in ne finančne špekulacije!

Namesto da bi se v času krize okrepil socialni dialog in da bi levosredinska vlada poskušala poiskati rešitve za izhod iz krize, je raven socialnega dialoga padla na najnižjo točko od njegovega obstoja. V nasprotju s prejšnjo, desnosredinsko vlado vlada ni čutila nobene potrebe po sklenitvi socialnega sporazuma, njen odnos do socialnega dialoga pa je bil, da je smiseln samo do takrat, dokler daje rezultate. Dialog si je predstavljala po načelu »vzemi ali pusti«, kar je povzročilo konflikte s partnerji in v končni fazi pripeljalo do referendumov o pokojninski reformi ter o malem delu.

Najpomembnejša reforma v obdobju med kongresoma, ki jo je predlagala vlada, je bila zagotovo pokojninska. V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo se dobro zavedali, da so potrebne nekatere spremembe

obstoječega pokojninskega sistema, ki bodo zagotavljale dolgoročno finančno vzdržnost pokojninske blagajne, socialno pravičnost, solidarnost in preprečile vse večje zaostajanje pokojnin za rastjo plač.

Od vlade predlagani novi pokojninski zakon vsega tega ni upošteval. Nasprotno – zaostroval je upokojitvene pogoje za pridobitev pokojnine brez odbitkov. Pogoj 43 let pokojninske dobe ali 65 let starosti je bil krivičen in nehuman za veliko večino delavcev, ker teh pogojev, predvsem zaradi zdravstvenih razmer, ne bi mogli izpolniti, pa tudi zato, ker delodajalci večinoma ne želijo zaposlovati starejših ljudi. V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo vztrajali pri stališču, da mora biti 40 let plačevanja prispevkov v pokojninsko blagajno kot pogoja za upravičenost do pokojnine, ne glede na starost, dovolj. Za nas je bil to ukrep socialne pravičnosti, ker pomeni, da se upošteva položaj delavk in delavcev, ki so mladi začeli delati in plačevati prispevke, saj so pogosto delali v napornejših, težjih in slabše plačanih delovnih razmerah. V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo tudi poudarjali, da je realnost v sedanjem času ta, da odvisno od vrste in narave zahtevnosti dela nimajo vsi delavci enake pričakovane življenjske dobe, ko dosežejo starost za upokojitvev.

V pogajanjih za nov pokojninski zakon z ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve pa tudi z vlado v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije s temi osnovnimi stališči nismo uspeli. Ker je vlada poslala v državni zbor s socialnimi partnerji neusklajen zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki so ga poslanci sprejeli, smo se v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije odločili, da o teh rešitvah povprašamo državljane na referendumu. V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo že v petih dneh od začetka zbiranja zbrali dovolj podpisov za razpis referendumu, potem pa je zbiranje podpisov ustavil državni zbor, ki je na ustavno sodišče poslal zahtevo za presojo, ali bi z odložitvijo uveljavitve novega pokojninskega zakona oziroma njegove zavrnitve na referendumu lahko nastale protiustavne posledice. Po dveh mesecih, v katerih je Zveza svobodnih sindikatov Slovenije morala strokovno obrazložiti ustavnemu sodišču, zakaj po njenem mnenju z zavrnitvijo zakona na referendumu ne bi nastale protiustavne posledice, nam je Ustavno sodišče RS pritrdilo. Konec aprila smo v državni zbor prinesli skoraj 44.000 podpisov volivcev, na podlagi katerih je bil 5. junija 2011 razpisan referendum. Na referendumu je ob 40,46 odstotni udeležbi za pokojninski zakon glasovalo 27,95 % volivcev, proti njemu pa 72,05 %.

Podobno je bilo z zakonom o malem delu. Na začetku je vlada želela z njim urediti študentsko delo, vendar se je hitro izkazalo, da zakon posega tudi v zaposlovanje drugih kategorij prebivalstva, kot so upokojenci in brezposelni. V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo že po predstavitvi zakona s pomočjo Fundacije Friedricha Eberta Stiftunga iz Zagreba takoj organizirali mednarodno konferenco in povabili nanjo tudi neodvisne strokovnjake iz Nemčije in Avstrije, ki so predstavili negativne izkušnje malega dela v svojih državah. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije ni nasprotovala ureditvi študentskega dela in ni bila proti temu, da bi tudi upokojenci lahko zaslužili dodaten denar k skromnim pokojninam, bila pa je ostro proti zaposlovanju brezposelnih s pomočjo malega dela. Ker je zakonu o malem delu še posebej nasprotovala Študentska organizacija Slovenije, je vložila pobudo za razpis referendumu o tem zakonu. V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo se študentski organizaciji pridružili pri zbiranju podpisov za referendum, ki je bil 10. aprila 2011. Ob 33,99 odstotni udeležbi je za zakon glasovalo 19,93 % volivcev, proti pa je bilo 80,07 % volivcev.

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo v medkongresnem obdobju stalno opozarjali tudi na neprimerno višino minimalne plače in neprimeren način njenega usklajevanja. Ker v socialnem dialogu s svojimi zahtevami nismo bili uspešni, smo novembra 2009 organizirali množične demonstracije na Prešernovem trgu v Ljubljani pod naslovom »Za dostojne plače in varno starost«, ki se jih je udeležilo prek 30.000 članic in članov sindikatov. Poleg tega, da smo zahtevali dvig minimalne plače, smo na njih zavrnili tudi predlagano pokojninsko reformo. Kljub množičnim demonstracijam smo morali zaradi nasprotovanja delodajalskih organizacij, ki so strašili, da bo zaradi dviga minimalne plače brez dela ostalo 70.000 delavcev, še z drugimi oblikami pritiska prepričevati vlado, da je konec januarja 2010 sprejela predlog zakona o minimalni plači, ki je minimalno plačo dvignil na 734 EUR. Državni zbor je štirinajst dni kasneje zakon sprejel. V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije pa doslej še vedno nismo uspeli s svojo zahtevo po spremembi definicije minimalne plače, ki po sedanjosti vanjo všteta vse dodatke, zaradi česar prihaja do uravnilovke v spodnjem delu plačne distribucije.

Aktivni smo bili tudi v času predsedovanja Slovenije Evropski uniji. Predsednik ZSSS je bil na začetku predsedovanja najprej v delegaciji Evropske konfederacije sindikatov (EKS) na najvišji ravni, ki je predsedniku vlade Janezu Janši izročila memorandum EKS, v katerem so bila naštetja odprta vprašanja z delovnopравниh in socialnega področja, ki bi jih bilo treba po mnenju evropskega sindikalnega gibanja urediti v času predse-

dovanja. Poleg tega je bil predsednik ZSSS Dušan Semolič v delegaciji EKS, ki se je udeležila tristranskega socialnega vrha Evropske unije v Bruslju. Na Brdu pri Kranju je bil prav tako, poleg generalnega sekretarja EKS Johna Monksa in njegove namestnice Marie Helene Andre, v delegaciji EKS, ki je sodelovala na neformalnem zasedanju ministric in ministrov za zaposlovanje in socialne zadeve članic Evropske unije. Goran Lukič, samostojni svetovalec ZSSS za socialno področje, zaposlovanje in migracije, je s svojim prispevkom sodeloval na konferenci o zaposlovanju mladih, ki jo je na Brdu pri Kranju v času predsedovanja organiziralo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo v času predsedovanja Slovenije Evropski uniji organizirali še dva odmevna dogodka. Prvega smo med zasedanjem ekonomskih in finančnih ministrov EU (ECOFIN) na Brdu pri Kranju organizirali v prostorih Pravne fakultete v Ljubljani, in sicer tako imenovani alternativni ECOFIN. Na njem so predstavniki ZSSS, alternativni ekonomisti in družboslovci z evropskih univerz in iz civilnih združenj opozarjali na napačno evropsko ekonomsko politiko ter razpravljali o možnih alternativnih politikah.

Drugi pa so bile evropske sindikalne demonstracije, ki smo jih v Zvezi skupaj z EKS pod geslom »Evropski delavci zahtevamo višje plače!« organizirali 5. aprila 2008 v Ljubljani. Udeležilo se jih je več kot 35.000 sindikalistov iz 54 sindikalnih central iz 29 evropskih držav. Na dan demonstracij je delegacijo EKS na najvišji ravni sprejel tudi predsednik vlade; seznanila ga je s sindikalnimi zahtevami. Na zborovanju na Kongresnem trgu v Ljubljani sta imela osrednja govora generalni sekretar EKS John Monks in predsednik ZSSS Dušan Semolič, za njima pa so govorili še skoraj vsi predsedniki ali generalni sekretarji sindikalnih konfederacij, ki so se udeležile demonstracij. Demonstracije so pomenile za Zvezo velik organizacijski in logistični podvig zaradi množice različnih sindikatov iz evropskih držav, ki so sodelovali na demonstracijah, bile pa so tudi prve, ki so bile organizirane v novi članici EU.

Med kongresoma so članice in člani sodelovali tudi v dveh splošnih stavkah. Na prvi splošni opozorilni stavki, ki je bila 12. marca 2008 in jo je organiziralo sedem sindikalnih organizacij, članic ZSSS zasebnega sektorja, smo zahtevali dvig vseh osnovnih plač za 6 odstotkov, zagotovilo, da se v kolektivni pogodbi za leti 2008 in 2009 vse plače s 1. avgustom 2008 uskladijo z rastjo inflacije, ter zagotovilo, da se v kolektivni pogodbi za leti 2008 in 2009 upošteva produktivnost na ravni panog. Stavke se je udeležilo okoli 150.000 članic in članov sindikatov, po dolgotrajnih pogajanjih pa je bila maja istega leta podpisana kolektivna pogodba o izredni uskladitvi plač za leto 2007 in načinu usklajevanja plač, povračilu stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov za leti 2008 in 2009.

Sindikati javnega sektorja, člani ZSSS, so 18. aprila 2012 sodelovali skupaj z drugimi sindikati javnega sektorja v splošni stavki, ki je bila uperjena proti varčevalnim ukrepom vlade. Ta je med ukrepi namreč predvidela znižanje plač javnim uslužbencem za 15 odstotkov, neizplačilo regresa za letni dopust v letu 2012 in izplačilo le polovičnega regresa v letu 2013, znižanje nadomestil ter nekaterih drugih prejemkov in podobno. V stavki je sodelovalo prek 100.000 javnih uslužbencev, po pogajanjih sindikatov z vlado pa sta bila podpisana stavkovni sporazum in dogovor o ukrepih na področju plač in drugih prejemkov v javnem sektorju, s katerim je sindikatom uspelo v precejšnji meri omiliti ukrepe.

V Zvezi smo se nenehno soočali tudi z napovedmi vlad, da bodo spremenile delovnopravno zakonodajo, s katero naj bi odpravili domnevno preveliko togost delovnih razmerij. Predlogi sprememb so seveda šli v smeri večje prožnosti, kar je pomenilo lažje odpuščanje delavcev in zmanjšanje varnosti zaposlitve. Zveza je v odgovor na te poskuse pripravila gradivo »Osem stebrov razvojne vizije trga dela«, ki je vsebovalo 28 predlogov ukrepov, in ga poslala ministrstvu za delo. Dokument ZSSS za razvoj trga dela je izhajal iz prepričanja, da mora konkurenčnost gospodarstva temeljiti na znanju in ustreznih investicijah, ne pa na znižanju stroškov dela, vendar na ministrstvu pa tudi vladi ni doživel ustreznega odziva.

Na začetku krize smo od vlade zahtevali, da sprejme ukrepe, ki bodo ohranjali delovna mesta in odpirali nova, da okrepi sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti s podaljšanjem dobe prejemanja nadomestil in zvišanjem nadomestil. Opozarjali smo tudi na probleme zaposlovanja mladih in zahtevali od vlade, da sprejme ukrepe za spodbujanje delodajalcev k zaposlovanju mladih za nedoločen čas. Poleg tega smo vladi predlagali, da nadomestila za čas brezposelnosti dopolni s programi za usposabljanje in pridobivanje novih znanj za brezposelne delavce in za delavce, ki delajo s skrajšanim delovnim časom. Mladim, ki končujejo šolanje in stopajo na trg dela v težkih razmerah, naj vlada nameni posebno finančno podporo za nadaljevanje njihovega izobraževanja in usposabljanja. Prav tako smo zahtevali, da za preprečitev izgube stika nezaposlenih s trgom

dela vlada takoj pripravi programe za delovna mesta v socialno-ekonomskem sektorju, namenjene za izpolnjevanje socialnih potreb. Programi, ki naj jih financira vlada, naj nudijo zaposlitve pri oskrbi starostnikov, v ustanovah otroškega varstva, programih sosedске pomoči in podobno.

Posebno pozornost smo v Zvezi namenili tudi položaju delavcev migrantov, še posebej v gradbenem sektorju. Bili smo prvi v državi, ki smo javno opozorili na neživiljenjske razmere, v katerih so bivali gradbeni delavci – migranti, dosegli, da je bil sprejet pravilnik o minimalnih nastanitvenih pogojih delavcev migrantov, ter uspešno zahtevali od naše vlade, da je sklenila z vlado Bosne in Hercegovine spremembe sporazuma o socialnem zavarovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Bosno in Hercegovino. V Zvezi smo natisnili tudi zgibanko »Življenje in delo v Sloveniji – osnovne informacije« v 18 tujih jezikih za delavce migrante z namenom, da se seznanijo z delavskimi in socialnimi standardi v Sloveniji.

ZSSS je aprila 2010 praznovala dvajsetletnico svojega delovanja. To obletnico smo počastili s proslavo v Festivalni dvorani v Ljubljani, na kateri sta bila slavnostna govornika predsednik ZSSS Dušan Semolič in predsednik Republike Slovenije Danilo Türk. V Zvezi smo ob tej priložnosti izdali brošuro »20 let Zveze svobodnih sindikatov Slovenije v sliki in besedi«, pripravili kratek film z glavnimi poudarki iz dvajsetletnega boja ZSSS za delavske in socialne pravice ter razstavo s fotografijami, ki je obeležila ta jubilej.

2. GOSPODARSKA POLITIKA IN GOSPODARSKI RAZVOJ

Pred petim kongresom ZSSS smo v Sloveniji uvedli evro (natančneje 1. 1. 2007), ki je postal naša nacionalna valuta. Tako kot v preostalih državah članicah EMU je uvedba evra tudi v Sloveniji zelo vplivala na inflacijo (zaokroževanje cen navzgor, trgovci in gostinci so zmedo s preračunavanjem izkoristili za zvišanje cen itd.), zaradi česar je leto 2007 zaznamovala visoka rast cen, ki je na letni ravni znašala 5,6 %. Najbolj so se v letu 2007 povišale cene v skupinah hrana in brezalkoholne pijače (za 12,9 %), gostinske in nastanitvene storitve (za 8,6 %), stanovanje (za 8,0 %) ter rekreacija in kultura (za 4,7 %). Hitro povečevanje cen hrane in brezalkoholnih pijač je vplivalo na kupno moč prebivalcev Slovenije. V Zvezi smo izredno občutljivi na zniževanje življenjskega standarda delavcev, zaradi česar smo se na dvig cen odzvali s tiskovnimi konferencami, prav tako smo izvedli projekt spremljanja cen posameznih prehranskih izdelkov po različnih trgovskih podjetjih z začetkom v decembru 2007. Namen tega projekta je bila izvedba pritiska na trgovska podjetja; le-ta pa so posledično začela uvajati akcije oziroma posebne ponudbe, ki naj bi prispevale k zniževanju cen prehranskih izdelkov.

Konec leta 2008 se je tudi v Sloveniji začela finančno - gospodarska kriza, ki je močno zaznamovala obdobje naslednjih štirih let. Vlade so z namenom ublažitve krize sprejemale strategije (Pakt za evro, Nacionalni razvojni program, Zakon o uravnoteženju javnih financ – ZUJF itd.) in ukrepe, ki so temeljili le na zniževanju pravic delavcev in prebivalcev Republike Slovenije. V Zvezi smo se odzvali na vse predlagane dokumente in ukrepe s svojimi protipredlogi tako na tiskovnih konferencah, v ekonomsko-socialnem svetu (ESS) kot tudi na raznih parlamentarnih odborih.

Zveza je ves čas opozarjala, da bi si morala Slovenija prizadevati za razvojno usmerjeno gospodarstvo, ki proizvaja in prodaja izdelke in storitve z visoko dodano vrednostjo ter posledično omogoča višje dohodke in bolj kakovostno življenje. Dolgoročna konkurenčnost podjetij ne sme temeljiti na zmanjševanju plač, kot to predvideva vlada in delodajalci, temveč na nenehni inovativnosti. Predlagali smo, da se mora država usmeriti v ustvarjanje zelenih delovnih mest, temelječih na zelenih tehnologijah in zelenih projektih, vezanih na nova delovna mesta, npr. v elektroindustriji, avtomobilski industriji kot tudi v gradbeništvu in lesarstvu (povečanje energetske učinkovitosti javnih in zasebnih nepremičnin). Nova delovna mesta bi se lahko ustvarila tudi s pomočjo pomembnih infrastrukturnih projektov.

Prav tako smo večkrat opozorili, da je slovenska »zgodba o uspehu« pred krizo posledica zadolževanja, določenih infrastrukturnih investicij in povečevanja intenzivnosti dela znotraj obstoječe gospodarske strukture, ki pa za dolgoročno konkurenčnost ni ustrezna.

V letu 2009 se je zaradi gospodarske krize povečal obseg nelikvidnih delodajalcev, s tem pa tudi število delodajalcev, ki so prenehali plačevati prispevke za socialno varnost (zdravstveno ter pokojninsko zavarovanje).

Na problematiko neplačevanja socialnih prispevkov smo v Zvezi opozarjali vlade RS tako s pozivi kot tiskovnimi konferencami. Zaradi nove storitve DURŠ, ki preko elektronskega certifikata omogoča vpogled v to, ali delodajalec plačuje prispevke za socialno varnost ali ne, smo v mesecu maju 2010 izpeljali projekt, ki je omogočil območnim organizacijam ZSSS dostop do podatkov, ki razkrivajo, ali so bili obvezni prispevki za socialno varnost naših članov plačani.

Pri pripravi in sprejemanju proračuna Republike Slovenije se je Zveza redno odzivala na predloge vlade. Na tiskovnih konferencah in ESS smo opozarjali na nevdržnost zadolževanja naših vlad v zadnjih letih, poleg tega pa tudi na nevdržno povečevanje primanjkljaja in dolga sektorja država. Ker so vlade RS želele varčevati le s pomočjo krčenja javnofinančnih odhodkov, in sicer predvsem na račun zniževanja socialnih pravic, smo v Zvezi stalno opozarjali na potrebnost ukrepov na prihodkovni strani, ki je bila ves čas zanemarjena. Vladi smo posredovali predloge, ki so vključevali spremembo obstoječe davčne zakonodaje in uvedbo novih davkov. Nekatere naše predloge, ki so temeljili predvsem na zahtevi po večji davčni obremenitvi bogatejših, je vlada upoštevala in povišala stopnjo davka na nepremičnine večjih vrednosti, povišala stopnjo davka na motorna vozila in plovila, uvedla dodatno dohodninsko stopnjo v višini 50m %, povišala davčno stopnjo za dividende itd. Eden izmed predlaganih davkov od Zveze je tudi davek na finančne transakcije, s katerim bi finančne institucije, ki so povzročile krizo, prispevale sredstva za njeno reševanje. Slednjega vlada ni uvedla, je pa pripravila delovni osnutek Zakona o davku na finančne transakcije. V sklopu tega je ministrstvo za finance organiziralo razpravo o delovnem osnutku, kjer smo predstavili stališča Zveze. Med drugim smo v Zvezi opozarjali tudi na velik delež sive ekonomije v BDP, na nepobrane davke in prispevke ter na krivični odlog oziroma odpis prispevkov za socialno varnost. Vlade RS so v skladu z neoliberalnim konceptom ves čas želele uvesti socialno kapico, ki bi še dodatno razbremenila najbogatejše pri plačevanju socialnih prispevkov in s tem še dodatno osiromašila javnofinančne blagajne. Ekonomska služba je ostro nastopila proti takemu nepravičnemu ukrepu in dokazovala njegovo neupravičenost tudi s pomočjo izračunov. V letu 2011 je ustavno sodišče končno prepovedalo odlog oziroma neplačevanje prispevkov za pokojninsko zavarovanje. Zveza se je odzvala tudi na predlog vlade za uvedbo zlatega fiskalnega pravila v ustavo, saj se nam to ne zdi primerno, niti potrebno, saj že od leta 1999 zakon o javnih financah določa, da morajo biti izdatki in prejemki proračuna v ravnovesju. Glede na to, da je osnova že zapisana v omenjenem zakonu, smo opozarjali, da ni potrebe po zapisu v ustavo, potrebno je le dosledno izvajanje zakona v vladajoči strukturi. Za zaključek naj opozorimo na to, da vlade niso storile nič za kreiranje novih delovnih mest, za zmanjševanje plačilne nediscipline, za zmanjšanje kreditnega krča in za zagon gospodarske rasti, ki bi povišala javnofinančne prihodke; vse sile so bile usmerjene le v zmanjševanje javnofinančnih odhodkov in s tem v zmanjševanje plač, pokojnin in preostalih socialnih transferjev.

V okviru pogajanj za socialni sporazum za naslednje petletno obdobje (2012–2017) je ekonomska služba aktivno sodelovala tako v delovni skupini, ki je oblikovala tekst na področju trajnostno naravnane gospodarskega razvoja, kot tudi v delovni skupini, ki je oblikovala tekst na področju javnofinančnega okvira.

Aktivno smo sodelovali tudi pri preprečitvi ustanovitve Slovenskega državnega holdinga, ki bi združil upravljanje vsega državnega premoženja na enem mestu ob hkratni priključitvi slabe banke, katere obveznosti skoraj dosegajo vrednost vsega premoženja države. S tem smo preprečili, da bi bilo ogroženih okoli 100.000 delovnih mest. Prav tako smo se aktivno vključili in preprečili netransparentno prodajo nekaterih uglednih slovenskih podjetij.

Vlada pod vodstvom Boruta Pahorja je želela v letu 2011 izvesti pokojninsko reformo, ki bi bila zelo krivična do zaposlenih in bodočih upokojencev. Ekonomska služba ZSSS je aktivno argumentirala zahteve po spremembi te reforme tako z izračuni kot z opozarjanjem v medijih. Za obveščanje javnosti smo izdelali preglednice, ki so jasno ponazarjale posledice Pahorjeve pokojninske reforme, in sicer tako zniževanja pokojninskih osnov in s tem tudi pokojnin kot tudi posledice uvedbe malusov na dodatna znižanja pokojnin, ki so v naši državi že sedaj prenizke. Zaradi odklonilnega stališča vlade do predlogov Zveze smo se odločili za izvedbo referendumu, kateremu je vlada nasprotovala in zahtevala presojo na ustavnem sodišču. Pri tem je tudi ekonomska služba z izračuni dokazovala neprimernost predlagane pokojninske reforme. Dejstvo je namreč, da je »Pahorjeva vlada« smatrala, da upokojenci ne ustvarjajo dodane vrednosti in da njihov prispevek k družbi ni pomemben, ne glede na to, da so upokojenci v svojem aktivnem obdobju od svojih plač plačevali socialne prispevke, tako torej tudi za pokojninsko varstvo. Vlada je prav tako spremenila varstveni dodatek v varstveni kredit, ne glede na

to, da smo v Zvezi opozarjali, da gre za poseg v že pridobljene pravice. Zaradi tega ukrepa je veliko upokojencev pahnjениh v še večjo revščino.

Ekonomska služba ZSSS je ves čas opozarjala na to, da se konkurenčnost Slovenije ne da izboljšati z zmanjševanjem plač in pravic zaposlenih, in sicer tako na predavanjih kot tudi na novinarskih konferencah. Konkurenčnost Slovenije je na nizki ravni zaradi birokracije, korupcije in neuspešnosti delodajalcev pri ustvarjanju novih proizvodov in storitev z višjo dodano vrednostjo. Delodajalci po drugi strani ves čas izpostavljajo le stroške dela in togost našega trga dela, pozabljajo pa da imamo v primerjavi z Evropo zelo nizke plače in visoko intenzivnost dela.

Na mednarodnem področju smo aktivno sodelovali tako z ETUC, ILO, OECD, Fundacijo Friedricha Eberta Stiftunga in drugimi. Med drugim smo z večjim številom prispevkov aktivno sodelovali na Alternative Ecofin, ki ga je soorganizirala ZSSS leta 2008, s prispevkom smo sodelovali na mednarodni konferenci ILO o minimalnih plačah, z Medregijskim sindikalnim svetom Furlanija - Julijska krajina in Slovenija smo aktivno sodelovali tako s predstavitvijo kolektivnih pogodb v Sloveniji kot tudi plačnega sistema in finančne krize v naši državi. Pomemben partner je bila tudi Fundacija Friedricha Eberta Stiftunga, preko katere smo izobraževali kolege sindikaliste iz drugih držav EU in nekdanje Jugoslavije tako o tem, kako se pogajati, kot o posameznih kolektivnih pogodbah dejavnosti in krizi v Sloveniji. Bodisi v okviru Zveze, bodisi v okviru sindikatov dejavnosti pa so kolegi sindikalisti iz drugih držav EU in nekdanje Jugoslavije in sindikalni zaupniki z veseljem poslušali o našem sistemu kolektivnih pogodb in našem plačnem sistemu. Ekonomska služba je večkrat predstavila tudi posledice uvedbe evra na cene v Sloveniji, revščino v Sloveniji, posledice finančne gospodarske krize in potrebne ukrepe za rešitev le-te, plače v naši državi, razlike med plačami moških in žensk, poslovanje gospodarskih družb in kako začeti brati bilance podjetij, kaj se dogaja v posameznih dejavnostih itd.

Ekonomska služba je v obdobju 2007–2012 izdala samostojen priročnik o poslovanju gospodarskih družb, namenjen sindikalnim zaupnikom za lažje razumevanje, kako posluje njihovo podjetje. Poleg tega je sodelovala tudi pri pripravi priročnikov, in sicer tako priročnika, namenjenega mladim, ki prvič vstopajo v zaposlitev, kot tudi priročnika za že zaposlene. Ekonomska služba je vsako leto sodelovala tudi na študentski areni, kjer je predstavila plače in druge prejemke, ki pripadajo zaposlenim.

Ekonomska služba prav tako redno objavlja sindikalno listo. Pripravili smo tudi program izračuna neto plače, ki je objavljen na spletni strani ZSSS, tako da si lahko člani sami izračunajo svojo neto plačo.

3. DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETIJ

Za ZSSS je družbena odgovornost podjetij zelo pomemben element dobrega gospodarjenja ter odgovornega odnosa vodstev podjetij in ustanov do vseh deležnikov ter do okolja. Tako je bilo na našo pobudo to poglavje uvrščeno v Socialni sporazum za obdobje 2007-2009 kljub nekaterim pomislekom z delodajalske strani o prezahtevnosti nalog, ki so bile vsebovane v poglavju. Naloge, vsebovane v poglavju o družbeni odgovornosti podjetij v socialnem sporazumu, se nato niso uresničevale predvsem zato, ker gre pri družbeni odgovornosti za prostovoljen koncept, odvisen od dobre volje vodstev podjetij, pa tudi zato, ker se socialni sporazum za tisto obdobje večinoma ni uresničeval zaradi menjave oblasti. Kljub temu pa smo na novinarskih konferencah večkrat predlagali, naj v naši državi pričnemo uresničevati ta koncept, vendar brez odziva z nasprotno, delodajalske strani. Sedanje delodajalsko razumevanje družbene odgovornosti podjetij namreč še vedno in v veliki meri temelji na dobrodelnosti ter sponzoriranju športnih klubov in kulturnih dogodkov, ne pa na odgovornem obnašanju do vseh deležnikov in okolja.

Nov poskus, da se družbeni odgovornosti podjetij vendarle postavijo temelji v naši državi, pomeni ponovna uvrstitev tega koncepta v nov predlog socialnega sporazuma za obdobje 2012-2016. Vendar pa je prihodnost, kar se tiče izvajanja koncepta družbene odgovornosti, negotova, saj delodajalski predstavniki, ki so njegovi ključni nosilci, niso sodelovali pri pogajanjih za socialni sporazum.

4. TRG DELA IN POGOJI DELA

ZSSS se je v tem mandatnem obdobju ves čas aktivno vključevala v področje trga dela in pogojev dela, politiko zaposlovanja, problematiko migrantov, mladih, invalidov in starejših. Gre namreč za področja, ki so izjemno pomembna tako za sindikalno delovanje kot tudi za stanje na trgu dela.

V letu 2008 smo z več terenskimi akcijami opozorili na nevzdržne bivalne pogoje delavcev migrantov, kar je imelo za posledico pripravo in sprejetje posebnega Pravilnika o določitvi minimalnih standardov za nastanitev tujcev, ki so zaposleni ali delajo v Republiki Sloveniji. Z aktivno udeležbo pri pripravi omenjenega pravilnika so se pogoji bivanja delavcev migrantov v Sloveniji izrazito izboljšali, prav tako pa je javnost postala pozorna na njihov položaj. V teh akcijah smo tudi ugotovili sistemske pomanjkljivosti Zakona o zaposlovanju in delu tujcev (ZZDT), ki so se odražale predvsem v smeri oteženega dostopa migrantov iz tako imenovanih tretjih držav do osebnega delovnega dovoljenja. S spremembami ZZDT smo dosegli lažji dostop do osebnih delovnih dovoljenj za delavce migrante iz tretjih držav. V vsem tem času smo intenzivno nadaljevali aktivnost na področju migrantske politike. Zlasti smo opozarjali na diskriminatorno določbo socialnih sporazumov sklenjenih med Slovenijo ter Bosno in Hercegovino in Makedonijo, iz katere je izhajalo, da so delavci migranti, z začasnim bivanjem v Sloveniji iz teh držav v primeru brezposelnosti izključeni iz prejemanja denarnega nadomestila za čas brezposelnosti. Septembra 2011 so bile tudi na podlagi intenzivnega javnega pritiska ZSSS sprejete spremembe socialnega sporazuma med Slovenijo in Bosno in Hercegovino, ki so umaknile to diskriminatorno določbo. Na žalost pa je ta določba še vedno v socialnem sporazumu med Slovenijo in Makedonijo. Ne glede na velik uspeh pri spremembi sporazuma med Slovenijo in Bosno in Hercegovino pa je žal ostala v sporazumu določba, ki uvaja koncept tako imenovanih krožnih migracij, po kateri bo delavec migrant v praksi izredno težko pridobil stalno bivališče.

Konec leta 2010 smo pričeli projekt »Integracijski paket za brezposelne migrante, prosilce za azil in begunce«, pri katerem je partner nevladna organizacija Slovenska filantropija. Do sedaj smo v okviru projekta imeli že nekaj tisoč informiranj in blizu tisoč individualnih svetovanj, prav tako pa se v okviru projekta izdaja mesečnik »Migrantski novičnik«, ki delavcem migrantom mesečno postreže z informacijami s trga dela in o pravicah iz dela. Na podlagi tovrstne dejavnosti se je tudi kar nekaj delavcev migrantov včlanilo v sindikat.

Na začetku prvega vala naraščajoče brezposelnosti med letoma 2008 in 2010 smo bili izredno aktivni pri iskanju sistemskih rešitev. Tako smo v letu 2009 aktivno sodelovali pri pripravi dveh interventnih zakonih, in sicer Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa ter Zakona o delnem povračilu nadomestila plače. Pri prvem zakonu smo v začetku januarja 2009 tudi pripravili demonstracije pred državnim zborom, saj smo bili prepričani, da bi morala osnovna plača delavcev v tem zakonu ostati nespremenjena. Upoštevač dejstvo, da je v okviru finančnih sredstev za usposabljanje v okviru drugega interventnega zakona ostalo kar precej neporabljenih sredstev, smo skupaj z delodajalci pripravili predlog, po katerem bi se neporabljena sredstva prenesla v poseben sklad za izobraževanje, ki bi ga upravljali socialni partnerji. Predlog je bil formalno posredovan novembra 2010, vendar žal vse do danes ni prišlo do njegove konkretizacije.

V začetku leta 2010 smo v ZSSS pripravili in javno predstavili razvojni dokument z naslovom »Osem stebrov na trgu dela«. Gre za dokument, ki vsebuje celovite sistemske rešitve na trgu dela na način, da jih povezuje tudi z drugimi področji v zaključeno, medsebojno povezano celoto. Poseben poudarek je dan ustrezni aktivni politiki zaposlovanja, ustrezni organizaciji dela, možnostim geografske in funkcionalne mobilnosti, vlaganju v skupnost, delavskim pravicam, vlaganju v raziskave in razvoj ter prenosu znanj med izobraževalnimi ustanovami in trgom dela. Seveda pa se ni pozabilo na dolgoročnost ukrepov skladno s človeškimi in naravnimi viri ter socialno varnost in nujno potrebo po delovanju pravne države, zlasti na področju varstva pravic delavcev.

Na področju zakonodajnih sprememb na trgu dela je v letu 2010 ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pripravilo osnutek Zakona o urejanju trga dela (ZUTD), ki je med drugim do neke mere olajšal dostop do denarnih nadomestil mladim iskalcem zaposlitve, prav tako pa je tudi podaljšal obdobje prejemanja denarnega nadomestila za čas brezposelnosti. Gre za zakon, ki je v celoti nadomestil Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB) in delno sistemsko spremenil področje denarnih nadomestil za čas brezposelnosti, vlogo agencij za posredovanje dela, vlogo zavoda za zaposlovanje in pravice ter obveznosti brezposelnih. Seveda smo pri nastajanju in oblikovanju zakona aktivno sodelovali. Žal pa vlada vseh naših

predlogov ni upoštevala. Zlasti ni upoštevala opozorila na negativen učinek določbe, ki je skrajšal upravičeno obdobje plačila prispevkov brezposelnim osebam po prenehanju prejemanja denarnega nadomestila za čas brezposelnosti s treh na eno leto. Na žalost nam kljub večkratnim pozivom tega določila ni uspelo umakniti iz ZUTD, zato v tej točki tudi nismo na ekonomsko-socialnem svetu dali soglasja k ZUTD. Potrebno pa je poudariti, da smo v ZSSS ostro nasprotovali določilom predloga Zakona o uravnoteženju javnih financ (ZUJF), po katerem bi se absolutna dolžina prejemanja denarnega nadomestila za čas brezposelnosti skrčila s 25 mesecev na 18 mesecev, prav tako pa bi se znižala osnova za prejemanje denarnega nadomestila za prve tri mesece. Ta določila nam je uspelo odstraniti iz ZUJF.

MDDSZ je v letu 2010 tudi objavilo predlog sprememb ZDR, s katerimi bi se med drugim znižale odpravnine in skrajšali odpovedni roki. ZSSS se je na predlog ostro odzvala. Predlog kasneje ni šel v zakonodajni postopek. 6. septembra 2012 pa je sedanja vlada, oziroma MDDSZ objavilo predlog sprememb zakona o delovnih razmerjih, ki je uvajal koncept trodelne enotne pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas s petmesečnim poskusnim obdobjem, v katerem bi lahko delodajalec brez razloga odpusti delavca. ZSSS je že v samem začetku pogajanj jasno izpostavila, da temu konceptu nasprotuje.

V letu 2010 je vlada objavila predlog Zakona o malem delu (ZMD), ki bi na trg dela uvedel novo obliko začasnega dela za brezposelne, upokojene in študente. Zaradi dokazljivo slabih učinkov tega zakona na trg dela, kakor se je izkazalo v Nemčiji in Avstriji, je ZSSS v začetku septembra 2010 organizirala mednarodno konferenco o malem delu, ki so se je udeležili predstavniki nemških in avstrijskih sindikatov, strokovnjaki za trg dela z Univerze v Duisburgu, predstavniki vlade RS in druga zainteresirana javnost. Na konferenci se je še enkrat potrdila bojazen ZSSS, da bi uvedba koncepta malega dela na slovenski trg dela povzročila nadaljnjo prekarizacijo zaposlitvenih možnosti, še posebej med mladimi. Vlada je kljub temu šla s predlogom ZMD v zakonodajni postopek, pri čemer je bil zakon tudi sprejet. Zato smo se v okviru pristojnega organa ZSSS odločili za začetek postopka zakonodajnega referendumu. Na referendumu o predlogu Zakona o malem delu 11. 4. 2011 je bil ZMD z veliko večino zavržen. Vendar pa se je malo delo skorajda v identični obliki pojavilo v najnovešem predlogu sprememb ZUTD, na kar smo v ZSSS tudi takoj opozorili predlagatelja.

Zelo pomembno je bilo delovanje ZSSS v okviru pogajanj glede sprememb pokojninske zakonodaje (ZPIZ-2), kjer smo ves čas opozarjali, da je pokojninski sistem v zelo veliki meri odvisen od trendov na trgu dela in je zato administrativno zviševanje upokojitvene starosti na 65 let ob 43 letih (moški) oziroma 41 letih (ženske) pokojninske dobe ob trendih na slovenskem trgu dela, kjer moramo upoštevati tudi veliko intenzivnost in ekstenzivnost dela ter veliko pojavnost mišično-kostnih obolenj, ki zagotovo ne favorizirajo starejših, neprimerno. Tudi število prvih iskalcev zaposlitve, ki raste iz dneva v dan, namreč priča, da v Sloveniji kronično primanjkuje delovnih mest ter da mladi potrebujejo redno in dostojno delo. Zaradi nerazumevanja vlade do teh opozoril in zaradi nepriznavanja, da je pokojninski sistem ter s tem povezano reševanje pokojninske blagajne potrebno gledati celovito in v povezavi tudi z drugimi sistemi (trgom dela, davčno zakonodajo...), smo na ZSSS začeli postopek zakonodajnega referendumu proti ZPIZ-2. Le-ta je bil na referendumu 5. junija 2011 z veliko večino zavržen.

Prav tako smo tudi ves čas opozarjali na problematiko sive ekonomije, nelojalne konkurence. Poseben poudarek smo dali preprečevanju dela na črno, katerega obseg je v Sloveniji glede na mednarodne podatke zelo velik v razmerju do BDP. V okviru tega smo večkrat zahtevali nujnost spremembe zakonodaje in načina dela Inšpektorata RS za delo.

ZSSS je bila v letu 2012 aktivno vključena v pripravo sprememb Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (ZPDZČ), ki med drugim uvaja solidarno odgovornost za izplačila ter časovno omejeno izključenost pravne osebe ali podjetnika, ki mu je bila izrečena kazen globe za prekršek po tem zakonu, od upravičenosti do javnih sredstev, vključno s sredstvi EU, dodeljenimi na podlagi javnega razpisa ali javnega povabila, namenjenega programom zaposlovanja.

Zaradi vse težjega položaja mladih na trgu dela so se v okviru ZSSS pričeli aktivno oblikovati novi organizacijski prijemi za vključevanje mladih v sindikalno delo in reševanje njihovih težav. Tako se je v okviru ZSSS v letu 2008 oblikoval Odbor za mlade, ki je pri svojem delu večkrat izpostavil problematična področja, s katerimi se srečujejo mladi v Sloveniji, še posebej ujetost mladih v atipične oblike dela. V okviru Svobodnega sindikata Slovenije se je oblikoval Sindikat Mladi plus, ki je do sedaj že sprožil nekaj odmevnih akcij, nazadnje na podro-

čju zagotavljanja ustreznega števila plačanih pripravništev. Sindikat Mladi plus je tudi pripravil analizo položaja mladih na trgu dela v Sloveniji, ki je bila predstavljena na izredni seji matičnega odbora Državnega zbora RS za delo, družino, socialne zadeve in invalide junija 2012. V okviru delovanja ZSSS na področju mladih je bilo pripravljenih več priročnikov, namenjenih ozaveščanju mladih o njihovih pravicah iz delovnega razmerja, v času študentske arene (vsako leto v mesecu oktobru) smo pripravili predavanja na temo pravic iz delovnega razmerja, prav tako pa je bilo na to temo bilo organizirano tudi posebno predavanje v okviru Sindikata Mladi plus ter predavanja na Fakulteti v Kopru in Pedagoški fakulteti v Ljubljani.

ZSSS je vse bolj aktivna pri izpostavljanju in nujnosti večje, zlasti pa učinkovitejše regulacije atipičnih oblik dela, ki vedno bolj vplivajo na segmentacijo trga dela in na izrazito slab položaj delavcev, zlasti mladih in prvih iskalcev zaposlitve. Atipične, prekarne oblike opravljanja dela pa tudi v veliki meri vplivajo tako na ceno dela v Sloveniji kot tudi na raven pravic delavcev, ki so kot takšne določene z zakonom in kolektivno pogodbo. V letu 2011 je ZSSS tako večkrat zapored in tudi preko svojega predstavnika v svetu Zavoda RS za zaposlovanje opozorila na pomanjkljivo in napačno politiko spodbujanja samozaposlovanja, zlasti na negativne učinke subvencioniranja tovrstnega reševanja brezposelnosti. Pogosto namreč prihaja do situacij, ko delodajalci zahtevajo od delavcev, da si uredijo status samozaposlene osebe, s čimer se razbremenijo plačevanja socialnih prispevkov in drugih odgovornosti, ki se vežejo na klasično delovno razmerje. Gre za tako imenovan pojav »lažne samozaposlitve«.

ZSSS je prav tako zelo pogosto izpostavljala problematiko kršenja pravic agencijskih delavcev in zahtevala zakonske spremembe, ki bi položaj agencijskih delavcev bistveno izboljšale. Opozarjali smo tudi na preveliko število agencij za posredovanje dela ter na občutno pomanjkljiv nadzor na tem področju. Tematiki regulacije agencijskega dela smo na ZSSS posvetili tudi veliko pozornost v okviru pogajanj glede ZUTD.

Javnost in vlado smo opozarjali na problematiko veriženja pogodb za določen čas, zmanjševanja pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas, odtegotanje denarnih zneskov od plač delavcev za storitve, ki jih delavci po zakonodaji niso dolžni poravnati, na razna plačila za storitve agencije za posredovanje dela, neenak položaj agencijskih delavcev v primerjavi z redno zaposlenimi in podobno. Tudi problematiko urejanja delovnega časa smo večkrat izpostavili in zahtevali večji nadzor nad njegovim razporejanjem. Zahtevali smo, da se ta vprašanja in nepravilne situacije, v katerih so se znašli delavci, rešijo nemudoma.

Zaradi vse večjega problema neizplačanih plač delavcev, ki jim delovno razmerje pri delodajalcu še ni prenehalo iz razloga, ker zanj še ni bil uveden stečajni postopek, je ZSSS v sodelovanju z državnim svetom, skušala spremeniti Zakon o jamstvenem in preživninskem skladu RS. V ta namen je bilo pripravljeno besedilo sprememb omenjenega zakona, katerih namen je bil vzpostavitev varstva delavcev, ki že daljše obdobje ne prejemajo plač, vendar pa podjetje ni v stečajnem postopku. Ti delavci namreč ne morejo uveljavljati pravic do socialnih transferjev, tj. denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči, ker so še vedno zaposleni. Čeprav institut nadomestila neizplačanih plač v omenjenih primerih ni bil uveden, se bomo v ZSSS še naprej trudili za socialno varnost teh delavcev.

ZSSS je v letu 2012 prav tako predlagala, da se dvigne stopnja socialnih prispevkov pri pogodbi o zaposlitvi za določen čas ter da se sprejmejo drugi ukrepi, ki bi zmanjšali zaposlovanje za določen čas. Glede neplačevanja prispevkov za socialno varnost ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje smo predlagali, da se seznam neplačnikov javno objavi.

ZSSS aktivno deluje tudi v različnih organih in institucijah trga dela. Na področju zaposlovanja invalidov je zelo pomembno delovanje Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi. Smo pa v tem mandatnem obdobju bili izredno aktivni pri oblikovanju sprememb zakonodaje s področja invalidov. Tako smo aktivno sodelovali pri oblikovanju sprememb zakona o zaposlovanju in rehabilitaciji invalidnih oseb, predvsem s predlogi, katerih namen je bilo izboljšanje pravne varnosti invalidov, večanje obsega njihovih pravic ter preprečevanje njihovega izkoriščanja v podjetjih. Prav tako se je na novo uredilo delovanje invalidskih podjetij.

ZSSS ima svojega predstavnika tudi v svetu Zavoda RS za zaposlovanje (ZRSZ), ki je večkrat izpostavljal problematične dele tako aktivne politike zaposlovanja kot tudi samega delovanja ZRSZ. Delovanje zavoda je namreč v nekaterih delih imelo vse znake korupcije. Posledica tovrstnega delovanja je odstop generalne direktorice

ZRSZ. Predstavniki ZSSS v svetu ZRSZ je večkrat zapored tudi opozoril na nevarnosti programa subvencioniranja samozaposlovanja v okviru aktivne politike zaposlovanja ter na pomanjkljivosti preostalih programov APZ, kot recimo usposabljanja na delovnem mestu. Na pobudo predstavnika ZSSS je bil sprejet tudi 14. sklep sveta ZRSZ, po katerem ZRSZ članom sveta ZRSZ vsak mesec pošlje kratko mesečno poročilo o stanju na trgu dela, ki ga redno pripravlja služba za analitiko ZRSZ.

Z namenom zagotovitve čim večje pravne varnosti zaposlenih, predvsem s hitrejšim reševanjem delovnih sporov, si ZSSS prizadeva ustvariti tudi pogoje za mirno reševanje delovnih sporov. Zlasti s pomirjanjem in arbitražo, saj so ti postopki praviloma bistveno hitrejši in cenejši kot sodni. Nekaj zaposlenih v ZSSS, vključno s pravniki v pravni službi ZSSS in predstavniki sindikatov, članov ZSSSS, se je tudi usposobilo za mediatorje. Smo pa v obravnavanem obdobju sodelovali tudi pri aktivnem varstvu pravic delavcev. V nekaterih individualnih delovnih sporih so se sodni postopki zaključili že pred vrhovnim sodiščem, zato je bilo na ustavno sodišče zaradi negativnih odločb vrhovnega sodišča vloženi v tem času osem ustavnih pritožb (v individualnih primerih). Pravna služba je poleg vseh zakonodajnih aktivnosti aktivno sodelovala tudi pri reševanju kolektivnih delovnih sporov, zlasti v povezavi z vprašanji veljavnosti kolektivne pogodbe, ter pri pripravi strategije zaščite pravic delavcev, tudi v zvezi s tožbo na razvezo 50. člena KPJS. Pri zaščiti pravic delavcev vsekakor ne moremo mimo več zahtev za presojo ustavnosti posameznih določb že sprejetih zakonov. Na tem mestu je potrebno izpostaviti zahtevo za presojo 33. člena ZZZPB, 4. odst. 39. člena in 228. člena ZPIZ-1, 40. in 41. člena zakona o zasebnem varovanju ter 176. člena v povezavi z 248. členom in 188. člena v povezavi z 246. členom Zakona o uravnoteženju javnih financ. Vse navedene zadeve so bile za predlagatelja ustavne presoje rešene ugodno. Pravna služba ZSSS pa je prav tako bila nosilec sestave odgovora na zahtevo vlade o prepovedi oz. neustavnosti referendumov v zvezi s sprejetim in kasneje na referendumu zavrnjenim ZPIZ-2. Ustavno sodišče je odločilo v korist ZSSS.

5. POLITIKA IN SISTEM PLAČ

Politika in sistem plač sta bila ena izmed osrednjih aktivnosti ekonomske službe ZSSS. Realne plače na zaposlenega so se povečale vsako leto. Ker s pomočjo socialnega dialoga nismo bili uspešni pri opozarjanju na neprimerno višino minimalne plače in neprimeren način njenega usklajevanja, smo novembra 2009 v Ljubljani organizirali velike demonstracije. Posledica le-teh je bil sprejem novega zakona o minimalni plači v marcu 2010. Vlada je prisluhnila argumentu, da je neprimerno, da se minimalna plača usklajuje le z delom inflacije, zaradi česar smo bili v letu 2007 tudi priča njenemu realnemu znižanju; v skladu z novim zakonom pa se minimalna plača vsak januar uskladi z inflacijo preteklega leta. Prav tako se je minimalna plača z marcem 2010 povišala za 22,9 %, in sicer s 597,43 EUR na 734,15 EUR oziroma na 136,72 EUR. Ekonomska služba ZSSS je prav tako ves čas opozarjala na anomalijo pri definiciji minimalne plače. Zakon o minimalni plači pravi, da je minimalna plača plača za polni delovni čas ali z njim izenačen delovni čas, zaradi česar se v minimalno plačo všttevajo vsi dodatki (tako za delovno dobo kot tudi za pogoje dela) razen nadur, zaradi česar prihaja do uravnilovke v spodnjem delu plačne distribucije. To pa prav tako povzroča nezmožnost nagrajevanja boljših zaposlenih in tistih zaposlenih, ki delajo v težkih pogojih dela. Z namenom odprave te anomalije bomo še naprej zahtevali spremembo definicije minimalne plače.

V primerjavi z drugimi državami EU je za Slovenijo značilna zelo visoka stopnja enakosti plač po spolu na nacionalni ravni. Do večjih razlik pa prihaja na ravni dejavnosti in podjetij. Ne glede na to, da se Slovenija uvršča v skupino držav z najmanjšo razliko med plačami po spolu, pa si vseeno ne smemo zatiskati oči, da ta problem ne obstaja, in v bodoče vztrajati, da se te razlike v celoti odpravijo.

Finančno-gospodarska kriza je vplivala tudi na izplačilo trinajstih plač in božičnic. Če je v letu 2007 kar 30,3 % zaposlenih konec leta prejelo izredno izplačilo, in sicer v povprečju v višini 715,59 EUR, je bilo konec leta 2011 takih zaposlenih le še 24,3 %; le-ti pa so v povprečju prejeli 553,96 EUR. Vsak konec leta smo pozvali delodajalce k izplačilu nagrad v obliki trinajste plače oziroma božičnice, čemur so družbeno odgovorni delodajalci tudi sledili. Ob tem smo na novinarskih konferencah opozarjali tudi na neenakosti pri določanju višine nagrad menedžerjev, saj so le-te povsem nesorazmerne glede na nagrade delavcev in poslovno uspešnost podjetij. Enako velja tudi za plače, saj se razlike med plačami delavcev in menedžerjev nesorazmerno povečujejo, ponovno ne glede na upravičenost oziroma uspešnost poslovanja podjetij.

V zadnjih petih letih smo bili vedno pogosteje soočeni s tem, da se delodajalci in njihova združenja niso bili pripravljene pogajati in vpeljevati nujne spremembe na ravni kolektivnih pogodb dejavnosti oziroma so pogajanja zavlačevali. Z izgovorom na krizo so ves čas želeli zmanjševati pravice zaposlenih. Prav tako so nekatera delodajalska združenja odpovedala kolektivno pogodbo dejavnosti z namenom, da bi za delavce teh dejavnosti veljale le minimalne pravice, kar se je odražalo v tem, da niso bili pripravljene podpisati nove kolektivne pogodbe ali podaljšati veljavnosti obstoječe. Poleg tega se je v zadnjih petih letih zelo povečalo število zaposlenih, za katere ne velja nobena kolektivna pogodba dejavnosti.

V letu 2008 je bila podpisana Kolektivna pogodba o izredni uskladitvi plač za leto 2007 in načinu usklajevanja plač, povračilu stroškov v zvezi z delom in drugih osebnih prejemkih za leti 2008 in 2009 (KPPI) oziroma kolektivna pogodba, ki je določala minimalne standarde za vse tiste zaposlene, za katere ni veljala nobena druga kolektivna pogodba. KPPI je poleg omenjenega uskladila tudi izhodiščne plače, določene v tej kolektivni pogodbi, z zelo visoko inflacijo v letu 2007. Uporabljala se je le za določen čas, njena uporaba pa se je iztekla konec leta 2010. Kljub našim prizadevanjem, da bi podpisali novo kolektivno pogodbo vsaj za te delavce, za katere ne velja nobena kolektivna pogodba, pa je znotraj sindikatov dejavnosti Zveze prišlo do nesoglasij in neusklajenosti, za katere menimo, da niso primerne za razvoj sindikalizma v Sloveniji. Nova KPPI, za katero smo v Zvezi pripravili pogajalska izhodišča, pa zaradi konceptualnega razhajanja med sindikati in delodajalskimi organizacijami, predvsem zaradi vztrajanja slednjih, da lahko negativna stimulacija posega v osnovne plače delavca, še danes ni podpisana.

V Zvezi smo v tem obdobju pripravili tudi nov plačni model, ki pa še ni zaživel v stvarnosti, čeprav smo si tako sindikati kot tudi delodajalci enotni, da je sedanji plačni sistem preživet in neustrezen. Zaradi zmede v terminologiji pri opredeljevanju plač in ob različnih plačnih modelih, ki se uporabljajo v praksi, je nemogoče pričakovati, da bi nov plačni model dosegli z dopolnjevanjem ali s spreminjanjem obstoječega. Zaradi tega je potrebna radikalna sprememba tako na ravni dejavnosti kot na podjetniški ravni. Prepričani smo, da je skrajni čas za uveljavitev novega plačnega modela.

V letu 2008 se je uveljavil nov plačni sistem v javnem sektorju, ki bi se moral uveljaviti v vseh kolektivnih pogodbah dejavnosti javnega sektorja. Zatikati se je začelo pri pravilnosti samega prehoda, saj ni bilo dovolj potrebnih sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij. Tako še vedno obstajajo velike razlike med plačami po posameznih poklicih, kar povzroča nezadovoljstvo zaposlenih. Vsaka vlada prav tako stigmatizira javne uslužbence kot odvečni strošek ne glede na strokovne argumentacije, da ni tako. S sprejemom zakona o uravnoteženju javnih financ je vlada sicer odpravila plačna nesorazmerja, vendar pa je z namenom varčevanja za 8 % znižala osnovne plače vsem javnim uslužbencem, hkrati pa je ukinila varovane plače in znižala nekatera povračila in nadomestila javnim uslužbencem. Za naslednje leto je predvideno izplačilo zaostalih napredovanj v plačne nazive (2011 in 2012) in napredovanj v plačni razred v letu 2012, neizplačevanje redne delovne uspešnosti in omejitev izplačil uspešnosti zaradi večjega obsega dela javnim uslužbencem pa je podaljšano do konca leta 2013. Dogovorjeno je, da se plače do takrat ne bodo usklajevale za rast cen. Tako se je breme krize iz zasebnega sektorja preneslo tudi v javni sektor, ki se je z zniževanjem plač in odpuščanjem soočil že na začetku krize. Politika varčevanja in zniževanja plač pa zaviralno vpliva na gospodarsko rast in na sam izhod iz krize, ki se zaradi tega še oddaljuje.

6. SOCIALNA POLITIKA

6.1. Zdravstveno zavarovanje

6.1.1. Organi upravljanja Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS)

Organi upravljanja ZZZS so skupščina, upravni odbor in generalni direktor. Skupščino sestavlja petinštirideset članov, od tega dvajset članov predstavnikov delodajalcev in petindvajset članov predstavnikov zavarovancev. Člane skupščine volijo oziroma imenujejo: šestnajst članov — predstavnikov delodajalcev — volijo organizacije in delodajalci, organizirani v gospodarski zbornici in drugih združenjih delodajalcev, ki so organizirani za območje države; štiri člane — predstavnike delodajalcev za področje državne uprave

in negospodarskih javnih služb — imenuje Vlada Republike Slovenije; petnajst članov — predstavnikov aktivnih zavarovancev — volijo zainteresirani sindikati, reprezentativni za območje države, glede na število svojih članov; enega člana — predstavnika kmetov, ki opravljajo kmetijsko dejavnost kot edini in glavni poklic — volijo organizacije s področja kmetijstva, ki so organizirane za območje države; sedem članov — predstavnikov upokoјencev — volijo organizacije upokoјencev, ki so organizirane za območje države; dva predstavnika invalidov volijo invalidske organizacije, ki so organizirane za območje države. Mandat članov skupščine traja štiri leta.

Upravni odbor je izvršilni organ skupščine in ji je za svoje delo odgovoren. Opravlja naloge, ki so določene s statutom ZZZS, ter naloge, za katere ga pooblasti skupščina. Upravni odbor ima enajst članov. Predsednika in njegovega namestnika ter člane upravnega odbora imenuje skupščina izmed svojih članov in strokovnih delavcev zavoda, pri čemer imenuje predsednika upravnega odbora izmed članov, med katerimi ni bil izvoljen predsednik skupščine. Predstavniki delodajalcev so zastopani s štirimi člani, od katerih je eden izmed predstavnikov delodajalcev s področja državne uprave in negospodarskih javnih služb. Predstavniki zavarovancev so zastopani s petimi člani, od katerih sta dva predstavnika reprezentativnih sindikatov za območje države, en predstavnik kmetov, en predstavnik upokoјencev in en predstavnik invalidov. Delavci zavoda so zastopani z dvema predstavnikoma. Delež aktivnih zavarovancev v obeh organih je pomemben za razumevanje njihovega dometa pri glasovanju o predlogih njenih odločitev.

V mandatnem obdobju od 25. oktobra 2005 do 26. oktobra 2009 je ZSSS v skupščini ZZZS imela devet svojih predstavnikov od 15 predstavnikov aktivnih zavarovancev: Lučka Böhm – vodja skupine iz ZSSS, Dragica Andlovič, Zdenka Bobovec, Iztok Bratož, Olga Drabik Jug, Oskar Komac, Ladislav Rožič, Jože Sapač, Mojca Šumer. V upravnem odboru je Zvezo zastopala Lučka Böhm, ki jo je skupščina ZZZS izvolila za njegovo predsednico.

V mandatnem obdobju od 26. oktobra 2009 do oktobra 2013 pa je ZSSS v skupščini od 15 mest za predstavnike aktivnih zavarovancev znova imela devet predstavnikov: Lučka Böhm – vodja skupine iz ZSSS, Andreja Poje, Dragica Andlovič, Ladislav Rožič, Mojca Šumer, Zdenka Bobovec, Oskar Komac, Maja Konjar in Olga Drabik. Med predstavniki upokoјencev je tudi Frančiška Četkovič v imenu Sindikata upokoјencev Slovenije – SUS iz ZSSS zastopala interese zavarovancev/upokoјencev. Skupščina ZZZS je v upravni odbor kot zastopnika aktivnih zavarovancev izvolila Lučko Böhm kot njegovo podpredsednico in Ladija Rožiča.

V skupščini in upravnem odboru smo predstavniki Zveze dosledno zastopali interes aktivnih zavarovancev, da mora obvezno zdravstveno zavarovanje zagotavljati dostopnost do popolnega zdravstvenega varstva in da se primanjkljaj v zdravstveni blagajni zaradi večjih odhodkov od prihodkov ne sme reševati z omejevanjem pravic zavarovancev. Upoštevaјoč te kriterije smo izmed številnih kandidatov izbrali najustrežnejšega za generalnega direktorja ZZZS. Terjali smo, da se manjkajoča sredstva zagotovi z racionalizacijo neupravičenih stroškov zdravstva. ZZZS je zato vodil politiko zmanjševanja cen zdravil, opreme in medicinsko-tehničnih pripomočkov ter v okviru letnih dogovorov med ZZZS in zdravstvom z normativi in standardi ter standardi kakovosti pri plačevanju iz obveznega zavarovanja zakupljenega programa zdravstvenih storitev. Cilj je bila ohranitev pravic, zapisanih v pravih obveznega zdravstvenega zavarovanja, in skrajševanje čakalnih dob z boljšo organizacijo dela in doslednim nadzorom uresničevanja pogodbenih obveznosti javnih zdravstvenih zavodov in koncesionarjev. V času obeh mandatov skupščine ZZZS ni prišlo do črtanja ali krčenja pravic zavarovancev. Zavrnilo smo tudi vsakoletne zahteve za varčevanje pri nadomestilih plače v času dolgotrajne bolniške odsotnosti z dela. Predstavniki ZSSS v organih upravljanja ZZZS smo skrbeli tudi za razvoj informacijskega sistema ZZZS, da bi se tako izboljšal nadzor nad smotrnostjo izrabe prispevkov.

6.1.2. Socialni dialog o načrtovani zdravstveni reformi

V času med 5. in 6. kongresom ZSSS so se izmenjale tri vlade različno usmerjenih koalicij političnih strank in štirje ministri za zdravje (Zofija Mazej Kukovič 12. 9. 2007 – 21. 11. 2008, Borut Miklavčič 25. 11. 2008 – 7. 4. 2010, Dorijan Marušič 7. 4. 2010 – 10. 2. 2012 in Tomaž Gantar od 11. 2. 2012). Vsi ti ministri so v času svojega mandata pripravljali nujne spremembe predpisov pa tudi predloge sistemskih reform zdravstvenega varstva in zavarovanja. Nujne spremembe predpisov so bile realizirane, za izvedbo sistemskih reform pa je ministrom kljub opravljenemu socialnemu dialogu zmanjkalo časa. Zato je bilo leta 2012 v pogajanju o socialnem sporazumu 2012–2016 med vlado in socialnimi partnerji znova uvrščeno poglavje Zdravstvo po meri ljudi.

V Zvezi smo v okviru ESS vodili socialni dialog o vsakem predlogu sprememb predpisov o obveznem in dopolnilnem zdravstvenem zavarovanju. Uveljavili smo svoja stališča tudi kot skupna stališča koordinacije sindikatov, zastopanih v ESS. Pri tem smo opozarjali, da je obvezno zdravstveno zavarovanje steber socialne države in da je zato potrebno v njem ohranjati in razvijati načela solidarnosti med revnimi in bogatimi, med bolnimi in zdravimi ter medgeneracijsko solidarnost. Kljub številnim pozivom zdravstvene in ekonomske stroke, da je potrebno očistiti košarico pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, saj si baje ne moremo več privoščiti popolnega zdravstvenega varstva, smo vztrajali pri njegovi ohranitvi. V Zvezi smo se zavzemali za ohranitev vloge javnega zdravstva v javni zdravstveni mreži in opozarjali na dramatični upad dostopnosti zdravstvenih storitev v državah, kjer so liberalizirali zasebno delo v zdravstvu. Zahtevali smo jasna pravila pri podeljevanju koncesij zasebnikom v javni zdravstveni mreži. Jasno smo soglašali s predlogi za ukinitvev dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, saj temelji na vzajemnosti, ki je manj ugodna za zavarovance z nizkimi dohodki v primerjavi s solidarnostjo obveznega zdravstvenega zavarovanja. V tem primeru smo bili pripravljeni na ESS soglašati celo z dvigom prispevne stopnje za obvezno zdravstveno zavarovanje. V Zvezi smo sodelovali z Zvezo društev upokojencev Slovenije (ZDUS) na volitvah skupščine Vzajemne zdravstvene zavarovalnice, d. v. z., da bi preprečili njen prevzem od kapitala in jo ohranili kot garant nizkih premij dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja.

V Zvezi smo zahtevali odpravo možnosti za odpis in odložitev plačila prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje in terjali učinkovit nadzor nad finančno disciplino pri njihovem nakazovanju.

Zavračali smo vse zahteve za znižanje pravic zaposlenih do nadomestil plače v času bolniške odsotnosti z dela, kakršne so odprava nadomestila za prve tri odsotnosti, omejitev trajanja obdobja s pravico do nadomestila ter znižanje odmere nadomestil.

6.2. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje

6.2.1. ZSSS v svetu Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanja Slovenije (ZPIZ), organu njegovega upravljanja

Po letu 2005 ima ZPIZ kot edini organ upravljanja 27-članski svet ZPIZ, v katerem imenuje 10 članov vlada RS, 6 članov izvolijo sindikati, reprezentativni za območje države (od tega lahko najmanj enega predstavnika imenujejo zveze ali konfederacije), 4 člane imenujejo delodajalska združenja na ravni države, 5 članov upokojenske organizacije na ravni države, 1 člana organizacije delovnih invalidov na ravni države in 1 člana izvolijo delavci ZPIZ. Predsedstvo ZSSS je za svojo edino predstavnico v obdobju 2007–2012 kandidiralo izvršno sekretarko Lučko Böhm. Sestava sveta ZPIZ onemogoča, da bi sindikati kot predstavniki delavcev/zavarovancev/plačnikov prispevkov za obvezno pokojninsko-invalidsko zavarovanje lahko odločilno vplivali na sklepe tega organa. Sindikat upokojencev Slovenije (SUS), član ZSSS, nima več svojega predstavnika v sestavi sveta med predstavniki upokojencev in povečuje se monopol Zveze društev upokojencev Slovenije (ZDUS). Vpliv vlade se je povečal, kot da strokovna služba ZPIZ za svoje delo odgovarja predvsem ministru za delo.

Pobude Zveze so bile tako sicer uvrščene na dnevne rede sej sveta ZPIZ, vendar niso dobile zadostne večine pri glasovanju. V Zvezi smo tako zaman zahtevali, da ZPIZ spremeni prakso in nakazuje denarna nadomestila delovnih invalidov, ki izpolnijo vse svoje obveznosti, pa jih njihovi delodajalci ne premestijo na drugo ustrezno delo. Zaman smo dali pobudo, da se svet ZPIZ opredeli za ohranitev pravice do varstvenega dodatka k pokojnini kot elementu solidarnosti v pokojninskem sistemu v postopku sprejemanja zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. Zaman so bili naši predlogi za javno kampanjo za medgeneracijsko solidarnost med mladimi, ki v šolah ne zvedo ničesar o socialni državi, solidarnosti in medgeneracijski pogodbi, ki je v korist vseh generacij.

SUS je v letu 2011 in 2012 na svet ZPIZ in vlado naslovil pozive zaradi prenizkega nadomestitvenega razmerja med plačo in pokojnino zaradi vsakoletnega omejevanja usklajevanja pokojnin in interventnega nižanja/odvzema pravice do letnega dodatka upokojencev, da bi se zmanjšal javnobilančni primanjkljaj. Tako levosredinska vlada pred predčasnimi državnozbornimi volitvami oktobra 2011 kot desnosredinska vlada po volitvah je proračunski primanjkljaj sanirala z omejevanjem prejemkov upokojencev. Vsi protesti upokojencev so bili

zaman. Posebej boleč je bil prenos pravice do varstvenega dodatka k pokojnini kot pravici iz pokojninskega zavarovanja v sistem socialnovarstvenih pomoči, za katere je upravičenec državi jamčil s prepisom svoje nepremičnine. Zaradi tega se je kar 20 % upokojujencev z najnižjimi prejemki konec 2011 pravici raje odpovedalo.

6.3. Pogajanja o ZPIZ-2

6.3.1. Povzetek pogajanj delovne skupine ESS za pokojninsko reformo

Od decembra 2009 do septembra 2010 so v okviru ESS potekala tristranska pogajanja med vlado, sindikati in delodajalskimi organizacijami. V nasprotju s pokojninsko reformo iz leta 2000 se pogajanja niso končala z dogovorom o pokojninski reformi. Vlada je predlog zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) poslala v državni zbor brez soglasja ne le sindikatov, ampak tudi delodajalcev. To dejstvo ocenjujemo kot velik poraz socialnega dialoga. Na predlog delodajalskih organizacij je ESS v letu 2010 celo obravnaval nizko raven socialnega dialoga, saj se je pokazalo, da se vlada pri ključnih reformah pogaja brez namena, da bi dogovor v resnici tudi sklenili. Da vlada torej zgolj navidezno pristaja na socialni dialog, da bi ohranila naklonjenost javnosti, ki ga od nje pričakuje. Ta vlada je bila prva od osamosvojitve Slovenije, s katero socialni partnerji niso podpisali socialnega sporazuma.

Razlog, da dogovora o pokojninski reformi ni uspelo skleniti, je naglica vlade (zlasti predsednika vlade Boruta Pahorja), da se pokojninska reforma, kot ena izmed ključnih strukturnih reform za izhod iz gospodarske krize, začne na polovici mandata te vlade oziroma 1. 1. 2011. Svoje je prispeval tudi minister za delo Ivan Svetlik, ki se je izkazal za slabega pogajalca, ki prezira socialni dialog in socialne partnerje.

Po začetnih »posvetovanjih«, ko vlada še ni imela pripravljenega osnutka zakona (prvi osnutek je bil iz marca 2010), so pogajanja potekala v obliki ultimativ, »če ne sprejmete naše ponudbe, bomo reformo vseeno izpeljali«. Vlada je veliko sredstev namenila promociji svoje reforme. Tako je bila natisnjena brezplačna promocijska brošura, ki jo je prejelo 750.000 gospodinjstev. Čeprav smo v Zvezi v letu 2009 in 2010 izvedli tedenske tiskovne konference, ki jih je bilo mogoče spremljati tudi po video posnetkih na spletni strani ZSSS, pa so novinarji javnosti posredovali lasten izbor vsebinskih sporočil. Zato je vladi uspelo del prebivalstva prepričati ne le, da je reforma nujna, ampak celo, da je reforma (ki objektivno zmanjšuje solidarnost) nujna za ohranitev socialne države. Prišlo je do zmanjševanja medgeneracijske solidarnosti, saj je upokojena generacija prepričana, da bodo brez reforme ogrožene njene pokojnine. Zlasti vodstva upokojenskih društev so zato podprla reformo in se javno distancirala od sindikalnih stališč. Mlada generacija je izgubila zaupanje v pokojninski sistem, ki ga ne vidi več kot vir njihove socialne varnosti na stara leta. Nasprotno ocenjuje, da medgeneracijska pogodba pomeni nepravilno obremenitev mlade generacije, ki mora poskrbeti za sredstva za pokojnine, ki jih sama ne bo deležna.

Ker vlada ni popustila na pogajanjih s socialnimi partnerji, so dosegli poslanci med tremi obravnavami predloga ZPIZ-2: skrajšanje obdobja za odmero pokojninske osnove, olajšave na račun vojaškega roka in materinstva ipd. Izkazalo se je, kako nepotrebna je bila trma vlade na pogajanjih s socialnimi partnerji.

Zveza je 28. novembra 2009 po posvetih s članstvom v vseh območjih organizirala množične demonstracije »Za dostojne plače in varno starost!«. Na demonstracijah so govorili delavci in ne sindikalni voditelji. Z aklimacijo sprejeta stališča demonstrantov so do konca obvezovala pogajalce Zveze.

V Zvezi smo vse leto 2010 sproti seznanjali svojo sindikalno bazo o poteku pogajanj na spletni strani ZSSS, v glasilu Delavska enotnost in preko E-novic ZSSS. Izpeljanih je bilo več krogov posvetovanj s predsedniki podjetniških sindikatov v vseh območjih. Tako smo zbrali stališča svojega članstva do predlagane reforme in aktivirali svojo bazo, kar je učinkovalo zlasti pri zbiranju podpisov za zakonodajni referendum o ZPIZ-2.

Ker je vlada predlog ZPIZ-2 poslala v državni zbor brez soglasja socialnih partnerjev, je Zveza skladno s sklepi svojih organov decembra 2010 začela zbirati podpise za zakonodajni referendum o ZPIZ-2. Vlada in koalicijski poslanci so v sodelovanju z nekaterimi opozicijskimi poslanci nameravali reformo izsiliti z vsemi sredstvi vključno z ustavno presojo upravičenosti referenduma o ZPIZ-2.

Zaradi takega zaostrovanja je bilo zaznati, da se tudi nasprotniki sindikalnih stališč zavedajo, da bi bilo boljše, če bi do dogovora o pokojninski reformi v ESS prišlo. Žal je do tega spoznanja prišlo prepozno.

6.3.2. Kratek povzetek stališč pogajalcev ZSSS na pogajanjih delovne skupine ESS za pokojninsko reformo in povezanih pogajanjih

- 1. Učinki reforme trga dela na vzdržnost pokojninskega sistema:** Pogajalci Zveze smo na pogajanjih ves čas opozarjali, da finančno vzdržnost pokojninskega sistema in dolgoročno socialno varnost prebivalstva ogrožajo predvsem negotove oblike delovnih razmerij (posebej malo delo) in posledično pozen vstop mladih na reguliran trg dela. Vladna stran je trdila, da bo ravno malo delo spodbuda posameznikom, da odklonijo delo na črno. Ni bilo nikakršne pripravljenosti vlade na kompromisne rešitve (da bi bilo malo delo možno zgolj za študente in upokoјence in ne tudi za brezposelne). Zato smo v Zvezi podprli zbiranje podpisov za zakonodajni referendum o uveljavitvi zakona o malem delu v januarju 2011, katerega pobudnik so bile študentske organizacije. Na pogajanjih smo opozarjali tudi na diskriminacijo starejših na trgu dela.
- 2. Varnost in zdravje pri delu:** Poudarjali smo, da je dvig upokoјitvenih pogojev mogoč zgolj na podlagi izboljšanja zdravstvenega stanja zaposlenih zaradi boljše varnosti in zdravja pri delu. V letu 2010 so potekala vse leto pogajanja o noveliranem zakonu o varnosti in zdravju pri delu, katerega predlog je ESS soglasno podprl na 199. seji 22. 12. 2010. Zaman pa smo zahtevali diferencirano prispevno stopnjo za poklicno bolezen in poškodbe pri delu kot ekonomsko spodbudo delodajalcem za vlaganje v varnost in zdravje pri delu. Opozarjali smo, da v Sloveniji ni registra poklicnih bolezni, kar omogoča prikrivanje slabega zdravja zaposlenih zaradi delovnih razmer.
- 3. Finančna vzdržnost pokojninskega sistema:** V Zvezi smo leta 2009 in 2010 na komisijah državnega zbora in na svetu ZPIZ izsilili razpravo o neplačanih prispevkih za pokojninsko zavarovanje in o posledicah za dolgoročno socialno varnost zavarovancev/delavcev. Zaradi teh akcij je DURS od maja 2010 dalje s pomočjo digitalnega certifikata omogočil sprotno preverjanje obračunanih in plačanih prispevkov na svoji spletni strani. ZPIZ-2 pa je prepovedoval odpis prispevkov. Zahtevali smo izenačenje prispevne stopnje delodajalcev s prispevno stopnjo delavcev, zaradi česar mora razliko v pokojninski blagajni od leta 1996 pokriti proračun.
- 4. Diferencirani upokoјitveni pogoji:** Od prvega dneva pogajanj smo v Zvezi vedno znova poudarjali, da želimo zlasti zagotoviti sprejemljive upokoјitvene pogoje za delavce z najdaljšo pokojninsko dobo, ki so se prvič zaposlili že kot najstniki. Zakon o delovnih razmerjih namreč omogoča zaposlitev že po 15. rojstnem dnevu. Delavci, ki so se zaposlili tako mladi, so praviloma delali na fizično najtežjih delovnih mestih in na ergonomsko pomanjkljivi tehnologiji. Posledično imajo zato za razmere EU nadpovprečno število mišično-kostnih obolenj, kar smo ilustrirali z rezultati četrte vseevropske ankete Evropske agencije za izboljševanje življenjskih in delovnih razmer (iz Dublina) iz leta 2005 – nacionalni rezultati za Slovenijo.

Ti delavci imajo praviloma najdaljšo pokojninsko dobo, ki se jim bo prisilno še podaljšala zaradi enotnih upokoјitvenih pogojev. Predlagali smo sistem, ki bi zaznal to kategorijo delavcev in ji priznal ugodnejše upokoјitvene pogoje. Na pogajanjih smo predlagali, da naj bo kriterij za njihovo sistemsko zaznavanje zavarovalna doba pred 20. rojstnim dnevom. Vladna stran je ta predlog zavrnila kot neizvedljiv(!). V pogajanjih bi lahko popustili na zavarovalno dobo pred 18./17. rojstnim dnevom, pa do tega seveda nikoli ni prišlo.

ZPIZ-2 je bil nepravičen, ker najbolj podaljšuje potrebno pokojninsko dobo prav tistim, ki že tako imajo najdaljšo. Delavci, ki so začeli delati zelo zgodaj, bi namreč po ZPIZ-2 morali delati do 45 let (moški) oziroma do 43 let (ženske), saj je 60 let minimalna upokoјitvena starost za moške s pokojninsko dobo 43 let in 58 let za ženske z 41 leti pokojninske dobe.

Pripravljeni smo bili tudi na možni minimalni dogovor, za katerega pa je zmanjkalo časa za pogajanje. Glede na to, da je v državnem zboru sprejeti ZPIZ-2 upokoјitvene pogoje tako za moške kot ženske opredelil na zaposlitev po 17. rojstnem dnevom, tako da delavec izpolni pogoje za starostno pokojnino brez

malusov pri pokojninski dobi 43 let (moški) oziroma 41 let (ženske), bi bil skrajni možni kompromis znižanje za zavarovalno dobo pred 17. rojstnim dnevom potrebne upokojitvene starosti 65 let (za starostno pokojnino brez malusov) oziroma 60 let (za predčasno pokojnino).

- 5. 40 let (moški) oziroma 38 let (ženske) pokojninske dobe mora zadoščati za starostno pokojnino brez malusov:** Od prvega dne pogajanj smo se pogajali za to načelo na podlagi zahtev demonstrantov na delavskih demonstracijah »Za dostojne plače in varno starost« 28. 11. 2009 v Ljubljani. Dogovora ni bilo mogoče doseči, ker je bil glavni cilj vlade za tri leta dvigniti povprečno starost ob upokojitvi, kar naj bi v razmerah napovedanega slabšanja razmerja med aktivno in upokojeno generacijo zagotovilo finančno vzdržnost pokojninskega sistema ob sprejemljivi obremenitvi javnih financ. Vladna stran je menila, da to lahko doseže ne le z dvigom minimalne upokojitvene starosti, ampak tudi z daljšanjem »polne« pokojninske dobe s 40/38 let na 43/41 let. Na tej točki ni bilo politične volje za popuščanje ne na vladni in ne na sindikalni strani. Po spremembah, ki jih je predlog ZPIZ-2 doživel po treh obravnavah v državnem zboru, bi najbrž obe strani lažje poiskali kompromisno rešitev, ki bi bila boljša od ZPIZ-2.

V Zvezi pa smo predlagali, da za starostno pokojnino brez malusov zadostuje 40/38 let pokojninske dobe v kombinaciji z minimalno starostjo 60 let (po primernem prehodnem obdobju in možnih olajšavah za materinstvo) za oba spola. Po našem mnenju bi to učinkovito dvignilo dejansko upokojitveno starost pri moških z 58 na 60 let in pri ženskah s 56 na 60 let. V Zvezi smo se ves čas pogajali o ukrepih za dvig dejanske upokojitvene starosti z ekonomskimi spodbudami, vlada pa je menila, da se ta lahko dvigne le s prisilo v obliki minimalnih upokojitvenih pogojev. Sindikalni predlog za dvig upokojitvene starosti na 60 let je vlada ocenila za nezadosten. Ta ocena je bila zgrešena.

- 6. Spodbujanje prostovoljne odložitve datuma upokojitve po dopoljenih upokojitvenih pogojih z bonusi:**

- a. Zveza je na pogajanjih uspešno predlagala začasne (od izpolnitve upokojitvenih pogojev do upokojitve) bonuse za tiste, ki kljub izpolnitvi upokojitvenih pogojev za starostno ali predčasno pokojnino prostovoljno nadaljujejo v zavarovanju (20 % oziroma pri delni upokojitvi 5 % pokojnine).
- b. Nismo pa uspeli s predlogom za trajni bonus (do smrti). V bistvu je ZPIZ-2 znižal bonuse v primerjavi z ZPIZ-1. Vladi je to uspelo prikriti pred javnostjo.
- c. Prav tako nismo uspeli s predlogom, da se odložitev datuma upokojitve doseže samo z bonusi in ne tudi z malusi.
- d. Vladna stran je kot protiargument opozarjala na anketo, predstavljeno na ESS, ki je pokazala, da se večina Slovencev namerava upokojiti na prvi možni datum. Ta anketa pa sploh ni ponudila odgovora, kakšna bi bila ta odločitev anketiranih v primeru možnosti uveljavljanja začasnih in trajnih bonusov. Vladna stran ni odgovorila na naše zahteve, naj se izvede tudi takšna dopolnjena anketa. Trdili so, da bo datum upokojitve mogoče doseči le s prisilo (zakonskim dvigom minimalnih upokojitvenih pogojev).

- 7. Spodobne pokojnine:** Zveza se je ves čas pogajala za pokojnine, ki bi bile višje od sedanjih. Problematizirali smo povprečno sedanjo višino pokojnin v Sloveniji. Na pogajanjih smo predlagali, da naj bo cilj reforme dvig pokojnin. Vladna stran je ta naš poziv uporabila tako, da je kot enega pomembnih dosežkov ZPIZ-2 predstavila odmero 80 % od pokojninske osnove za 40/38 let pokojninske dobe v povezavi z opustitvijo izenačevanja višine pokojnin, odmerjenih v različnih obdobjih.

- a. V Zvezi smo v skladu z resolucijo 5. kongresa ZSSS »Za varno starost – sprejemljiva višina pokojnin« zahtevali, da naj bo razmerje med povprečno polno starostno pokojnino in povprečno plačo 72,5 %. Vlada se o tej zahtevi sploh ni želela pogajati.
- b. Zveza je na pogajanjih terjala ne le izračune ZPIZ-2 na makro ravni (javnofinančni vidik), ampak tudi na mikro ravni (vidik posameznika). Na našo pobudo je vlada po nekaj mesecih pogajanj naročila izračune pri Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani.

- c. Zveza je predlagala, da je pogajalska delovna skupina ESS od ZPIZ pridobila podatke o pokojninskih osnovah vseh upokojenih v letu 2009, očiščenih osebnih podatkov. Na tej podlagi je tudi ekonomska služba ZSSS pripravila izračune učinkov ZPIZ-2 na višino pokojnine posameznika, ki so pokazali, da bo večina industrijskih delavcev in 45 % vseh zavarovancev imelo pokojnino odmerjeno od najnižje pokojninske osnove, kar je porazno. Ker ZPIZ-2 ne zagotavlja primerne višine pokojnin, je bila ta reforma nepravilna.
- d. V Zvezi smo nasprotovali malusom/trajnim odbitkom od »predčasne« pokojnine v primeru 40/38 let čiste delovne dobe. Morda bi bil možen kompromis v primeru nečiste delovne dobe (dokupi delovne dobe). Žal je zmanjkalo časa za pogajanja zaradi vladnega semaforja.
- e. Zveza je neuspešno zahtevala, naj varstveni dodatek in državna pokojnina ostaneta elementa pokojninskega sistema. V tej točki nismo imeli podpore ne delodajalcev in tudi ne drugih sindikalnih central oziroma upokojenskih društev. Ti so se zavzemali za »očiščenje« pokojninske blagajne vseh socialnovarstvenih pravic, da bi ostale le pravice, za katere so zavarovanci plačevali prispevke. Zaman smo opozarjali, da so zavarovanci/delavci s plačevanjem prispevkov plačali tudi pravico do varstvenega dodatka k nizki pokojnini. Vlada je varstveni dodatek iz pokojninskega sistema prenesla v sistem socialnovarstvenih prejemkov, ki pa jih upravičenec mora državi vrniti s prepisom nepremičnine. Brez dvoma je vlada pri tem vztrajala zaradi napovedane druge faze pokojninske reforme v izhodiščih za modernizacijo pokojninskega sistema v septembru 2009, ki za leto 2015 napoveduje uvedbo osebnih navideznih pokojninskih računov. V Zvezi smo se taki ureditvi leta 2010 upirali tako v postopku sprejema zakona o socialnovarstvenih prejemkih kot ZPIZ-2. Opozarjali pa smo, da je edino potrebno »sčiščenje« izločitev iz pokojninske blagajne pokojnin po posebnih predpisih (izjemne pokojnine ipd.) iz pokojninske blagajne. Čeprav državne pokojnine niso pravica na podlagi vplačanih prispevkov, pa so se financirale iz proračuna. Upravičenci so za to pravico morali plačevati davke vsaj 30 let. V Zvezi smo zaradi načela pravne varnosti tudi zato nasprotovali odvzemu državne pokojnine tistim, ki jim je že bila priznana.
- f. Neuspešno smo zahtevali, da se v pokojninski osnovi upoštevajo obračunani in ne zgolj plačani prispevki. Vladna stran ni bila pripravljena popustiti verjetno zato, ker bi tak element oviral uvedbo druge faze pokojninske reforme, kot je bila napovedana septembra 2009 v izhodiščih za modernizacijo pokojninskega sistema. To je sistem osebnih navideznih pokojninskih računov.
- g. Odmera pokojninske osnove: vlada je predlagala 34-letno obdobje za odmero pokojninske osnove, v Zvezi pa smo predlagali 24-letno obdobje, saj so izračuni Ekonomske fakultete pokazali, da po takem obdobju pride do občutnega padca višine pokojnine. Vlada na tej točki ni bila pripravljena na nikakršno popuščanje in to je bil eden glavnih razlogov, da ni prišlo do dogovora. V drugi obravnavi predloga ZPIZ-2 pa so poslanci brez težav odmerno obdobje znižali na 30 let, od katerih se odštejejo še tri dodatna najslabša leta. Če bi vlada pokazala pripravljenost na kompromis vsaj v taki meri, bi bil dogovor o ZPIZ-2 najbrž veliko bolj verjeten.
- h. Formula za usklajevanje pokojnin: izračuni ekonomske službe ZSSS so pokazali, da predlagana formula za usklajevanje pokojnin vodi v nadaljnje zaostajanje rasti pokojnin za rastjo plač. Zato smo na pogajanjih vztrajali, da mora formula zagotavljati ohranjanje razmerja med pokojnino in plačo v času upokojitve. ZPIZ-2 pa bi pripeljal do tega, da bi bil položaj upokojencev relativno vedno slabši glede na število let od upokojitve. Naraščala bi razlika med novimi in starimi pokojninami. Žal je tudi stroka (na primer dr. Tine Stanovnik iz IER) podprla to formulo in pri tem govorila o »milimetrskem« zaostajanju starih pokojnin ter da bodo razmerja med starimi in novimi pokojninami nevzdržna šele po 10 letih od uveljavitve ZPIZ-2. Vlada ni pokazala nobene pripravljenosti za kompromis v zvezi s formulo za usklajevanje pokojnin. Toda poslanci so pri obravnavi predloga ZPIZ-2 sprejeli vrsto izboljšav formule (sicer res z zamikom). Če bi vlada pokazala tako pripravljenost na kompromise na pogajanjih s socialnimi partnerji, bi bil dogovor bolj verjeten.

8. Invalidsko zavarovanje:

- a. O invalidskem zavarovanju smo se komaj začeli pogajati. Vedeti je treba, da se je vlada vzporedno pogajala s skupino predstavnikov invalidskih organizacij (tudi z Zvezo delovnih invalidov Slovenije)

in se ni bila pripravljena o tej problematiki pogajati tudi s socialnimi partnerji(!). Zveza je ostala osamljena pri zahtevi, da se pogajanja izvedejo. Vsekakor pa je zaradi vladnega semaforja zmanjkalo časa za ta pogajanja.

- b. Neuspešno smo zahtevali, da naj bodo denarna nadomestila plače delovnih invalidov odmerjena od pokojninske osnove in ne od invalidske pokojnine, da bi se izboljšala materialna varnost delovnih invalidov. Prav tako smo zahtevali, da sistem ne sme dopustiti, da bi delovni invalid ostal brez nadomestila zaradi tega, ker njegov delodajalec opusti prerazporeditev na drugo ustrezno delo. Zagotovljeno nam je bilo, da bo to vprašanje urejeno v zakonu o delovnih razmerjih.
- c. Neuspešno smo zahtevali ureditev postopka za odpuščanje delovnih invalidov tako, da bi postopek temeljil na strokovnem mnenju strokovnjakov za zaposlitveno rehabilitacijo. Ker gre za drug direktorat za invalide v okviru ministrstva za delo, se o teh vprašanjih ni dalo pogajati, ker so vladni pogajalci odklanjali vmešavanje v področje drugega direktorata(!).
- d. Neuspešno smo zahtevali, da se ohrani pravica do nadomestila za telesno okvaro. V tej točki smo podprli stališča Zveze delovnih invalidov.
- e. Bili smo uspešni pri zahtevi, da se ohrani proračunsko subvencioniranje invalidskih podjetij, kar je bilo storjeno, upoštevajoč tudi pogajanja delovne skupine ESS za novelo zakona o spodbujanju zaposlovanja invalidov in zaposlitveno rehabilitacijo.

9. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje (ODPZ):

- a. Z demonstracijami sindikatov dejavnosti ZSSS v sodelovanju s podobnimi sindikati izven ZSSS pred poslopjem ministrstva za delo 31. 8. 2010 smo izsilili prehodno določbo ZPIZ-2, da se pripravi interventni zakon za zagotavljanje poklicnih pokojnin po 1. 1. 2011. Na podlagi teh demonstracij smo izsilili tudi začetek pogajanj v posebni delovni skupini ESS za ODPZ.
- b. Zveza je sodelovala v pogajanjih delovne skupine ESS za ODPZ, da bi zagotovili proračunsko pokrivanje razlike med poklicno pokojnino, ki so si jo privarčevali tako imenovani mešanci (delavci, ki so bili del svoje delovne dobe zavarovanci beneficirane delovne dobe in ODPZ po letu 2001) in polno starostno pokojnino za 40/38 let pokojninske dobe.
- c. Izsilili smo izračune KAD in ZPIZ, ki so pokazali, da bi proračun moral za ta namen zagotoviti od 5 do 20 milijonov evrov, kar se je izkazalo za sprejemljivo v okviru proračunskih rezerv.
- d. Tudi v ODPZ naj se zagotovi nadzor zavarovancev nad upravljanjem privarčevanih sredstev.

10. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje: Ker je zaradi vladnega semaforja zmanjkalo časa, pogajanj o tem poglavju predloga ZPIZ-2 o prostovoljnem pokojninskem zavarovanju sploh ni bilo(!). Zato je bila pred marcem 2010 opravljena zgolj vsebinska razprava o odprtih vprašanjih, ko še ni bil pripravljen niti prvi osnutek ZPIZ-2. V Zvezi smo zahtevali, da ZPIZ-2 opredeli sistem kolektivnega pogajanja za kolektivno zavarovanje vseh zaposlenih pri delodajalcu, v katerem pa ne smejo sodelovati sveti delavcev namesto sindikatov. Prav tako smo zahtevali uvedbo sistema, v katerem sindikati v imenu zavarovancev nadzorujejo ustreznost upravljanja privarčevanih sredstev.

11. Organi upravljanja ZPIZ: Zveza je neuspešno zahtevala tako številen organ upravljanja ZPIZ, da bi vsaka sindikalna centrala imela v njem vsaj eno mesto. Zaman smo tudi predlagali dvotirne organe upravljanja (skupščino in upravni odbor), da bi se znova izboljšala kakovost pripravljenih gradiv. Zaman smo zahtevali tudi, da organi upravljanja ZPIZ ohranijo pooblastila (na primer pravico, da predlagajo višino prispevnih stopenj).

7. SOCIALNI DIALOG IN KOLEKTIVNA POGAJANJA

7.1. Socialni dialog

Čeprav se je v času vstopanja Slovenije v Evropsko unijo v naši državi oblikovala dobra praksa socialnega partnerstva in so partnerji s pomočjo tristranskega in dvostranskega socialnega dialoga pomembno prispevali, da je Slovenija izpolnila težke pogoje in vstopila v unijo ter v območje evra, se je socialni dialog v preteklem obdobju, še posebej pa v času levosredinske vlade, znašel na najnižji točki vse od svojega obstoja. Za levosredinsko vlado socialni dialog namreč ni bila posebej visoka vrednota in je zastopala stališče, da je socialni dialog smiseln le tako dolgo, dokler daje rezultate, oziroma da socialni dialog ni dal kake dodane vrednosti in je zato vprašljiv. Če je prejšnja, desnorsredinska vlada še čutila potrebo po sklenitvi socialnega sporazuma, ki je bil podpisan, pa nova vlada ni imela tega cilja. Poleg tega je pričakovala, da bodo socialni partnerji soglašali z vsemi njenimi predlogi oziroma imeli le manjše spreminjevalne pripombe, ne pa alternativnih predlogov. Ponujala je rešitve, ki so bile rezultat enostranske volje politikov, ki so bili nosilci zakonov. Na socialni dialog torej ni gledala kot na iskanje soglasja o pomembnih vprašanjih med enakopravnimi partnerji, ampak je sindikatom očitala, da si predstavljajo socialni dialog tako, da bodo oni pisali zakonodajo. Njena taktika, da bo enkrat popustila delodajalskim organizacijam, drugič pa sindikatom, je porušila zaupanje med partnerji.

Res je, da je preteklo obdobje močno zaznamovala finančna in posledično gospodarska kriza, vendar pa bi morala biti po mnenju Zveze ravno kriza vzrok za krepitev socialnega dialoga, ne pa obratno. Iz vladnega napačnega razumevanja socialnega dialoga so izvirali številni nesporazumi in konflikti, ki so namesto sporazuma o ključnih vprašanjih pripeljali do referendumov o malem delu in pokojninski reformi. Za nas v Zvezi je bilo tudi sporno, da je levosredinska vlada skušala izpeljati nekatere naloge iz arzenala neoliberalnih idej, ki jih prejšnji vladi zaradi nasprotovanja sindikatov k sreči ni uspelo uresničiti.

Ker je vlada uzakonila tudi prostovoljno članstvo v zbornicah, se je zelo poslabšala verodostojnost in tudi moč Gospodarske zbornice Slovenije. Tudi zaradi svoje nemoči so delodajalci v preteklem obdobju poskušali svoje cilje namesto z dialogom dosežati z bojkotom ekonomsko-socialnega sveta, kot na primer pri predlogu sprememb zakona o delovnih razmerjih.

V obdobju med kongresoma je prišlo do zastoja tudi v dvostranskem socialnem dialogu. Težave so se pojavljale pri pogajanjih o kolektivnih pogodbah dejavnosti, kjer je sindikatom, članom ZSSS, v pogajanjih o novih pogodbah le redko uspelo doseči izboljšanje nekaterih pravic. Večinoma so morali pristajati na zmanjšanje obstoječih pravic zaradi delodajalske paradigme o zmanjševanju stroškov dela, kljub temu da bi morale biti zaradi socialnega miru sklenjene kolektivne pogodbe tudi v njihovem interesu.

V Zvezi smo v tem obdobju uspešno izpeljali dvoletni projekt, financiran iz evropskih sredstev, z naslovom »Krepitev socialnega dialoga preko organizacij socialnih partnerjev«. Partnerji Zveze pri projektu so bili Nemška zveza sindikatov, Švedska konfederacija sindikatov, Gospodarska zbornica Slovenije ter Združenje delodajalcev Slovenije. Projekt je bil namenjen izobraževanju promotorjev socialnega dialoga, obsegal pa je številne regijske delavnice, izobraževalne programe in konference. Izdelan je bil tudi priročnik za promotorje socialnega dialoga s smernicami in priporočili za učinkovit socialni dialog.

7.2. Kolektivna pogajanja — normativni del

V okviru kolektivnih pogajanj smo z namenom oblikovanja normativnega dela kolektivnih pogodb aktivno sodelovali s sindikati dejavnosti ter jim tudi nudili vso potrebno strokovno pomoč, ki so jo potrebovali pri oblikovanju normativnega dela kolektivnih pogodb. Pri tem je pravna služba delovala tako, da je normativni del kolektivnih pogodb urejen po sistemu, katerega je mogoče primerjati med različnimi kolektivnimi pogodbami, ter da je mogoče z lahkoto ugotoviti skupne značilnosti. Zlasti smo stremeli k temu, da bi ureditev pravic in obveznosti v normativnem delu kolektivnih pogodb stremela k reševanju dejanskih problemov v praksi, hkrati pa spodbujala kolektivno dogovarjanje. Seveda je bilo naše delovanje usmerjeno tudi v to, da se je v normativnem delu kolektivnih pogodb oblikoval minimalni standard, zlasti tisti del, na katerega napotuje zakon o delovnih razmerjih. Institutov, ki so se v tem mandatnem obdobju oblikovali in

ponekod tudi že v celoti uveljavili v praksi, je v Sloveniji ogromno. Za primer naj omenimo dogovor med pogodbenimi partnerji o odpravnini, ki pripada delavcem ob zaključenem projektnem delu, dogovor o valorizaciji osnovnih plač delavca v enaki višini in dinamiki, kot se valorizirajo najnižje osnovne plače, dogovor o višini najnižje osnovne plače, ki velja za polni delovni čas ali z njim izenačen delovni čas, dogovor o uvedbi instituta mirnega reševanja sporov s posredovanjem in arbitražo itd. Velja pa omeniti, da je skupno politiko (na ravni vseh sindikatov, članov Zveze) na področju minimalnega standarda pravic in obveznosti, urejenih v kolektivnih pogodbah dejavnosti, težko uveljaviti, saj še vedno obstaja premajhno zavedanje o pomembnosti enotnega nastopa glede posameznih vprašanj, urejenih v kolektivnih pogodbah, ter o pomembnosti normativnega dela kolektivnih pogodb.

7.3. Kolektivna pogajanja – tarifni del

V ekonomski službi ZSSS smo v okviru pogajanj za kolektivne pogodbe dejavnosti pripravljali izračune, predloge in izhodišča za pogajanja o plačnem delu kolektivnih pogodb dejavnosti. Preverjali in izračunavali smo plače posameznih zaposlenih iz različnih podjetij posamezne dejavnosti ter na tej osnovi in v primerjavi z drugimi dejavnostmi postavljali izhodišča za pogajanja. Osnova je bil prav tako pregled poslovanja posamezne dejavnosti in njenih podjetij, rast prihodkov, odhodkov, produktivnosti, dobičkov, števila zaposlenih itd.

Na pogajanjih za kolektivne pogodbe dejavnosti si je ekonomska služba ves čas prizadevala za usklajevanje najnižjih osnovnih plač in izhodiščnih plač s celo inflacijo in z delom produktivnosti. Prav tako smo si prizadevali za odpravo razlike med najnižjimi osnovnimi plačami oziroma izhodiščnimi plačami in minimalno plačo. Žal na to delodajalci niso želeli pristati, zaradi česar ostaja Slovenija še naprej edina država EU poleg Francije, ki ima najnižje osnovne plače pod minimalno plačo, in sicer kar do petega tarifnega razreda. S tem nam ni uspelo odpraviti anomalije sedanjega plačnega sistema, saj zaradi tega minimalna plača ne pomeni plačnega dna in zaščite tistih, ki so brez izobrazbe.

V naslednji tabeli prikazujemo gibanje bruto plač v evrih in po letih:

Leto	Povprečna bruto plača v EUR	Realne rasti
2007	1.284,79	2,2 %
2008	1.391,43	2,5 %
2009	1.438,96	2,5 %
2010	1.494,88	2,1 %
2011	1.524,65	0,2 %

Zneski minimalne plače po letih so prikazani v naslednji tabeli:

Leto	Minimalna plača v EUR	Realna rast minimalne plače
2007	528,79	-1,1
2008	571,31	2,2
2009	592,62	2,8
2010	711,36	17,9
2011	748,10	3,3
2012	763,06	n.p.

8. SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

V Zvezi smo to tematiko vključili v različne izobraževalne seminarje za sindikalne zaupnike ter seminarje, ki so jih organizirali posamezni sindikati, člani ZSSS. Sodelovanje delavcev pri upravljanju je bilo vključeno tudi v posvete oziroma delavnice z naslovom »Postati in biti sindikalni aktivist«, ki jih je v okviru Tedna vseživljenj-

skega učenja v letu 2011 organizirala Zveza. Soupravljanje je bila ena izmed tem projekta »Promocija socialnega dialoga«, ki ga je s pomočjo evropskih sredstev izvajala Zveza. Slovenski model sodelovanja delavcev pri upravljanju podjetij smo predstavljali sindikalnim delegacijam iz tujine, ki so bili na obisku pri sindikatih, članih ZSSS.

Zveza je s svojimi predstavniki sodelovala kot partner v treh mednarodnih projektih s področja soupravljanja, in sicer dvakrat z italijanskimi sindikati in enkrat z Avstrijsko zvezo sindikatov. V okviru projekta o evropskih svetih delavcev z Avstrijsko zvezo sindikatov smo sodelovali pri organizaciji in izvedbi zaključne mednarodne konference, ki je bila v Ljubljani in ki se je je udeležil tudi generalni sekretar Evropske konfederacije sindikatov John Monks. Predstavniki Zveze Marjan Urbanč je sodeloval še pri izdaji priročnika »Vodič za evropske svete delavcev«, ki je bil izdan v okviru projekta.

Izvršni sekretar predsedstva ZSSS Marjan Urbanč, pristojen za področje soupravljanja, je bil član delovne skupine pri Evropski konfederaciji sindikatov za delavsko participacijo, v kateri je sodeloval pri pripravi stališč in predlogov evropskih sindikatov glede evropske zakonodaje na tem področju ter pripravi podatkov za analizo stanja v posameznih članicah. Nudil je tudi strokovno pomoč svetom delavcev pri njihovem delu v različnih podjetjih.

9. DELAVSKO NOTRANJE LASTNIŠTVO

V Zvezi se zavedamo pomena delavskega lastništva v podjetjih. Tudi raziskave potrjujejo, da podjetja, ki se odločijo za udeležbo zaposlenih v lastništvu podjetja, v povprečju dosegajo večjo produktivnost in večji dobiček. Zaposleni so zaradi solastništva bolj motivirani, zaradi večje možnosti soodločanja pa jim je omogočena tudi dolgoročna varnost. Dejstvo je namreč, da lastništvo zaposlenih povečuje produktivnost, učinkovitost dela, prinaša boljše poslovne rezultate in pravičnejše razpolaganje z dobičkom. Zaposleni namreč kot lastniki skrbneje in odgovorneje ravnajo s sredstvi dela, pazijo na stroške dela in upravljanja, sodelujejo v iskanju boljših proizvodnih rešitev, so udeleženi pri sprejemanju odločitev v delovnem okolju in širše, hkrati pa so tudi udeleženi v razporejanju in delitvi dobička.

V Sloveniji do sedaj ni bilo storjenega nič za ohranitev in razvoj notranjega lastništva zaposlenih. Prav nasprotno, v zadnjih nekaj letih smo bili priče množičnim menedžerskim odkupom podjetij, ki pa niso temeljili na sposobnosti in podjetnosti posameznikov, temveč izključno na zadolževanju, ki je pripeljalo do izčrpanja prevzetih podjetij in do njihove slabše konkurenčnosti, ki se sedaj želi povečevati na račun zniževanja delavskih pravic. V številnih delniških družbah, ki ne kotirajo na borzi, je konsolidacija lastništva potekala na nepregleden način, na osnovi notranjih informacij, s pomočjo povezanih oseb, brez enakopravne obravnave vseh delničarjev in predvsem na škodo zaposlenih delavcev kot razpršenih prodajalcev delnic na nelikvidnih sivih in notranjih trgih. Tak način »tajkunske privatizacije« je povzročil neutemeljeno razslojevanje slovenske družbe, saj je prišlo do koncentracije večinskega lastništva v rokah privilegirane družbene elite, ki si je poleg tega omogočila izplačila visokih plač in nagrad ne glede na uspešnost poslovanja podjetij, ki jih vodijo. Ob tem pa so izrinili zaposlene in njihovo udeležbo pri dobičkih ter male delničarje. Na to kaže tudi podatek, da se je za udeležbo v dobičku po Zakonu o udeležbi delavcev pri dobičku (ZUDDob) od njegove uveljavitve v aprilu 2008 do avgusta 2012 odločilo le 38 podjetij, od tega le štiri za delniško shemo.

V Zvezi smo si ves čas prizadevali, da bi postala delitev dobička obvezna, že zaradi dejstva, da dobički niso le posledica vloženega kapitala, temveč tudi vloženega dela. Prav tako smo ves čas aktivno opozarjali na potrebnost sprejema zakonov in ukrepov, ki bi preprečili neutemeljeno uničevanje podjetij, bogatenje in tajkunske prevzeme posameznikov; med drugim tudi s sprejetimi zahtevami razširjene konference ZSSS leta 2009, ki so bile posredovane vladi. Na novinarskih konferencah smo opozarjali na previsoko rast plač menedžerjev in na neutemeljenost povečevanja razlik med najnižjo in najvišjo plačo znotraj podjetij. Naj opozorimo, da si bomo v Zvezi tudi v prihodnje prizadevali za povečano participacijo zaposlenih pri upravljanju podjetij, saj bodo le na ta način zaposleni lahko udeleženi pri delitvi novo ustvarjene vrednosti. Tako si bomo prizadevali za sprejem ustrezne zakonodaje in drugih ustreznih ukrepov za dolgoročno ohranjanje in nadaljnji razvoj delavskega notranjega lastništva.

10. VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU

10.1. Publicistična dejavnost ZSSS na področju varnosti in zdravja pri delu:

V Zvezi smo izvajali dvojno publicistično dejavnost: obsegala je publikacije za ozaveščanje javnosti o skupni evropski sindikalni politiki varnosti in zdravja pri delu ter publikacije za usposabljanje delavskih predstavnikov za varnost in zdravje pri delu. ZSSS je založnik zbirke prevodov publikacij, ki jih pripravlja oddelek za varnost in zdravje pri delu Evropskega sindikalnega inštituta. S temi publikacijami Zveza podpira in izvaja skupno politiko evropskih sindikatov na tem področju boja za pravice iz dela, saj je slovenska zakonodaja na področju varnosti in zdravja pri delu harmonizirana z evropsko. Cilj te evropske sindikalne politike je enotna raven varnosti in zdravja pri delu v vsej Evropski uniji zato, da se prepreči socialni dumping na enotnem evropskem gospodarskem trgu na račun varčevanja pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu delavcev. Prav tako je namen teh publikacij lobiranje sindikalnih stališč v postopkih nastajanja nove evropske zakonodaje. Zato smo vse publikacije, ki so nastale s tem namenom, predstavili tudi slovenskim poslancem v Evropskem parlamentu in vladi RS, ki ima glasovalno pravico v evropskem ministrskem svetu. Publikacije so dostopne na spletni strani ZSSS: www.zsss.si.

ZSSS je založila naslednje prevode publikacij ETUI (večina je bila izdana v obdobju 2007—2012):

1. Registracija, ocenjevanje in avtorizacija kemikalij (REACH) na delovnem mestu — Izboljšave, ki jih delavcem prinaša evropska politika o kemičnih snoveh, avtor Tony Musu, raziskovalec TUTB, 32 strani, 2005.

2. Zdravje pri delu – Osem prednostnih področij za politiko Skupnosti, avtor Laurent Vogel, raziskovalec TUTB, 32 strani, 2005.

Zveza se je leta 2005 za istočasni prevod in izdajo dveh brošur o uredbi REACH in o prioritetah strategije EU na področju varnosti in zdravja pri delu odločila, da seznanijo slovenske politike (poslance Evropskega parlamenta in vlado RS), ki bodo v letu 2005 in 2006 soodločali o evropski zakonodaji, povezani z varnostjo in zdravjem pri delu, o tem, kaj njen sprejem prinaša delavcem. Poteka namreč lobiranje tistih gospodarskih subjektov, ki zaradi »ohranjanja dobička« želijo preprečiti sprejem nove zakonodaje, ki bo ključna za učinkovito varovanje zdravja delavcev in življenjskega okolja. Pomembno je, da naši politiki poznajo tudi argumente za sprejem zaščitne zakonodaje. Prepričani pa smo, da bo nova zakonodaja evropskemu gospodarstvu prinesla tudi več inovativnosti in s tem konkurenčnosti na svetovnem trgu. Zakaj bo tako, pojasnjujeta oba avtorja. Brošuri pa bosta prav gotovo zanimivi za vse, ki se želijo znajti v procesih ustvarjanja sistema varnosti in zdravja pri delu v Evropski uniji.

3. Kako se znajti v politiki EU na področju varnosti in zdravja pri delu, Vodnik za sindikate, avtorji: Lone Jacobsen, Viktor Kempa, Laurent Vogel, 72 strani, 2006.

Publikacija je bila leta 2006 izdana v vseh evropskih jezikih, da bi vsi evropski sindikati soustvarjali skupno sindikalno politiko na področju varnosti in zdravja pri delu. Pisana je bila z namenom, da je v pomoč sindikalistom, ki skušajo spoznati delovanje Evropske unije na področju varnosti in zdravja pri delu. Najdragocenejše v tej publikaciji pa je, da na pronicljiv način predstavi strategijo in politiko na področju varnosti in zdravja pri delu evropskih sindikatov. Ti so s svojim delom odločilno vplivali na evropsko zakonodajo na tem področju! Na februarjem posvetu ETUI-REHS, ki je bil v Ljubljani, so predstavniki naših sindikatov izrazili prepričanje, da bi bilo prav, da bi se tudi slovenski sindikati bolje spoznali z bogatim delom evropskih sindikatov na področju varnosti in zdravja pri delu.

4. Novi domet strategije Skupnosti na področju varnosti in zdravja pri delu 2007 – 2012, avtorja: Laurent Vogel in Pascal Paoli, 64 strani, 2006.

ZSSS je v sodelovanju z Oddelkom za varnost in zdravje pri delu HESA Evropskega sindikalnega inštituta ETUI-REHS oktobra 2006 izdala novo publikacijo »Novi domet strategije Skupnosti na področju varnosti in zdravja pri delu 2007 – 2012«. Z njo se evropski sindikati vključujemo v razpravo z evropsko komisijo, kakšno strategijo na tem za delavce izjemno pomembnem področju potrebuje EU do leta 2012. Tekst smo pripravili predstavniki delavcev v okviru tristranskega Luksemburškega svetovalnega odbora evrop-

ske komisije. Slovenske delavce v tem odboru predstavlja izvršna sekretarka ZSSS Lučka Böhm. Publikacija ni namenjena zgolj sindikalistom. Namenjena je tudi slovenskim predstavnikom v institucijah EU. Prav je, da se seznanijo in upoštevajo tudi delavske interese, ko soustvarjajo skupno evropsko strategijo in zakonodajo na področju varnosti in zdravja pri delu 2007–2012.

5. Poklicni rak, Zapostavljena bolezen, avtorji: Marie-Anne Mengeot, Tony Musu in Laurent Vogel, 52 strani, 2007.

Za slovenske delavce in sindikaliste smo s skrbjo natisnili že peti prevod publikacij, ki jih za evropske sindikate pripravlja Oddelek za varnost in zdravje pri delu HESA Evropskega sindikalnega inštituta ETUI-REHS. Tokratna naj jim pomaga razumeti skrite vzroke poklicnega raka in spodbudi zahteve za preprečitev poklicnih bolezni. Zgodovina uči, kako pogosto se zaradi dobička zavestno žrtvuje delavčevo zdravje. Nanizani so dokazi o prikrivanju resnice. Ta pride na dan zaradi trmastega raziskovanja delavcev ali je res zgolj naključje, da je za rakom zbolelo toliko sodelavcev. Pri svojem sindikalnem delu sem se srečala z umirajočimi delavci, ker na delovnem mestu ni bilo zaščite pred nevarnimi snovmi. Če so skušali ugotoviti, ali je njihova bolezen poklicna, so bili deležni napadov vseh vrst. Njim posvečam dolge ure pri pripravi te publikacije, pravi njena soavtorica.

6. Mišično-kostne bolezni, Slabo razumljena »pandemija«, avtor Roland Gauthy, 55 strani, 2007.

ZSSS je leta 2007 za slovenske delavce izdala to novo publikacijo v okviru dveh povezanih kampanj za preprečevanje mišično-kostnih bolezni evropskih sindikatov in Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu iz Bilbaa. V tej publikaciji evropski sindikati med prave vzroke mišično-kostnih bolezni prištevamo poleg mehanskih tudi stres ter sodobno organizacijo dela. Posledična intenzifikacija dela celo v državah z razvito ergonomijo povzroča skokovito naraščanje mišično-kostnih bolezni delavcev. Stanje v Sloveniji je zaradi zastarele tehnologije in marsikje toge organizacije dela le še slabše. EKS terja, da Komisija EU pripravi povsem novo direktivo, ki bi zajela vse dejavnike, ki prispevajo k nastanku mišično-kostnih bolezni, in ki bi upoštevala celovit ergonomski pristop.

7. Proizvodnja in razmnoževanje, Kraja zdravja prihodnjim generacijam, avtorica: Marie-Anne Mengeot, 80 strani, 2009.

8. S publikacijo »Proizvodnja in razmnoževanje. Kraja zdravja prihodnjih generacij« ZSSS nadaljuje serijo prevodov publikacij Evropskega sindikalnega inštituta ETUI, s katerimi želi razviti kritični sindikalni odnos do varnosti in zdravja pri delu. Tokrat o z delom povezanih tveganjih za razmnoževanje. V svetu, kjer smo prvič v zgodovini od rojstva do smrti izpostavljeni nevarnim kemikalijam, povečanega števila otrok s prirojeno napako, spontanih splavov, težav z zanositvijo, impotence in izgube spolne sle ne kaže pripisovati zgolj slabim družinskim genom. Za delavke in delavce, ki načrtujejo rojstvo otroka, bo dragoceno svarilo, da se morajo, če naj bo otrok zdrav, nevarnim kemikalijam na delovnem mestu izogniti vsaj tri mesece pred zanositvijo in ne šele v času nosečnosti. Otroku lahko namreč škoduje, če je reprotoksinom pred zanositvijo izpostavljen tudi oče in ne le mati. Za razvoj otroka je najbolj nevarno, če je nosečnica reprotoksinom izpostavljena med tretjim in osmim tednom nosečnosti. Torej je navadno za premestitev na drugo delovno mesto že prepozno, če delavka o nosečnosti delodajalca obvesti šele med sedmim in desetim tednom. In še izkušnja za svete delavcev in delavske zaupnike za varnost in zdravje pri delu, ki se posvetujejo z delavci o zdravstvenih težavah zaradi dela, da bi od delodajalca neodvisno ocenili tveganja na delovnem mestu. Če delavcev na pravi način ne vprašajo o na videz tako zasebnih stiskah, kot so neplodnost, impotenca in izguba spolne sle, lahko ostane skrit pravi razlog zanje – reprotoksini na delovnem mestu. V tej publikaciji bodo izvedeli, katere kemikalije so dokazano nevarne. In še en dragoceni nasvet iz te publikacije: premeščanje delavcev na manj nevarna delovna mesta ni dovolj. Tehnologijo in organizacijo dela je potrebno in možno spremeniti tako, da sploh ne prihaja več do izpostavljenosti nevarnim kemikalijam.

9. Vplivi predstavnikov za varnost pri delu na zdravje pri delu, Evropski vidik (Projekt EPSARE), koordinatorji: María Menéndez, Joan Benach, Laurent Vogel, 31 strani, 2010.

Publikacija predstavlja predstavnike za varnost in zdravje pri delu kot pomembno organizacijsko prednost delodajalca za izboljšanje varnosti in zdravja pri delu v Evropski uniji. Prinaša popoln in ustrezen okvir za razvoj tega tako pomembnega področja zdravja pri delu. Menimo, da sindikati lahko s strokovno podporo teh delavskih predstavnikov največ prispevamo za varnost in zdravje pri delu. Upamo tudi, da

bo publikacija spodbudila tudi na Slovenskem raziskave o delu delavskih predstavnikov za varnost in zdravje pri delu.

10. Gasilci: v žaru ognja, avtorica: Fabienne Scandella, 62 strani, 2012.

Izšla je deveta publikacija ZSSS iz serije prevodov publikacij Evropskega sindikalnega inštituta ETUI z naslovom »Gasilci: v žaru ognja«. Prevod je nastal v sodelovanju s Sindikatom poklicnega gasilstva Slovenije (SPGS). Na zanimiv in razumljiv način predstavi delovne razmere v evropskih požarnih službah, zdravstvena in varnostna tveganja pri gašenju požara ter sindikalne strategije in priporočila. Je drugačna, saj predstavlja prispevek sindikatov gasilcev v različnih evropskih državah za izboljšanje varnosti in zdravja pri delu v tem izjemno težkem poklicu. Publikacija prinaša njihove predloge za izboljšanje zdravja in varnosti gasilcev.

Publikacije ZSSS za usposabljanje delavskih predstavnikov na področju varnosti in zdravja pri delu.

Cilj je bil pripraviti serijo priročnikov za usposabljanje delavskih predstavnikov za varnost in zdravje pri delu, to je svetov delavcev/delavskih zaupnikov v zasebnem sektorju in delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu v javnem sektorju. V skladu z zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju in zakonom o varnosti in zdravju pri delu jim je namreč delodajalec dolžan plačati najmanj 40 ur letno posebnega usposabljanja za izvajanje njihove vloge delavskega predstavnika. V vsej EU ta usposabljanja izvajajo predvsem sindikati.

Vloga delavskih predstavnikov pri ocenjevanju tveganja, Priročnik ZSSS za usposabljanje delavskih predstavnikov za varnost in zdravje pri delu, avtorica Lučka Böhm, 54 strani, 2008.

ZSSS je oktobra 2008 založila publikacijo za usposabljanje delavskih predstavnikov za varnost in zdravje pri delu Vloga delavskih predstavnikov pri ocenjevanju tveganja, Priročnik ZSSS za usposabljanje delavskih predstavnikov za varnost in zdravje pri delu. Z njo smo želeli vzpostaviti usposabljanje delavskih predstavnikov (svetov delavcev, delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu) za njihovo temeljno vlogo zastopanja interesov zaposlenih pri nastajanju delodajalčeve listine »Izjava o varnosti z oceno tveganja« v skladu z zakonom o varnosti in zdravju pri delu. Publikacija je namenjena izključno udeležencem usposabljanj ZSSS.

10.2. Usposabljanje delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu

Ker v Sloveniji ni raziskav o položaju delavcev na trgu dela, ni tudi zanesljivih slovenskih statističnih podatkov o številu delavcev, ki imajo svojega delavskega predstavnika. Toda v letu 2009 je Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu pripravila evropsko reprezentativno anketo ESENER, v kateri je bilo postavljeno tudi slovenskim anketirancem vprašanje, ali je v njihovem podjetju izvoljen delavski predstavnik za varnost in zdravje pri delu. V Sloveniji je z DA odgovorilo 27,30 % vprašanih. Ta delež je bil nižji zgolj v Grčiji, Portugalski in Turčiji. V večini evropskih držav se ta delež namreč giblje od 60 % do 98 %. O volitvah delavskih predstavnikov/svetov delavcev je sicer več v poročilu o delavskem soupravljanju. V letu 2010 je Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu objavila rezultate vseevropske ankete podjetij o varnosti in zdravju pri delu ESENER. Anketa je med drugim pokazala statistično pomembno višjo raven varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih, kjer delujejo delavski predstavniki za varnost in zdravje pri delu. Sindikalna podpora delavskim predstavnikom za varnost in zdravje pri delu torej neposredno koristi vsakemu posameznemu delavcu!

V skladu z zakonom o varnosti in zdravju pri delu mora delodajalec zagotoviti ustrezne oblike usposabljanja članov sveta delavcev oziroma delavskega zaupnika za varnost in zdravje pri delu. Tudi v Sloveniji tako kot v vsej Evropski uniji tovrstno usposabljanje izvajajo predvsem sindikati. Takšna naloga sindikatov je opredeljena tudi v resoluciji o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 126/2003).

V Zvezi smo se trudili vzpostaviti usposabljanje tudi za svete delavcev in delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu, ki so jih na volitvah pri delodajalcu kandidirali sindikati, povezani v ZSSS. Pri tem nismo bili posebej uspešni. Usposabljanja smo izvajali, vendar prav gotovo ne v obsegu, s katerim bi lahko bili zadovoljni. Vzroke analiziramo v nadaljevanju.

V letu 2010 je Zveza prvič v Sloveniji v sodelovanju z ETUI na podlagi evropskega anketnega vprašalnika izvedla anketo pri delavskih predstavnikih za varnost in zdravje pri delu o uresničevanju njihove vloge v sistemu varnosti in zdravja pri delu. Za izvedbo ankete sta bila zadolžena izvršna sekretarja ZSSS Lučka Böhm (vsebinska vprašanja o varnosti in zdravju pri delu) in Marjan Urbanč (soupravljanje in organizacija dela na terenu). V Zvezi smo za korektno izvedbo pogodbeno najeli kvalificirano prevajalko in raziskovalni tim Fakultete za družbene vede v Ljubljani. V slovenščino je bil preveden evropski vprašalnik in prilagojen slovenski zakonodaji, tako da se je ohranila možnost primerjanja rezultatov podobnih anket v drugih državah EU. Na dan 30. 3. 2010 je bil pripravljen začetni posvet za izvedbo ankete po terenu. Na podlagi analize izpolnjenih vprašalnikov je bilo maja 2010 pripravljeno poročilo za ETUI. V poročilu je bila predstavljena specifična slovenske ureditve inštituta delavskega zaupnika za varnost in zdravje pri delu in komentar odgovorov anketiranih delavskih zaupnikov. Anketa je omogočila boljše razumevanje potreb za podporo dela delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu.

Anketa je pokazala, da se delavski predstavniki najpogosteje usposabljujejo pri specializiranem ponudniku usposabljanj izven sindikalne organiziranosti, ki zagovarja rešitve na področju delavskega soupravljanja, ki niso usklajene s stališči ZSSS. Vzroki za to so različni. Najpomembnejši je prav gotovo, da delavsko soupravljanje ni prioriteta sindikatov na ravni podjetja in dejavnosti prav zaradi primerov odtujenosti nekaterih svetov delavcev od sindikata. Sindikalno usposabljanje pa seveda lahko poleg zagotavljanja znanj in veščin, potrebnih za učinkovito zastopanje interesov zaposlenih za varnost in zdravje pri delu, utrjuje tudi pripadnost sindikatu.

10.3. Vzpostavitev podporne mreže delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu

Izkušnje slovenskih in evropskih sindikatov kažejo, da izvoljeni delavski predstavniki na področju varnosti in zdravja pri delu potrebujejo podporo sindikatov za čim bolj učinkovito uresničevanje svoje zastopniške vloge. Gre za delavce, ki praviloma nimajo strokovne izobrazbe iz varnosti in zdravja pri delu. Da se znajdejo in so kos delodajalčevi notranji in zunanji strokovni službi, potrebujejo informacije o dobri praksi v primerjalno podobnih podjetjih in forum, kjer lahko izmenjujejo izkušnje. Potrebujejo lastno sindikalno strokovno službo, ki jim za potrebe posvetovanj z delodajalcem lahko nudi potrebno podporo.

V letu 2010 je začela delovati elektronska podpora mreža ZSSS za tiste delavske zaupnike za varnost in zdravje pri delu, ki so se kadarkoli udeležili usposabljanj ZSSS na področju varnosti in zdravja pri delu. E-mreža omogoča pošiljanje aktualnih informacij, ki jih potrebujejo pri svojem delu. Samo v letu 2011 smo preko nje delavskim predstavnikom posredovali 38 informacij, s katerimi smo jih obvestili o javnih kampanjah, namenjenih varnosti in zdravju pri delu, o novih predpisih, o usposabljanjih, o zanimivih konferencah in dogodkih, o delu inšpektorata za delo ipd. Povratne informacije kažejo, da cenijo ta vir informacij, ki »jim odpira popolnoma nove perspektive na vlogo, ki jo opravljajo«.

10.4. Javne kampanje za varnost in zdravje pri delu

- 1. Ob 28. aprilu, svetovnem dnevu varnosti in zdravja in mednarodnem sindikalnem dnevu spomina na umrle in poškodovane delavce,** Zveza od leta 2003 vsako leto pripravi tiskovno konferenco, na kateri javnost, strokovno javnost, sindikalne aktiviste in delavske zaupnike seznanimo s podatki o številu delavcev, umrlih in poškodovanih na delu. Namen je ozaveščanje javnosti in lobiranje za sprejem predpisov, kakršen je manjkajoči pravilnik o poklicnih boleznih. V sodelovanju z inšpekcijo dela predstavi uradne podatke o smrtnih nezgodah pri delu v preteklem koledarskem letu. Ker še vedno ni uradnega podatka, objavi oceno števila umrlih zaradi posledic poklicnih bolezni – najbolj pogosto zaradi izpostavljenosti nevarnim kemikalijam na delovnem mestu. Pripravimo tudi priložnostno razstavo v 6. nadstropju Doma sindikatov na Dalmatinovi 4 v Ljubljani, s katero opozorimo na sporočila Mednarodne organizacije dela in Evropskega sindikalnega inštituta v danem letu. V okviru obeležitve tega dneva so bile javnosti predstavljene publikacije o varnosti in zdravju pri delu v založbi ZSSS.
- 2. Ob svetovnih dnevih človekovih pravic (11. december) in migrantov (17. december),** smo v Zvezi javnost opozorili na najbolj aktualne kršitve človekovih pravic z akcijami, kakršna je bila 11. decembra 2008, ko

smo z demonstracijami pred državnim zborom zahtevali sprejem pravilnika o poklicnih boleznih in vzpostavitev registra poklicnih bolezni. Ob 17. decembru 2010, svetovnem dnevu migrantov, smo pripravili javno kampanjo (tiskovno konferenco) o slabšem položaju migrantskih delavcev zlasti na področju varnosti in zdravja pri delu in njihovih življenjskih razmerah.

- 3. Ob evropskem tednu varnosti in zdravja pri delu vsak tretji teden v oktobru v okviru evropske kampanje za varnost »Zdravo delovno okolje. Dobro za vas. Dobro za posel«, je bila ZSSS v Sloveniji nosilka evropske kampanje. V sodelovanju s slovensko informacijsko točko Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu s sedežem na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve smo v sodelovanju s sindikati dejavnosti in območnimi organizacijami ZSSS po podjetjih in zavodih razdelili na desettisoče kosov promocijskega materiala v slovenščini, da bi s sporočili kampanje ozavestili delavke in delavce in tako izboljšali njihove pozicije za posvetovanje z delodajalcem. Teme evropske kampanje so bile:**
- leta 2007 mišično-kostna obolenja: ZSSS je založila publikacijo ETUI, s katero smo se vključili v vseevropsko sindikalno kampanjo za sprejem nove direktive EU za preprečevanje mišično-kostnih obolenj, ki so glavni razlog za poškodbe zdravja pri delu,
  - leta 2008 in 2009 ocena tveganja: ZSSS je založila priročnik za usposabljanje svetov delavcev in delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu o njihovi vlogi v postopkih ocenjevanja tveganja,
  - leta 2010 in 2011 vzdrževanje naprav in strojev za preprečevanje nezgod pri delu: vsako leto smo ob evropskem tednu organizirali izjemno dobro obiskan posvet delavskih predstavnikov, na katerem smo predstavili poleg sporočil evropske kampanje tudi primere dobre prakse,
  - leta 2012 in 2013 partnerstvo za preprečevanje tveganj — sodelovanje delavcev in vodstva: v sodelovanju s sindikati dejavnosti organiziramo po območnih organizacijah ZSSS kampanjo za volitve svetov delavcev in delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu, da bi vsaj na 40 % dvignili delež slovenskih delavcev, ki ima lastnega zaupnika.

10.5. Tristranski socialni dialog na državni ravni

- Pri nastajanju novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu ZVZD-1:** Vse leto 2010 so v okviru delovne skupine ESS potekala tristranska pogajanja in posvetovanja o osnutku novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1, Uradni list DZ RS, št. 43/2011 z dne 3. 6. 2011). Zveza je ves čas sodelovala pri nastajanju tega pomembnega zakona. Na 199. seji ESS 22. 12. 2010 smo socialni partnerji soglasno podprli končni tekst predloga zakona, ki je tako pripravljen za nadaljnje postopke v vladi in državnem zboru. Predlog zakona prinaša pomembne novosti zlasti na področju obvladovanja psihosocialnih obremenitev in promocijo zdravja na delovnem mestu. Omogoča tudi zmanjševanje administrativnih bremen za podjetništvo. V šestmesečnem obdobju (vacatio legis) od sprejema zakona do njegove uveljavitve decembra 2011 smo izpeljali seznanjanje sindikalne javnosti o njegovih novostih na posvetih, spletni strani ZSSS in v glasilu Delavska enotnost.
- Svet za varnost in zdravje pri delu:** Zveza je preko svoje predstavnice v tem posvetovalnem telesu vlade RS zastopala slovenske delavce. V letu, ko je predsedovanje prevzela sindikalna stran, smo skrbeli za uvrščanje vseh aktualnih vprašanj na dnevne rede. Prizadevali smo si zlasti spodbuditi raziskovanje delovnih razmer in delovanja posameznih elementov sistema varnosti in zdravja pri delu v praksi. Zaradi neaktivne vloge ministrstva za delo, družino in socialne zadeve večina pobud ni zaživela.

10.6. Nagrade in priznanja Avgusta Kuharja za leto 2010 za izjemne dosežke na področju varnosti in zdravja pri delu

V Zvezi smo denarno in nedenarno podpirali podeljevanje nagrad in priznanj Avgusta Kuharja za izjemne dosežke v stroki varnosti in zdravja pri delu, da bi se širila dobra praksa. Zveza je že od ustanovitve Fundacije Avgusta Kuharja v letu 1996 ena njenih najpomembnejših donatorjev, saj ji zagotavlja prostor in materialne pogoje za delovanje. Zaveda se, da je potrebno stroko varnosti in zdravja pri delu krepiti tudi na simbolni ravni s podeljevanjem nagrad in priznanj za izjemne dosežke.

10.7. Projekti na področju varnosti in zdravja pri delu

- 1. Projekt "MODEL ZA MEDIACIJO – orodje za doseganje enakopravnosti na trgu dela".** Projekt, katerega nosilec je bil v letih 2008 in 2009 odbor ZSSS za enake možnosti, je postal pomemben tudi na področju obvladovanja psihosocialnih bremen, nasilja in nadlegovanja/trpinčenja na delovnem mestu. Zlasti zato, ker je novi zakon o varnosti in zdravju pri delu ZVZD-1 leta 2011 prvič določil, da mora delodajalec sprejeti ukrepe za preprečevanje, odpravljanje in obvladovanje primerov nasilja, trpinčenja, nadlegovanja in drugih oblik psihosocialnega tveganja na delovnih mestih, ki lahko ogrozijo zdravje delavcev. Projekt ZSSS je torej že od leta 2008 dalje prispeval k ozaveščanju javnosti o potrebnosti širitve nabora tveganj za zdravje delavca na delovnem mestu, za katere je potrebno določiti preprečevalne ukrepe. Projekt "MODEL ZA MEDIACIJO – orodje za doseganje enakopravnosti na trgu dela" je finančno podprla Evropska komisija, proračunska postavka 04.03.03.02. V okviru tega projekta je bila namreč razvita mediacija kot nov pristop za pomoč žrtvam nasilja/nadlegovanja/trpinčenja na delovnem mestu. Pripravljen je bil priročnik za usposabljanje sindikalnih zaupnikov o načelih mediacije in izšolani prvi sindikalni mediatorji.
- 2. »Program podpore za delodajalce in zaposlene pri odpravljanju stresa, povezanega z delom in pri zmanjševanju njegovih škodljivih posledic (PPDZ-S)«.** Potekal je v letih 2010—2012. ZSSS je bila v njem partnerka. V okviru tega projekta je bilo na pobudo Zveze razvito orodje za ocenjevanje tveganja psihosocialnih obremenitev na posameznem delovnem mestu IDTS (Instrument za ekspertno napoved Dejavnikov Tveganja na delovnem mestu, povezanih s poklicnim Stresom). Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1, Uradni list DZ RS, št. 43/2011) v 24. členu določa: »Delodajalec mora sprejeti ukrepe za preprečevanje, odpravljanje in obvladovanje primerov nasilja, trpinčenja, nadlegovanja in drugih oblik psihosocialnega tveganja na delovnih mestih, ki lahko ogrozijo zdravje delavcev.« Analize kažejo, da slovenski delodajalci ne vedo, kako se lotiti te naloge. Ocenjujemo, da jim bo v pomoč orodje, kakršno je IDTS. Načrtujemo njegovo nadaljnje projektno razvijanje.
- 3. »Gear for changes« — »Izboljšanje razumevanja zdravja in dobrega počutja na delovnem mestu v času prestrukturiranja«.** Zveza je bila v sodelovanju z območno organizacijo ZSSS partnerka v tem zanimivem projektu, ki je v Sloveniji predstavil mednarodni certifikat Vlagatelji v ljudi (Investors in People), prožen in enostaven standard, ki pomaga organizacijam pri preobrazbi njihovega poslovanja. Naravnani so rezultati, saj določa, kaj je treba doseči, ne pa, kako. Omogoča delavcem v vseh sektorjih vseh velikosti uporabo istega okvira. Standard delodajalec uporablja za upravljanje sprememb pri uvajanju sprememb v organizacijo dela po načelu upoštevanja dostojanstva zaposlenih in spodbujanja njihove avtonomnosti in ustvarjalnosti. To pa je ključno za obvladovanje psihosocialnih obremenitev/poklicnega negativnega stresa pri uvajanju sprememb, kar je pri slovenskih delodajalcih obdobje izrazitega negativnega stresa, ki škoduje zdravju zaposlenih.
  - a. Vključevanje delavcev** – vključevanje ljudi v diagnosticiranje in opredeljevanje potrebe po spremembah;
  - b.** Skupna vizija prihodnosti – razvoj skupne vizije prihodnosti in doseganje soglasja;
  - c.** Veščine in kompetence – zagotavljanje veščin in kompetenc za doseganje nove vizije;
  - d.** Opolnomočene rešitve – opolnomočenje ljudi, da ustvarjajo rešitve in novo prakso;
  - e.** Prepoznavanje sprememb – proslavljanje kratkoročnih uspehov in prepoznavanje, da je bila sprememba dosežena;
  - f.** Ocenjevanje sprememb – spremljanje in prilagajanje strategij v luči napredka;
  - g.** Utrjevanje sprememb – utrjevanje sprememb v politiki in strategiji za preprečevanje vrnitve v prejšnje stanje.

10.8. ZSSS v nacionalnih in evropskih svetovalnih organih na področju varnosti in zdravja pri delu

Predstavniki ZSSS predstavljajo interese slovenskih delavcev v teh nacionalnih in evropskih svetovalnih organih, ki so temeljni za politiko varnosti in zdravja pri delu:

- Svet vlade RS za varnost in zdravje pri delu,
- Nacionalna informacijska točka Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu s sedežem na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve,
- Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu iz Bilbao (predstavnica ZSSS je članica biroja in svetovalne skupine v oddelku za delovno okolje),
- Svetovalni odbor Evropske komisije za varnost in zdravje pri delu iz Luxembourg,ga,
- Evropska fundacija za izboljševanje življenjskih in delovnih razmer iz Dublina,
- mreža nacionalnih sindikalnih strokovnjakov za varnost in zdravje pri delu v okviru Evropskega sindikalnega inštituta ETUI.

11. ENAKE MOŽNOSTI

11.1. Odbor ZSSS za enake možnosti 2008–2012

Na 3. seji predsedstva ZSSS 15. aprila 2008 je bil sprejet sklep št. 21: »Predsedstvo poziva posamezne skupine sindikatov (storitvene, industrijske in javni sektor), naj najkasneje do naslednje seje predlagajo po dva kandidata oziroma kandidatki za člane odbora za enake možnosti ZSSS.«

V mandatu 2007—2012 so v odboru delovale:

1. za ZSSS Lučka Böhm (predsednica odbora in izvršna sekretarka predsedstva ZSSS za enake možnosti) in Romana Oman (podpredsednica, sekretarka območne organizacije ZSSS za Gorenjsko), Nada Uršič (SUS), Staša Pernet (Odbor ZSSS za mlade).
2. za industrijske sindikate: Vladimira Lepko (SDE), Eva Flisar (STUPIS), po upokojitvi Julijane Leskovec je SKEI v odbor imenoval Matejo Gerečnik,
3. za storitvene sindikate: Dragica Krojs (GIT),
4. za sindikate javnega sektorja: Ira Ratej (GLOSA), Sabina Planinšek (SDDO).

Zaradi upokojitev in prezaposlitev se je njihovo sodelovanje pri delu odbora spreminjalo. Odbor za enake možnosti se je sestel na 11 sejah in na posvetih ženske mreže. Posebna pozornost je bila posvečena razlikam v višini plač žensk in moških. Statistika namreč kaže, da imajo ženske tudi v Sloveniji nižje plače pri isti izobrazbi tudi ob zaposlitvi v isti dejavnosti, nižje plače za opravljanje enakega poklica, višje plače od moških le v štirih plačnih razredih od 20-ih, večjo stopnjo tveganja revščine v vseh starostnih razredih, največ pa v starosti. V letu 2012 smo se zato odločili v novem projektu raziskati vzroke teh razlik, ki nimajo podlage v nobenem določilu kolektivnih pogodb in so torej posledica posredne diskriminacije.

11.2. Ženski odbor Evropske konfederacije sindikatov

Pri Evropski konfederaciji sindikatov deluje Ženski odbor. V njem ZSSS zastopata Lučka Böhm kot članica in Romana Oman kot njena namestnica. Udeleževali sta se sej in posvetov odbora ter skrbeli za medsebojno informiranje oziroma za vodenje skupnih akcij. Pri tem posebej omenjamo vsakoletna poročila o izvajanju sporazuma, ki so ga evropski socialni partnerji podpisali leta 2006 »Okvir dejavnosti za enakost med spoloma«, ki zavezuje nacionalne socialne partnerje, da v obdobju 2006—2011 ukrepajo glede naslednjih prioritet:

- soočenje z različnimi vlogami spolov,
- pospeševanje vključevanja žensk v odločanje,
- omogočanje ravnotežja med delom in zasebnim življenjem,
- spopadanje z razlikami v višini plač.

Prav tako je bilo pomembno sodelovanje v vsakoletni osmomarčni anketi ženskega odbora EKS, s katerim je ta preverjal uresničevanje listine EKS iz leta 2007 za vključevanje politike enakih možnosti v vse sindikalne politike ter za zmanjšanje podzastopanosti žensk v sindikalnih organih odločanja ter resolucije EKS iz marca 2011 o »priporočilih za izboljšanje uravnoteženosti obeh spolov v sindikatih«. Slednja zavezuje nacionalne

članice k zbiranju podatkov o zastopanosti žensk v sindikatu na vseh ravneh organiziranosti, kar naj se pre-
 verja z osmomarčnimi vsakoletnimi anketami.

Tako so v Zvezi marca 2012 poročali ženskemu odboru EKS o zastopanosti žensk v organih ZSSS:

ORGAN	Štev. članov	Štev. žensk	% žensk
KONFERENCA ZSSS	71	16	22,5
PRESEDSTVO ZSSS	24	5	20,8
SINDIKATI, ČLANI ZSSS	22	9	40,9
NADZORNI ODBOR ZSSS	7	4	57,1
IZVRŠNI ODBOR ZSSS	10	3	30,0
OBMOČNE ORGANIZACIJE ZSSS	8	3	37,5
ODBOR ZA ENAKE MOŽNOSTI	9	9	100
ODBOR ZA MLADE	7	3	42,8

11.3. Roža mogota, priznanje predsedstva ZSSS za dosežek leta za enake možnosti žensk in moških

Predsedstvo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je na 33. seji 26. 9. 2006 sprejelo pravilnik o podeljevanju rože mogote, priznanja predsedstva ZSSS za dosežek leta za enake možnosti žensk in moških. Podelitev priznanja na 8. marec, mednarodni dan žensk, je pomenila učinkovito obliko javne kampanje za ozaveščanje o načelih enakih možnosti in razširjanje dobre prakse za njihovo doseganje. Priznanje se na podlagi razpisa, ki ga pripravi odbor ZSSS za enake možnosti, podeli posamezniku/posameznici oziroma organizaciji, podjetju ali ustanovi, ki se je v preteklem koledarskem letu odlikoval/a z dosežkom, ki pomembno prispeva k ustvarjanju enakih možnosti žensk in moških.

Da bi aktivirali čim večjo pozornost javnosti in opolnomočili članstvo, smo z vsakoletnimi razpisi za priznanje rože mogote k predlaganju kandidatov povabili vse članstvo in celo pri tem uporabili možnosti, ki jih daje informacijska tehnologija. Rezultat je bil včasih presenetljiv, a se nismo izogibali izzivom ter tako ohranili aktualnost priznanja, ki je pritegnilo pozornost širše javnosti izven sindikata.

Leto	Ime in priimek	Utemeljitev priznanja
2007	Lidija Jerkič, predsednica Sindikata kovinske in elektroindustrije - SKEI	Za pogum v letu 2006, držo in voditeljske sposobnosti pri vzpostavljanju enotnosti v sindikatu dejavnosti, s čimer je postala zgled tako delavkam kot delavcem za graditev močnega sindikata in navdih mladim ženskam z voditeljskimi sposobnostmi za delo v sindikatu.
2008	Dr. Lučka Kajfež Bogataj, redna profesorica za biometeorologijo na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani	Kot članica skupine znanstvenikov IPCC, ki je sodobitnica Nobelove nagrade za mir za leto 2007, se je uveljavila kot znanstvenica in postala zato vzor mladim ženskam pri odločitvi za znanstveno delo.
2009	Verica Blagovič, sindikalna zaupnica Programa kuhalnih aparatov, sindikalna podružnica SKEI Gorenje Gospodinjski aparati	Za dogovor sindikata in delavskega direktorja delniške družbe Gorenja iz novembra 2007 o prednosti delavk noselnic pri sklepanju pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas.
2010	Dr. Metoda Dodič Fikfak, specialistka medicine dela, prometa in športa, raziskovalka in znanstvenica na področju poklicne in okoljske epidemiologije	Za zasluge pri odpravljanju stereotipov o ženskih in moških poklicih, za zgled mladim ženskam pri izbiri poklicne poti v znanosti ter za neutrudno delo za človeku prijazno delovno okolje.

2011	Mateja Gerečnik, predsednica sindikalne podružnice SKEI v Eti, d. d., Izlake	<p>Za svoje pobude in sindikalno delo za enake možnosti ranljivih kategorij zaposlenih:</p> <ul style="list-style-type: none"> • za ohranitev zaposlitve proizvodnih delavk z njim prijaznim usposabljanjem, • za določila podjetniške kolektivne pogodbe, ki zaposlenim olajšuje usklajevanje delovnih in družinskih obveznosti, • ... in ki delavcem z negotovimi pogodbami o zaposlitvi omogočajo sklenitev delovnega razmerja za nedoločen čas.
2012	Mojca Lukančič, solastnica podjetij Aha Skupina in Aha Moda	<p>Za družbeno odgovornost, ki jo je pokazala kot aktivna solastnica podjetja Mura v letu 2011, s ciljem v podjetju ohraniti proizvodnjo, delovna mesta, uveljavljeno slovensko blagovno znamko in znanje v izdelovanju oblačil najvišjega kakovostnega razreda. Delovna mesta za ženske v tej regiji z visoko brezposelnostjo so temelj ekonomske neodvisnosti in stvarne enakopravnosti žensk v družbi. Izkazana družbena odgovornost Mojce Lukančič kot aktivne solastnice je zgled za premagovanje sedanje gospodarske krize, v kateri je izginilo na desetisoče delovnih mest.</p>

11.4. Projektno delo na področju enakih možnosti

Odbor ZSSS je v obdobju 2007—2012 sodeloval kot nosilec ali partner v več mednarodnih projektih na področju enakih možnosti, ki so pomembno prispevali k obogatitvi programa dela.

- 1. Projekt "MODEL ZA MEDIACIJO – orodje za doseganje enakopravnosti na trgu dela".** Projekt, katerega nosilec je bil v letih 2008 in 2009 odbor ZSSS za enake možnosti, je finančno podprla Evropska komisija, proračunska postavka 04.03.03.02. V okviru tega projekta je bila razvita mediacija kot nov pristop za pomoč žrtvam diskriminacije/nasilja/spolnega nadlegovanja/trpinčenja na delovnem mestu. Pripravljen je bil priročnik za usposabljanje sindikalnih zaupnikov o načelih mediacije in izšolani prvi sindikalni mediatorji.
- 2. Evropski projekt Raznolikost v zaposlovanju (Diversity Management in Employment),** — program Evropske skupnosti za zaposlovanje in solidarnost PROGRESS, sklicna številka: VS/2008/0440, Commitment No: SI2.511277, izveden 2008—2009, predstavljen kot primer dobre prakse na tretjem vrhu za enakost — The 3rd Equality Summit — Cooperation for Equality!, 16.–17. novembra 2009 v Stockholmu, se2009.eu. V okviru projekta je nastala publikacija »Upravljanje raznolikosti v zaposlovanju, Smernice za delodajalce in sindikate«.
- 3. Evropski projekt Mednarodna pot usklajevanja dela in zasebnosti za ženske strokovnjakinje in menedžerke, Model Gender Floor, VS/2007/0576, The Gender Floor Model, A transnational path toward reconciliation for managerial women,** izveden 2007—2008: ZSSS je bila pri projektu partnerka. V okviru projekta je nastal priročnik Model "Gender Floor", Mednarodna pot usklajevanja dela in zasebnosti za ženske strokovnjakinje in menedžerke.

11.5. Ženska mreža ZSSS

Podlaga za ustanovitev ženske mreže ZSSS je bila resolucija 5. kongresa ZSSS decembra 2007 »Načrt za enakost 2007—2012«, ki je nadgradil akcijski načrt predsedstva ZSSS za spodbujanje in ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških 2004–2007. Med drugim je določil: »Vzpostavi se ženska mreža ZSSS, v katero se bodo povezovali odbori za enake možnosti sindikatov, članov ZSSS, in območnih organizacij ZSSS kot svetovalnih organov za enake možnosti. Ženska mreža skrbi za izmenjavo izkušenj in mentorstvo pri vzgoji mladih sindikalnih aktivistk ter za posebni pristop k včlanjevanju žensk, ki upošteva specifični položaj in potrebe žensk.«

Ženska mreža ZSSS je bila ustanovljena na posvetu odbora ZSSS za enake možnosti 14. 1. 2009 z naslovom »Sindikat ima tudi ženski obraz!«. Na posvetu so udeleženske spletle simbolično mrežo in spregovorile o strategiji in uspešnih pristopih za včlanjevanje žensk v sindikate in njihovo aktivno delo. Odbor je svoje januarske seje tradicionalno razširil v posvet ženske mreže, da so lahko sodelovale vse zainteresirane. Ženska mreža ZSSS je delovala med letom predvsem kot e-novice o vseh aktualnih temah, ki zanimajo ženske. V letu 2011 je bilo tako posredovanih 28 e-novic.

12. IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE

Izobraževanje in usposabljanje ima v ZSSS bogato tradicijo, saj poteka že vse od nastanka organizacije. Sindikalno izobraževanje in usposabljanje sta eden ključnih dejavnikov zagotavljanja in uresničevanja ciljev organizacije, prioritet sindikalnega razvoja, na drugi strani pa delujeta kot pomemben faktor pri razvoju posameznika.

Temeljni namen izobraževanja in usposabljanja v ZSSS je bil:

- neodvisni razvoj lastnih kadrov,
- poenoteno delovanje sindikatov znotraj ZSSS,
- trajnost delovanja organizacije,
- zavedanje pomena aktivne participacije delavcev,
- razvoj sindikalnega aktivizma kot vrednote in
- možnost vpliva na izobraževanje odraslih v družbi

Področje izobraževanja in usposabljanja v ZSSS smo opredelili s statutom in programskimi dokumenti ZSSS. Vsebina je temeljila na politični vlogi ZSSS pri utrjevanju socialno-ekonomskega položaja delavcev, njihovih pravic iz dela in delovnega razmerja v pogojih tržnega gospodarstva ter gospodarske in politične globalizacije. Poseben poudarek je bil na nalogah ZSSS pri uveljavljanju in utrjevanju socialnega dialoga, pri uveljavljanju in krepitvi soupravljanja, pri odpravljanju vseh oblik diskriminacije in zagotavljanju enakih možnosti, pri uveljavljanju pravic s področja varnosti in zdravja pri delu.

Dosedanje uspehe ZSSS pri zagotavljanju socialne pravičnosti in človeškega dostojanstva smo ustvarili z ustreznim odnosom do izobraževanja in usposabljanja sindikalnih funkcionarjev in delavcev, v nadaljnjem besedilu: sindikalistov, na vseh nivojih organiziranosti. Strateško in ciljno načrtovanje tega področja pa je tudi ključ za prihodnost.

V preteklem mandatnem obdobju je bilo okolje polno družbenih in političnih sprememb. Tudi okolje, v katerem smo delovali mi, se je nenehno spreminjalo. Spremembe so prežemale celotno sindikalno organizacijo in vplivale na vsakodnevno delo v vseh delih organizacije.

V sindikalni organizaciji smo se srečevali z vedno večjimi zahtevami članstva, politike, delodajalcev in javnosti. Soočali smo se s številnimi spremembami zakonodaje in eno temeljnih orodij za obvladovanje sprememb je bilo izobraževanje in usposabljanje sindikalnih kadrov.

Jedro ali, bolje rečeno, motor sindikalnega dela so sindikalisti — sindikalni funkcionarji in sindikalni delavci. Ti so največje premoženje sindikalne organizacije, zato je učinkovito ravnanje z njimi pomembno. Ker se je na spremembe v okolju potrebno čim hitreje odzivati, je velikega pomena vlaganje v njihov razvoj. Le dobro izobraženi in usposobljeni in motivirani sindikalisti, ki pri svojem delu odkrijejo izziv in osebno zadovoljstvo, lahko prispevajo k ustvarjanju močnega kolektivnega duha, ki je pomembna vrednota sindikalne organizacije.

Zato smo v Zvezi v začetku leta 2008 sprejeli sistem izobraževanja in usposabljanja, ki smo ga sproti dopolnjevali v skladu s potrebami po ustreznih znanjih sindikalistov

Prenova izobraževanja v Zvezi je dosegla nekatere rezultate in koristi, hkrati pa odprla veliko novih področij in izzivov, na katerih bo potrebno še naprej delati. Opredelili smo vloge sindikalistov v organizaciji, njihove kom-

petence, vsebine in oblike usposabljanja. Na ta način smo želeli preseči prakso ad hoc pridobivanja znanja, saj se je pokazala kot manj učinkovita.

Sistem sindikalnega izobraževanja in usposabljanja je obsegal temeljno, osnovno in dopolnilno sindikalno izobraževanje in usposabljanje, v okviru katerega so se izvajali različni programi in seminarji. Slednji so zagotavljali potrebno usposobljenost sindikalistov za opravljanje funkcije vodenja sindikatov na temeljni ravni sindikalne organiziranosti, usposabljanje za specifične dolžnosti sindikalistov in stalno nadgrajevanje strokovne sindikalne usposobljenosti.

Organizacijsko shemo usposabljanja za področje vodenja v sindikatih so sestavljali štiri nivoji in programi:

- temeljni program – ABC sindikalizma ali kaj mora vedeti vsak sindikalist (namenjen novo izvoljenim sindikalnim zaupnikom, ki še nimajo izkušenj),
- osnovni program (namenjen sindikalistom, ki že imajo nekaj izkušenj, in manj izkušenim kolegom),
- nadaljevalni program (namenjen permanentnemu izobraževanju območnih sekretarjev, sekretarjev sindikatov dejavnosti in sindikalnim zaupnikom, ki že imajo izkušnje) in
- izpopolnjevalni program (namenjen permanentnemu izobraževanju profesionalnih sindikalistov).

V okviru izobraževalnega sistema smo v Zvezi izvajali tudi programe:

- za razvoj soupravljanja,
- za varnost in zdravje pri delu,
- za delovanje v nadzornih svetih,
- za razvoj socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj,
- za povečanje osveščenosti o enakih možnostih kot pozitivni družbeni vrednoti,
- za alternativno reševanje sporov,
- za ohranjanje in pridobivanje članov,
- za računalniško opismenjevanje in
- za andragoško izpopolnjevanje notranjih izobraževalcev

V Zvezi smo poleg rednih programov izobraževanja in usposabljanja sindikalistov izvedli tudi programe s temami za akcijsko in politično usmerjanje sindikalnega delovanja:

- novosti na področju systemske zakonodaje, ki zadeva materialni in socialni položaj delavcev, nezaposlenih in upokojenecv,
- aktualne interne zadeve ZSSS ali posameznega sindikata dejavnosti (usmeritve in navodila za izvedbo posameznih aktivnosti sindikatov dejavnosti in ZSSS),
- vseživljenjsko učenje,
- medkulturni dialog,
- sindikalni aktivizem,
- medgeneracijsko sodelovanje,
- socialno partnerstvo in
- aktivna participacija

Cilji izvajanja programov izobraževanja in usposabljanja so bili:

- vplivati na motivacijo vključenih sindikalistov in jim nuditi strokovno in moralno podporo,
- doseči večje zavedanje pomena in vloge sindikalistov pri vodenju in uresničevanju poslanstva in ciljev organizacije,
- omogočiti pridobivanje praktičnih znanj za različna področja delovanja in poslovanja sindikata,
- pridobiti informacije o stanju usposobljenosti udeležencev za pripravo nadaljnjih izobraževanj in
- povzročiti miselni premik in večje zavedanje pomena nenehnega izobraževanja in usposabljanja

Sindikalni funkcionarji in sindikalni delavci so se izobraževali tudi v tujini v programih ETUI in nekaterih drugih mednarodnih organizacijah.

V letih 2008, 2009, 2010 in 2011 so v Sloveniji potekali tudi tečaji angleškega jezika po programu ETUI.

V Zvezi smo podpirali odločitve sindikalnih funkcionarjev in sindikalnih delavcev, da nadaljujejo svojo študijsko pot in tako pridobijo nova znanja, ki jih vedno bolj zahtevno sindikalno okolje tudi zahteva. V preteklem obdobju smo kar nekaj strokovnim delavcem in sindikalnim funkcionarjem omogočili pridobitev višje izobrazbe in s tem tudi pridobitev pomembnih znanj in izkušenj za učinkovito opravljanje sindikalnega dela.

12.1. Organizacija izobraževanja in usposabljanja ter izvedba

V Zvezi sta naloge s področja izobraževanja in usposabljanja opravljala izvršni sekretar predsedstva ZSSS in strokovna služba ZSSS, katere naloga je med drugim bila tudi skrb za organizacijo in izvedbo izobraževalne dejavnosti. Izobraževalne naloge so bile povezane z odločitvami o politiki in realizaciji izobraževanja in usposabljanja.

Glavna naloga izobraževalne dejavnosti je bila organizacija in izvedba izobraževalnega programa. Organizacija izobraževanja je vsebovala veliko administrativnega dela, ki pa je moralo biti usklajeno z andragoški načeli. Pri tem je bilo potrebno upoštevati organizacijsko in tehnično pripravo izobraževalnega procesa, izbiro predavateljev, uspešno obveščanje sindikalnih funkcionarjev in delavcev. Pripravo in organizacijo izobraževanja je bilo treba prilagoditi tudi potrebam udeležencev, oblikam dela in podobno, saj je počutje udeležencev pri učenju izredno pomembno.

V preteklem mandatnem obdobju smo v Zvezi izpeljali 169 različnih izobraževalnih oblik, na katerih se je izobraževalo in usposabljal 3594 udeležencev (podatki do vključno avgusta 2012*)

	2008	2009	2010	2011	2012
Število seminarjev/delavnic	47	45	31	22	24
Število udeležencev	1161	968	712	623	392

V zgoraj navedenih podatkih niso zajeti vsi izobraževalni dogodki, ki so bili izvedeni v ZSSS. Prepričani smo, da je bilo izobraževanj in usposabljanj veliko več, saj jih sindikati dejavnosti, območne organizacije ZSSS in druge oblike sindikalne organiziranosti izvajajo po svojem sistemu. Žal nam v Zvezi ni uspelo doseči spoštovanja dogovora o vodenju evidence o izobraževanju sindikalnih funkcionarjev in sindikalnih delavcev. Brez učinkovite informacijske podpore praktično ni mogoče voditi učinkovite kadrovske evidence in evidence o izobraževanju ter usposabljanju sindikalistov.

Zato je treba vzpostaviti informacijsko podporo, ki bo učinkovito podprla vse kadrovske procese, med njimi tudi izobraževalnega, ter omogočala mrežno zbiranje in izpisovanje podatkov. Z računalniško-kadrovsko-informacijskim sistemom, ki podpira kadrovske evidence, bi lažje načrtovali razvoj kadrov v ZSSS ter načrtovanje izobraževanja in usposabljanja.

12.2. Metode in oblike izobraževanja in usposabljanja

12.2.1. Oblike izobraževanja

Uporabljali smo frontalne in skupinske oz. skupinske izobraževalne oblike. V večini smo uporabili skupinske izobraževalne oblike (seminar, delavnica, akcijsko učenje, tečaj), saj so prispevale k večji aktivnosti izobraževalcev, sodelovanju med izobraževalci, razgibanosti dela, razvijanju samostojnosti, kritičnosti, pa tudi medsebojni strpnosti in sodelovanju.

12.2.2. Metode izobraževanja

Metode izobraževanja odraslih so raznovrstne in zelo pomembne, saj učenje poteka v posebnih okoliščinah. Udeležujejo se ga posamezniki, ki že imajo določena znanja, pridobljena v različnih življenjskih položajih, in iz tega izhajajoče izkušnje, ki jih je treba upoštevati in na njih izobraževanje in usposabljanje nadaljevati.

Izbira učnih metod je potekala v sodelovanju s predavatelji. Pri tem smo upoštevali položaj, v katerem je potekalo izobraževanje, možnosti, ki smo jih imeli na voljo, in vsebino, ki smo jo obravnavali. Izvajali smo učne metode: vodena diskusija, predavanje-razpravljanje, igranje vlog-simulacije, brain storming, snežna kepa, študij primera idr.

12.3. Motivacija za izobraževanje in usposabljanje

Pri izobraževanju in usposabljanju odraslih je motivacija eden najpomembnejših dejavnikov. Ugotovili smo, da se sindikalisti sicer zavedajo pomembnosti izobraževanja in usposabljanja za uspešno opravljanje dela in doseganje rezultatov, niso pa prepričani, da to pozitivno vpliva na njihov razvoj, saj nekateri glede izobraževanja in usposabljanja niso imeli posebnih pričakovanj.

Iz tega izhaja, da so bili nekateri za izobraževanje bolj motivirani, spet drugi pa sploh ne. Nemotiviranim so sindikalna izobraževanja pomenila oviro zaradi pomanjkanja časa, volje; izobraževanje jim je pomenilo dodaten napor in dodatne dolžnosti in še bi lahko naštevali.

Razvijanje motivacije sindikalistov in njihove pripravljenosti za sindikalno delovanje je pomemben cilj izobraževanja in usposabljanja.

Zato je bilo potrebno motivacijo ves čas razvijati, saj od sindikalistov ni mogoče enostavno zahtevati pripravljenosti za izobraževanje in usposabljanje ter za druge dejavnosti, ki jih morajo opraviti.

12.4. Pravne podlage

Izobraževanje in usposabljanje članov sindikatov ter sindikalnih zaupnikov in delavcev je eden od pogojev za učinkovito delo sindikata. To spoznanje je vgrajeno tudi v pravne dokumente, ki določajo pogoje za sindikalno delo.

Konvencija Mednarodne organizacije dela št. 135 o varstvu in olajšavah za predstavnike delavcev v podjetju iz leta 1971, ki jo je Slovenija ratificirala, določa, da morajo imeti delavski predstavniki ustrezne olajšave, da lahko hitro in učinkovito opravljajo svoje funkcije. V Priporočilu k tej konvenciji, je določeno, da se med olajšave, ki jih morajo delodajalci zagotoviti delavskim predstavnikom, šteje tudi zagotovitev plačane odsotnosti z dela za njihovo sodelovanje na seminarjih in v drugih oblikah usposabljanja. Na tej konvenciji temelji tudi določba 207. člena zakona o delovnih razmerjih, da mora delodajalec sindikatu zagotoviti pogoje za hitro in učinkovito opravljanje sindikalne dejavnosti.

Konvencija Mednarodne organizacije dela št. 140 o plačanem dopustu za izobraževanje iz leta 1974, ki jo je Slovenija ratificirala, določa, da so države člane MOD dolžne spodbujati in zagotavljati uvedbo plačanega dopusta za izobraževanje tako za šolanje na vseh ravneh, za splošno, družbeno in državljansko vzgojo in za sindikalno izobraževanje.

Konvencija MOD se v Sloveniji skladno z določbo 8. člena slovenske ustave uporablja neposredno.

Vse kolektivne pogodbe za posamezne dejavnosti določajo obveznost, da sindikalnim zaupnikom omogočijo določeno število plačanih ur za sindikalno izobraževanje.

Določbe ratificiranih mednarodnih konvencij in kolektivnih pogodb torej zavezujejo delodajalce v Sloveniji, da sindikalnim zaupnikom zagotavljajo ustrezno izobraževanje in usposabljanje za njihovo delovanje, in delodajalci se tej svoji obveznosti ne smejo izogniti.

12.5. Pravica je tudi dolžnost in odgovornost

Eden od osnovnih in samoumevnih pogojev za učinkovito opravljanje sindikalne funkcije je ustrezna usposobljenost sindikalista. Vsaka funkcija zahteva svoja specifična znanja in to seveda velja tudi za funkcijo sindikalista.

Stopnja in smer strokovne izobrazbe posameznika pri tem ne igra bistvene vloge. Zato že pravni dokumenti zagotavljajo pravico do kvote plačanih ur letno za sindikalno izobraževanje. Zato bi bilo treba izobraževanje in usposabljanje za opravljanje te funkcije šteti ne samo za pravico, ampak tudi za dolžnost slehernega sindikalista.

Sistem izobraževanja in usposabljanja sindikalistov v ZSSS je že dokaj dobro razvit in bo v bodoče še bolj, tako da ima vsakdo na razpolago dovolj možnosti pridobiti potrebna znanja in sposobnosti za učinkovito opravljanje teh funkcij. Kljub temu pa je v ZSSS še vedno veliko sindikalistov, ki se organiziranih izobraževanj in usposabljanj ne udeležujejo, prav tako se ne samoizobražujejo, kar gre seveda samoumevno v škodo kvalitete njihovega delovanja v tej funkciji. To zmanjšuje tudi zaupanje članstva v sindikat.

12.6. Vloga kadrovske funkcije pri izobraževanju in usposabljanju

Kadrovska funkcija skupaj z drugimi funkcijami v sindikatu sestavlja proces sindikalnega delovanja v sindikalni organizaciji. Glavna dejavnost kadrovske funkcije je planiranje, razvoj in izobraževanje kadrov.

Na tem področju nas je v preteklem obdobju spremljalo kar precej zadreg, ki nam jih je povzročala odsotnost planiranja razvoja kadrov v sindikatih.

Vodstva sindikatov bi morala zagotoviti, da bodo imeli sindikalisti določena znanja in veščine, da bodo lahko uspešno delovali. Predsedniki in sekretarji sindikatov bi morali biti pobudniki izobraževalnega procesa in bi morali skrbeti za izvajanje nalog na področju izobraževanja in usposabljanja.

Strokovno izobraževani in usposobljeni kadri so temeljni dejavnik razvoja, kakovosti in uspešnosti vsake organizacije, tudi sindikata. Zato je bistvenega pomena, da se sindikalistom zagotovijo sistematični, stalni in dostopni načini in viri dopolnjevanja znanja ter krepitve spretnosti, potrebnih za sindikalno delo.

Izobraževanje in usposabljanje v sindikatu mora postati bolj pomembno in prioritarno. Bolj se je treba zavedati moči znanja.

Učinkovit sistem izobraževanja in usposabljanja v ZSSS bi moral biti v prihodnje eden ključnih vzvodov za kakovostnejše sindikalno delo. Zanj bi bilo potrebno nameniti tudi več sredstev.

Zaradi celostnega pristopa k izvajanju sistema izobraževanja in usposabljanja v ZSSS pa bi bilo potrebno sprejeti tudi ustrezen pravilnik, ki bi urejal področje izobraževanja in usposabljanja, načrtovanja in oblike izobraževanja, medsebojne pravice in obveznosti udeležencev izobraževanja drugo.

12.7. Spremljanje uspešnosti in učinkovitosti programov izobraževanja in usposabljanja

V Zvezi smo zbirali podatke za merjenje uspešnosti in učinkovitosti programov izobraževanja in usposabljanja javno in z vprašalniki, ki so bili anonimni. Tipični vprašalniki o kakovosti izobraževanj in usposabljanj udeležencev, ki smo jih uporabili, so zajemali te vsebine:

- organizacijo izobraževanj (čas izobraževanja, prostore in osvežitve),
- vsebino izobraževanj (zahtevnost, primernost),
- ustreznost izvedbe (dolžina, odmori, tehnologija),
- izvajalec izobraževanj (način podajanja, razumljivost, interaktivnost) in
- oceno udeležencev o vplivu izobraževanj na znanje oz. usposobljenost pri sindikalnem delu.

Na podlagi odgovorov na vprašalnike smo ugotovili, da so bili v povprečju vsi udeleženci izobraževanj in usposabljanj z vsebinami in izvedbo zelo zadovoljni. Takoj po končanih programih izobraževanja in usposabljanja smo ugotavljali zadovoljstvo z vsemi programi. Žal pa nam ni uspelo uvesti preverjanja usposobljenosti po končanih programih izobraževanja in usposabljanja.

Po vsakem končanem izobraževanju in usposabljanju bi bilo potrebno oceniti:

- dejansko uporabo pridobljenega znanja, sposobnosti in zmožnosti,
- prenos znanja na sindikalne kolege in sodelavce,
- zaupanje udeležencev v svoje znanje in sposobnosti in
- možne ovire, ki jih je udeleženec doživljal pri uporabi in prenosu znanja.

V Zvezi smo v preteklem obdobju premalo natančno spremljali koristi in stroške izobraževanja. V vsakem sindikatu bi morali vedeti, kakšni so učinki izobraževanja in usposobljenosti (kakšen je napredek v vodenju, pri pridobivanju in ohranjanju članstva, kakšno je povečanje kvalitete pri informiranju, svetovanju, zastopanju pravic članov idr.).

Izobraževanje in usposabljanje ne smeta biti razumljena kot zapravljenost, temveč kot nujnost za učinkovitejše sindikalno delovanje, večjo prepoznavnost in za doseg konkurenčne prednosti. Vendar pa bodo investicije v izobraževanje in usposabljanje prinesle tudi zelene rezultate, jih je v prihodnje potrebno tudi spremljati in nadzorovati.

12.8. Aktivnosti za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije na področju sindikalnega dela

Na podlagi večletnih razprav v ZSSS smo pred dvema letoma sprejeli odločitev, da bomo začeli konkretne aktivnosti za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije na področju sindikalnega dela (NPK sindikalist).

Nacionalna poklicna kvalifikacija je formalno priznana poklicna usposobljenost, potrebna za opravljanje poklica na podlagi nacionalnega poklicnega standarda.

Za delovne veščine in znanja, ki si jih je posameznik pridobil s praktičnim delom in za katere naš šolski sistem ni nudil nikakršnega formalnega priznanja, bo sistem nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK) omogočil hitrejšo definiranje, preverjanje, in kar je predvsem pomembno za posameznike, verificiranje teh znanj.

S postopkom NPK ni mogoče dobiti v celoti priznanje formalne izobrazbe, saj je poudarek na praktičnih, z delom pridobljenih znanjih in spretnostih. Je pa certifikat NPK javno priznana listina na ravni države, ki omogoča delavcu brez ustrezne stopnje izobrazbe opravljati delo na delovnem mestu, za katerega je pridobil poklicno nacionalno kvalifikacijo. Seveda pa mora tudi organizacija z internimi akti certifikat NPK priznati in upoštevati kot izpolnjen pogoj za opravljanje posameznega dela.

V sindikatu so potrebna znanja in veščine za opravljanje sindikalnega dela na vseh sindikalnih ravneh zelo specifična in se strokovno stalno dopolnjujejo in poglobljajo skladno s spremembami družbenega in političnega sistema.

S certificiranjem želimo povečati strokovno usposobljenost sindikalistov v skladu z vnaprej določenim izobraževalnim programom oziroma standardom potrebnih znanj kot pogojem za profesionalno opravljanje sindikalne funkcije na območnem in regijskem nivoju sindikalne organiziranosti. Po dogovoru bi v nadaljevanju vključili v sistem certificiranja tudi profesionalne sindikaliste iz podjetij in drugih organizacij.

Nesporno je namreč, da je za učinkovito delovanje sindikalistov v današnjem času potrebna precej visoka usposobljenost tako s področja delovnega prava kakor tudi organizacije dela, komuniciranja in drugih področij.

S certificiranjem bi uveljavili tudi načelo, da izobraževanje ni le pravica, temveč predvsem izjemno pomembna dolžnost slehernega sindikalista.

V aktivnostih za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK) za sindikalista smo v Zvezi:

- pobuda z utemeljitvijo,
- profil poklica sindikalist (opis vseh tipičnih del, ki jih zahteva poklic sindikalista, in opredelitev drugih

- značilnosti poklica),
- poklicni standard in utemeljitve (kakšne sposobnosti mora imeti delavec, da lahko uspešno opravlja delo) in
- katalog strokovnih znanj in spretnosti.

Sistem pridobivanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij je precej zapleten in le s težavo prihaja v prakso, saj v tem procesu partnersko sodeluje več institucij, s katerimi je potrebno veliko usklajevanja in sodelovanja. Od pobude do razvoja strokovnih podlag je zelo dolga pot, ki zaradi ozkega gledanja nekaterih akterjev v postopku, ki že v naprej povzročajo veliko težav, podaljšuje postopek razvoja in potrditve poklicne kvalifikacije.

Zato bo potrebno vztrajati in nadaljevati aktivnosti z rešitvami, ki bodo prispevale k razvoju kadrov v ZSSS in njenih članih.

13. SMO DEL EVROPE IN MEDNARODNA DEJAVNOST ZSSS

Kot edina članica Evropske konfederacije sindikatov iz Slovenije je Zveza dejavno sodelovala v aktivnostih, ki jih je izvajala naša država v času predsedovanja Evropski uniji. Priprave na predsedovanje je vodstvo Zveze začelo že pri pripravi programa aktivnosti tako imenovane sindikalne trojke, ki so jo sestavljali sindikalni predstavniki iz države, ki je predsedovala uniji pred Slovenijo, ter države, ki je predsedovala za njo. Kot je že tradicija, je na začetku predsedovanja predsednik vlade Janez Janša sprejel sindikalno delegacijo Evropske konfederacije sindikatov, ki so jo sestavljali generalni sekretar EKS John Monks, njegova namestnica Maria Helena Andre ter predsednik ZSSS Dušan Semolič. Delegacija mu je izročila Memorandum EKS, v katerem so bila naštetja odprta delovnopravna in socialna vprašanja v Evropski uniji, katerih čim večji del naj bi po mnenju evropskih sindikatov skušala rešiti slovenska vlada kot predsedujoča uniji.

Predsednik ZSSS Dušan Semolič je sodeloval tudi v delegaciji EKS na tristranskem socialnem vrhu Evropske unije v Bruslju ter v delegaciji EKS, ki se je udeležila neformalnega zasedanja ministric in ministrov za zaposlovanje in socialne zadeve na Brdu pri Kranju. S prispevkom Gorana Lukiča, samostojnega svetovalca ZSSS, smo sodelovali tudi na konferenci o zaposlovanju mladih, ki jo je v času slovenskega predsedovanja na Brdu pri Kranju organiziralo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

V času slovenskega predsedovanja je Zveza organizirala še dva dogodka, ki sta odmevala tudi v širšem evropskem prostoru. Najprej smo med zasedanjem ekonomskih in finančnih ministrov EU (ECOFIN) v prostorih Pravne fakultete v Ljubljani organizirali tako imenovani alternativni ECOFIN. Na njem so predstavniki Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, alternativni ekonomisti in družboslovci z evropskih univerz ter iz civilnih združenj opozarjali na napačno evropsko ekonomsko politiko in razpravljali o možnih alternativnih politikah.

Drugi velik dogodek so bile evropske sindikalne demonstracije pod geslom »Evropski delavci zahtevamo višje plače«, ki so potekale v času predsedovanja Slovenije EU v Ljubljani in so bile prve takšne demonstracije v novi članici unije. Na dan demonstracij, petega aprila 2008, je predsednik vlade Janez Janša najprej sprejel delegacijo Evropske konfederacije sindikatov, ki sta jo vodila predsednica EKS Wanja Lundby-Wedin in generalni sekretar EKS John Monks, v njej pa je bil tudi predsednik ZSSS Dušan Semolič. Delegacija je Janši predstavila probleme na področju plač v EU in vzroke za demonstracije. Uro po poldnevu pa so se pričele demonstracije, ki se jih je udeležilo okoli 35.000 sindikalistov iz 54 sindikalnih central iz 29 evropskih držav. Končale so se na Kongresnem trgu v Ljubljani z osrednjima govoroma Johna Monksa in Dušana Semoliča ter govori drugih vodij sindikalnih central.

Predstavniki Zveze smo sodelovali na kongresu Evropske konfederacije sindikatov v Atenah ter na sejah izvršnega odbora EKS in v delovnih telesih in odborih EKS, v katerih se pripravljajo stališča do dokumentov Evropske komisije in drugih institucij. Prav tako smo se udeleževali sej tristranske sestavljenih upravnih organov evropskih agencij, kot so Evropska fundacija za izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev v Dublinu, Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA) ter Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja (CEDEFOP).

Leta 2009 smo se aktivno vključili v volitve naših predstavnikov v Evropski parlament. Na novinarski konferenci smo opozorili na pomembnost volitev v ta parlament, saj je z lizbonsko pogodbo o EU dobil večje pristojnosti in se lahko z njim popravijo mnogi, za evropske delavke in delavce škodljivi predlogi Evropske komisije. Pozvali smo naše članice in člane, naj se volitev udeležijo, saj ni vseeno, kakšni poslanci nas bodo zastopali v gospodarski in finančni krizi.

Okrepili smo sodelovanje z Mednarodno organizacijo dela (MOD). Naš predstavnik je sodeloval v tristranski delegaciji Slovenije na Mednarodni konferenci dela v letu 2012 v Ženevi, s svojimi predstavniki smo sodelovali na različnih konferencah in seminarjih, ki jih je organiziral MOD. V tem obdobju smo precejkrat sodelovali tudi z Mednarodnim izobraževalnim centrom MOD v Torinu. Udeležili smo se njihovih konferenc, kot na primer o pretvorbi prekarnega dela v delo s pravicami, ki je bila v Budimpešti, seminarjev, kot so bili o dostojnem delu za delavce migrante v Gdansk, o dostojnem delu za mlade prekarne delavce v Madridu, o socialnem dialogu v času krize v Torinu. Na njihovih izobraževalnih seminarjih smo sodelovali tudi kot predavatelji, na izobraževalnem seminarju v Opatiji smo udeležencem predstavili komunikacijsko strategijo ZSSS v predreferendumski kampanji za referendum o malem delu in pokojninski reformi.

V Zvezi smo se odzivali na finančno in gospodarsko krizo tudi s pomočjo kolegov iz tujine. Tako smo organizirali dva posveta o drugačnih poteh izhoda iz krize, kot nam je bila vsiljena z ostrimi varčevalnimi ukrepi. Prvi posvet smo decembra 2011 v sodelovanju z Medregijskim sindikalnim svetom Furlanije - Julijske krajine organizirali v Domu sindikatov v Ljubljani z naslovom »Vlade: napačen odgovor na krizo. Sindikati: možni so drugačni ukrepi!«. Na njem je poleg italijanskih in naših sindikalistov sodeloval še strokovnjak za ekonomske in zaposlitvene politike iz Evropske konfederacije sindikatov Ronald Janssen. Drugi posvet smo organizirali prav tako v Domu sindikatov v Ljubljani v sodelovanju s Fundacijo Friedricha Eberta Stiftung iz Zagreba. Na njem so v začetku februarja 2012 pod geslom »Reševanje finančne krize in možni odgovori nanjo«, poleg predstavnikov sindikatov, članov ZSSS in območnih organizacij, sodelovali še strokovnjaki iz Nemčije.

V sodelovanju s Fundacijo Friedricha Eberta Stiftung iz Zagreba smo organizirali še mednarodno konferenco o pasteh malega dela, ki je bila septembra 2010 v Ljubljani. Na konferenci »Malo delo: napredek ali polomija?« so gostje iz akademskih in sindikalnih vrst iz Nemčije in Avstrije ob sodelovanju nekaterih poslancev državnega zbora, ministrstva za delo, domače strokovne javnosti ter predstavnikov ZSSS, razpravljali o učinkih instituta malega dela na trgu dela ter o predlaganem zakonu o malem delu. Mnenja domačih in tujih strokovnjakov so bolj pritrjevala stališču ZSSS, da malo delo ne sme biti uvedeno za brezposelne osebe, kot pa predstavniku ministrstva za delo, ki je zagovarjal takšno rešitev.

S kolegi iz Zveze samostojnih sindikatov Hrvaške (ZSSH) smo nadaljevali organiziranje tradicionalnih srečanj sindikalistov na meji med državama ob največjem delavskem prazniku, prvem maju. Običajno ob tej priložnosti predsednika sindikalnih konfederacij podpišeta skupni dokument, ki opozarja na pereče probleme, povezane z delavskimi in socialnimi pravicami. Tako smo doslej sprejeli skupne izjave o delavcih migrantih, o finančni in gospodarski krizi ter o zaposlovanju in socialni pravičnosti. Leta 2008, ko so bili odnosi med državama zaostreni zaradi meje, sta se tovrstnega srečanja sindikalistov na mejnem prehodu Bregana udeležila tudi predsednika vlad Janez Janša in Ivo Sanader. V letu 2012 pa so se našega srečanja v Bregani prvič udeležili tudi predstavniki italijanskih sindikalnih konfederacij iz Furlanije – Julijske krajine. Med sindikalnima centralama redno poteka izmenjava mnenj o problemih, s katerimi se srečujemo v sindikatih v razmerju do oblasti in delodajalskih organizacij, medsebojno si tudi izražamo podporo pri aktivnostih na področju sindikalnega boja, ki jih v sindikalnih centralah organiziramo v svojih državah. Sodelujemo tudi pri vprašanjih, povezanih z Evropsko unijo, predsednik ZSSS Dušan Semolič pa je na povabilo ZSSH sodeloval na konferenci v Zagrebu z naslovom »Kaj delavci dobijo in kaj izgubijo z vstopom v EU«. Članice in člani ZSSH so se vedno udeleževali demonstracij, ki smo jih organizirali v ZSSS, večja skupina članic in članov ZSSS pa se je leta 2008 udeležila tudi demonstracij ZSSH, ki so jih organizirali v Zagrebu.

Dobro sodelovanje smo še naprej razvijali z italijanskimi sindikati, še posebej z Generalno konfederacijo dela Italije (CGIL). Do srečanj predsednika ZSSS Dušana Semoliča in generalnega sekretarja CGIL Guglielma Epifanija je prišlo na kongresu CGIL v Riminiju in na velikih demonstracijah, ki jih je ta največja centrala organizirala v Rimu in nanje povabila tudi predsednika ZSSS. Kolegi iz CGIL so nam omogočili srečanje z njihovim strokovnjakom za posredovanje dela prek agencij v Trstu, ki nam je razložil vsebino italijan-

skih kolektivnih pogodb za agencijske delavce. Januarja 2009 smo se predstavniki ZSSS udeležili posveta v Trstu, na katerem smo primerjali modele kolektivnega pogajanja med Slovenijo in Italijo. Posvet je bil organiziran v okviru projekta Evropske konfederacije sindikatov, financiranega od Evropske komisije, ki je med 44 medregijskimi sindikalnimi sveti v EU izbrala sedem svetov, med drugim tudi Medregijski sindikalni svet Furlanije — Julijske krajine in Slovenije za sodelovanje pri projektu. Na posvetu je sodeloval tudi konfederalni sekretar EKS Walter Cerfeda. Predsednik ZSSS je sodeloval tudi na posvetu, ki ga je Italijanska unija dela (UIL) organizirala decembra 2010 v Trstu na temo »Izzivi za mobilnost delavcev na obmejnih območjih Italije, Avstrije, Slovenije in Hrvaške: kakšne so možnosti za dialog o tem na evropski in nacionalnih ravneh«. Vsako leto smo v okviru medregijskega sindikalnega sveta zaznamovali tudi praznovanje prvega maja. Organizirali smo različne dogodke, od posvetov, kot sta bila z naslovom »Brez zaposlovanja in zaščite dohodkov ni izhoda iz ekonomske krize: predlogi sindikata na obmejnem območju« v Sežani ter »Gospodarska kriza: morje združuje narode«, ki je bil na izletniški barki na relaciji Koper–Trst, do novinarskih konferenc, ter sprejemali skupne pozive in izjave za zvišanje plač in pokojnin ter kupne moči delavcev in upokojenecv, o ekonomski krizi in njenih posledicah na obmejnem območju ter o nujnih naložbah za izhod iz krize, kot je peti prometni oziroma železniški koridor, katerega gradnja se v Furlaniji — Julijski krajini in Sloveniji iz sindikatom nerazumljivih vzrokov še ni pričela.

Avstrijski kolegi so na našo prošnjo januarja 2011 na Dunaju organizirali strokovni sestanek o reformi sistema odpravnin, ki so jo izpeljali v sosednji državi. Ob tej priložnosti je imel predsednik ZSSS krajši pogovor s predsednikom Avstrijske zveze sindikatov (ÖGB), strokovnjaki ÖGB pa so naši delegaciji razložili vse prednosti in slabosti sistema odpravnin v njihovi državi. V Zvezi smo organizirali študijski obisk skupine sindikalistov, ki so končali izobraževalno akademijo avstrijske sindikalne zveze. Obiskali so tovarno Litostroj in se pogovarjali z vodstvom podjetja, sindikatom in svetom delavcev. Konec maja 2009 sta predsednika ZSSS Dušan Semolič in Avstrijske zveze sindikatov Erich Foglar skupaj s sekretarji in predsedniki regionalnih organizacij avstrijske Štajerske ter Podravja in Pomurja podpisala dokument o ustanovitvi Medregijskega sindikalnega sveta avstrijske Štajerske ter Podravja in Pomurja, ki je bil že četrti medregijski sindikalni svet, ki ga je ustanovila ZSSS s sindikati sosednjih držav. Ob tej priliki je predsednika Avstrijske zveze sindikatov sprejel državni sekretar vlade RS Miloš Pavlica. Ob pomanjkanju sredstev za delovanje medregijskih sindikalnih svetov v razmerah finančne in gospodarske krize ter zaradi sprememb v organiziranosti območnih organizacij ZSSS je prišlo v letu 2012 med ZSSS in Avstrijsko zvezo sindikatov do pogovorov o združitvi dveh svetov, in sicer Medregijskega sindikalnega sveta avstrijske Koroške ter Gorenjske in Koroške ter Medregijskega sindikalnega sveta avstrijske Štajerske ter Podravja in Pomurja. Vse je bilo že pripravljeno za združitev svetov v septembru 2012, vendar pa smo se skupaj z avstrijskimi kolegi odločili, da jo preložimo na kasnejši čas zaradi morebitne ponovne reorganizacije območnih organizacij ZSSS oziroma do sprejetja novega statuta ZSSS.

Zveza je poglobila dvostransko sodelovanje z nekaterimi sindikalnimi organizacijami z območja nekdanje Jugoslavije, še posebej z Zvezo samostojnih sindikatov Srbije in v okviru nje z Zvezo samostojnih sindikatov Vojvodine. Na seminarjih in posvetih, ki so jih organizirali, smo predstavili naše izkušnje s področja prilaganja naše zakonodaje zakonodaji Evropske unije, metode in načine sindikalnega delovanja, organiziranost sindikatov, zaščito delovnih in socialnih pravic v naši državi in podobno. Na njihovo pobudo smo sodelovali tudi s sindikalnimi organizacijami iz Črne gore in jim povedali naše izkušnje.

Konec marca 2011 je na sestanku v Ljubljani devet reprezentativnih sindikalnih central iz držav, nastalih na območju nekdanje skupne države Jugoslavije, ustanovilo Regionalni sindikalni svet »Solidarnost«. ZSSS je v minulih dvajsetih letih razvijala in krepila dvostranske odnose z mnogimi sindikalnimi organizacijami iz držav, nastalih iz nekdanje skupne države Jugoslavije, tega sodelovanja ni mogla ustaviti niti vojna na tem območju.

Ideja o ustanovitvi nekakšnega telesa, v katerem bi predstavniki sindikalnih organizacij iz držav te regije lahko izmenjevali poglede in izkušnje, je zorela že kar nekaj časa. Do razgovorov o njej je med sindikalnimi organizacijami prihajalo ob dvostranskih stikih in ob različnih priložnostih.

Do ustanovnega sestanka je prišlo na pobudo nemške Fundacije Friedricha Eberta Stiftung – Regionalnega projekta za delovne odnose in socialni dialog iz Beograda, ki že dalj časa pomaga sindikalnim zvezam in konfederacijam v tej regiji. Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije je bil poverjen sklic prvega sestanka, ker je bila po mnenju kolegov iz EKS in Fundacije Friedricha Eberta Stiftung edina sindikalna organizacija v regiji, sposobna speljati ta projekt, in tudi edina, na katere povabilo za skupni sestanek so se odzvale vse druge sindi-

kalne zveze in konfederacije iz regije. Ime temu telesu – Regionalni sindikalni svet »Solidarnost« je predlagala Fundacija Friedricha Eberta Stiftunga in je na sestanku bilo sprejeto brez zadržkov.

Z ustanovitvijo regionalnega sveta so sindikalne zveze in konfederacije iz regije torej nadgradile dosedanje dobro razvito dvostransko sodelovanje, kar je še posebej pomembno v času, ko so nekatere države že dobile status kandidatke za vstop v Evropsko unijo, druge pa ga pričakujejo. Sindikalne centrale iz držav, ki imajo status kandidatke za vstop v EU ali pa ga pričakujejo, so večkrat izrazile željo, da bi se seznanile z izkušnjami hrvaških in slovenskih sindikatov iz procesa prilagajanja zakonodaje Evropski uniji, saj podlage za nekatere delavske in socialne pravice izhajajo še iz obdobja pred razpadom skupne države in so si podobne.

Podlaga in obveza za sodelovanje ZSSS v regionalnem svetu je v programu ZSSS, sprejetem na 5. kongresu ZSSS, kjer med drugim piše, da bo ZSSS sodelovala v na novo ustanovljenem koordinacijskem odboru predsednikov sindikalnih organizacij nekdanje Jugoslavije in izmenjevala izkušnje na različnih področjih sindikalnih aktivnosti.

Omeniti je treba še vedno večje gospodarsko sodelovanje med državami v regiji, ki skupaj s selitvijo kapitala in proizvodnje povzročata probleme na področju delavskih in socialnih pravic, te pa lahko rešujemo le z dobrim sodelovanjem med sindikalnimi organizacijami. Zato smo se lotili tudi povezovanja delavskih in sindikalnih predstavnikov v podjetjih, ki ustanavljajo nova podjetja v regiji nekdanje Jugoslavije, saj ugotavljamo, da prihaja do številnih kršitev delavskih pravic. Povezovanje med sindikalnimi organizacijami v regiji je toliko bolj nujno tudi zato, ker prihaja do vse večjega političnega povezovanja v regiji, intenzivno pa se povezujejo in sodelujejo tudi delodajalske organizacije.

Regionalni sindikalni svet »Solidarnost« je neformalno telo in ni institucija, sindikalna organizacija, niti pravna oseba. V njem enakopravno sodelujejo sindikalne zveze in konfederacije – ustanoviteljice sveta, vsi dogovori pa se sprejemajo s soglasjem vseh članic. Regionalni svet ni pravna oseba, stroške za njegovo delovanje pa pokriva Fundacija Friedricha Eberta Stiftunga – Regionalni projekt za delovne odnose in socialni dialog iz Beograda, v prihodnje pa ga bodo lahko financirale tudi sindikatom naklonjene organizacije in Evropska konfederacija sindikatov prek projektne dela.

Da je izmenjava izkušenj in skupno obravnavanje nekaterih problemov zelo potrebno, je pokazala tudi mednarodna konferenca, ki smo jo na temo »Ekonomske migracije na področju nekdanje Jugoslavije« organizirali novembra 2010 v Ljubljani in na kateri so predstavniki sindikalnih central iz regije poglobljeno razpravljali o pravicah delavcev migrantov ter kako in na kakšen način povezati sindikalne aktivnosti s ciljem zagotavljanja večjih pravic migrantov.

Na srečanju junija 2011 je bila na regijskem svetu obravnavana za sindikate zelo pomembna tema: sklepanje socialnih sporazumov med državami, nastalimi na območju nekdanje Jugoslavije, ki pomembno vplivajo na delavce in člane sindikatov v teh državah. V okviru tega je bilo dogovorjeno, da bomo sindikalne zveze in konfederacije aktivneje posegle v potek oblikovanja in sklepanja teh sporazumov. Razpravljali smo tudi, kako izboljšati položaj delavcev migrantov, ki delajo v gradbenem sektorju v Sloveniji. Na sestanku smo se dogovorili tudi za skupno protestno pismo proti nesprejemljivim spremembam zakona o delovnih razmerjih v Črni gori, ki smo ga nato poslali predsedniku Republike Črne gore in predsedniku črnogorske vlade.

Septembra 2011 so se v Sloveniji v okviru regionalnega sindikalnega sveta srečali tudi predstavniki mladih praktično iz vseh sindikalnih organizacij, članic regionalnega sveta, in ustanovili svoj odbor, sprejeli pravila o delu ter se dogovorili za nadaljnje aktivnosti.

Vse članice regionalnega sindikalnega sveta bodo sodelovale v kampanji proti korupciji ter imenovalle svoje predstavnike v šest strokovnih skupin, katerih namen je, da se v njih poglobljeno in strokovno razpravlja o socialnem dialogu ter prilagajanju delovnopravne in socialne zakonodaje nacionalnih držav evropski zakonodaji.

Regionalni sindikalni svet »Solidarnost« uživa polno podporo EKS. To podporo je na drugem sestanku izrazil tudi predstavnik EKS Peter Seideneck, ki je med drugim dejal, da se s tem odpira pot tudi za podobno sodelovanje panožnih sindikatov v regiji, kjer to še ni vzpostavljeno. Predlagal je nekaj možnih tem za delo sveta in

povedal, da bo sedaj po njegovi ustanovitvi EKS pripravila zanj nekaj projektov, za katere bo skušala pridobiti sredstva iz Evropske unije. O ustanovitvi regionalnega sveta je izčrpno poročala Delavska enotnost, širša javnost pa je bila o tem seznanjena preko novinarske konference in posebnega obvestila za medije.

Poleg EKS in Fundacije Friedricha Eberta Stiftunga sodelovanje sindikatov iz regije podpira tudi Nemška zveza sindikatov (DGB). Ta je v prvi polovici novembra 2011 povabila vse člane regijskega sveta na uradni obisk v Berlin, v okviru katerega so se srečali z vodstvom DGB ter s predstavniki nemškega parlamenta.

V letu 2012 je predsedovanje regionalnemu svetu prevzela Zveza samostojnih sindikatov Srbije in organizirala dva sestanka. Na prvem sestanku v marcu so udeleženci izmenjali informacije o ekonomskem in socialnem položaju v njihovih državah, pogovarjali pa so se tudi o izvedbi projekta »Regionalne sindikalne akademije za izobraževanje sindikalistov v regiji ter o možnih projektih za okrepitev sindikatov z včlanjevanjem delavcev v sindikate«. Na drugem sestanku, ki je bil julija, so ponovno razpravljali o gospodarskih in socialnih razmerah in odzivih sindikatov na te razmere v posameznih državah v regiji ter sprejeli resolucijo o položaju mladih na trgu dela v razmerah gospodarske in finančne krize in o izboljšanju položaja mladih v sindikatih.

14. ŠTEVILČNA, STROKOVNA IN VPLIVNA ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE

V obdobju med 5. in 6. kongresom se je Zveza organizacijsko, kadrovsko in delovno okrepila, čeprav je za svoje delovanje iz leta v leto imela na razpolago manj finančnih sredstev. V strokovni službi smo povečali število delavcev in v okviru možnosti vlagali sredstva v njihovo dodatno usposabljanje in izobraževanje. Strokovni tim izvršnih sekretarjev, podprt s sodelavci iz strokovne službe, je krepil verodostojnost Zveze kot socialnega partnerja in argumentiranost vseh naših predlogov, stališč in pogajalskih izhodišč v socialnem dialogu in vseh drugih procesih, kjer smo s svojo aktivnostjo uveljavljali programske usmeritve in interese članic in članov naših sindikatov.

Znotraj Zveze smo razvili sistem stalnega dogovarjanja in usklajevanja stališč z vsemi sindikati, člani ZSSS, o vseh aktualnih vprašanih delovanja Zveze. Delovni razgovori z najodgovornejšimi predstavniki sindikatov so stalnica in zelo učinkovit način skupnega oblikovanja poenotenih stališč Zveze in obenem stalen notranji pretok najpomembnejših informacij.

Zveza je v obdobju med kongresoma prešla na novo spletno stran, na kateri lahko članice in člani dobijo vse pomembne informacije o delu ZSSS. Stran vsebuje pomembne podatke o vodstvu ZSSS, sindikatih, članih ZSSS, in območnih organizacijah ZSSS ter pomembnejše dokumente in stališča ZSSS do pomembnih vprašanj, ugodnosti za člane ter seznam podjetij in storitev, kjer imajo člani s kartico ugodnosti različne popuste, sindikalno listo, povezave do arhiva novinarskih konferenc, medijskega poročanja oziroma klipinga o nas in podobno.

V ZSSS smo v preteklih letih uvedli precej novosti, kar se tiče obveščanja javnosti o našem delu. Poleg tega, da smo primerno opremili prostore, v katerih se odvijajo novinarske konference (ozadje s panoji, na katerih so naši znaki, povezava z internetom), smo vzpostavili in razširili mrežo prejemnikov vabil na novinarske konference in obvestil za javnost, ki jo nenehno posodabljam. Vabila in obvestila tako prejema že prek 80 medijskih naslovnikov, poleg tega pa vse, kar pošiljamo medijem, dobijo tudi vsi funkcionarji ZSSS na državnih in območnih ravni organiziranosti. Vse novinarske konference s pomembnejšo vsebino prenašamo na spletni strani ZSSS, o čemer je obveščenih prek 200 naslovnikov. Prenašanje novinarskih konferenc je pomembno ne samo zato, ker si novinarsko konferenco lahko ogledajo novinarji, ki zaradi različnih vzrokov ne morejo priti nanjo, ampak tudi zato, ker novinarjem posnetki pomagajo pri preverjanju določenih podatkov ali izjav, tudi zaradi arhiva posnetkov, v katerem lahko novinarji preverijo naša stališča do določenih vprašanj tudi za več let nazaj. Drugi pomemben pripomoček je kliping, s katerim lahko vsakodnevno preverjamo, kaj v medijih pišejo o nas oziroma kaj o nas poročajo, kar je lahko tudi ena izmed podlag za izdelavo komunikacijskih strategij. Omeniti je treba še pogoste neposredne izjave, ki jih na prošnjo radijskih in televizijskih postaj dajejo najvišji funkcionarji Zveze.

Upoštevajoč, da so mediji v rokah kapitala, smo z vidika števila objav dokaj dobro zastopani v medijih. Na to, kako poročajo o nas, seveda težko vplivamo, saj morajo včasih celo tisti novinarji, ki so našemu delu naklonjeni, po naročilu urednikov napisati članek ali komentar, ki ni skladen z našimi pričakovanji. Zavedati se moramo, da vsebina članka ali komentarja danes ni več toliko odvisna od novinarjeve svobode, ampak od uredniške politike, ki mu to svobodo omejuje, če ne že diktira, kako naj poroča. Poleg tega se je v naše medije, tudi tako imenovane »resne«, naselil senzacionalizem, kar pomeni, da je samo slaba novica dobra novica. Meja med resnimi in rumenimi mediji čedalje bolj izginja.

Med pisnimi oblikami informiranja je najbolj pomembna Delavska enotnost. Delavska enotnost je najstarejši tiskani časnik v Sloveniji, v letu 2012 praznuje 70-letnico obstoja. Izhaja enkrat tedensko v nakladi nekaj več kot 6000 izvodov. Glasilo izhaja v barvni tehniki, s fotografijami in na 16 straneh. Ustvarjajo ga trije redno zaposleni novinarji in en pogodbeni novinar. Po potrebi lahko Delavska enotnost izide s tematsko vsebino v večji nakladi. Namenjena je vsem ravnam sindikalne organiziranosti, od najvišjih funkcionarjev ZSSS do posameznega člana.

Njeno vsebino sestavljajo članki, ki prenašajo informacije z ravni vodstva ZSSS, vodstev sindikatov, članov ZSSS, območnih organizacij in sindikatov pri delodajalcu. Poleg tega Delavska enotnost piše o aktualno političnih dogodkih v državi, poroča o novinarskih konferencah vlade in različnih ministrstev, predvsem ministrstva za delo, sejah ekonomsko-socialnega sveta, objavlja novice iz Evropske konfederacije sindikatov in drugih tujih sindikalnih organizacij in Evropske komisije. Objavlja tudi sindikalno listo.

Delavska enotnost se financira iz naročnine. Kljub temu, da smo v programu ZSSS, sprejetem na petem kongresu ZSSS, zapisali, da bodo vsi sindikati, člani ZSSS, zagotovili Delavsko enotnost vsem svojim članom, se to v obdobju med kongresoma ni uresničilo. Zaenkrat samo eden od sindikatov, članov ZSSS, to je Sindikat delavcev prometa in zvez Slovenije, skrbi za to, da glasilo prejema vsi njegovi člani. V septembru 2012 smo zato organizirali posvet, na katerem smo razpravljali o možnih aktivnostih za povečanje naklade ter hkrati grafične in vsebinske prenovе glasila in imenovali delovno skupino, ki bo pripravila predloge za sindikate, člane ZSSS.

Stalna in neposredna komunikacija vodstva Zveze s članicami in člani naših sindikatov se je pokazala kot dobra in koristna za obe strani. Zato smo najmanj dvakrat letno izvajali neposredne razgovore s sindikalnimi zaupniki v okviru območnih organizacij Zveze, kjer smo tudi od njih prejeli veliko koristnih informacij in opozoril o dogajanjih in razmerah v okoljih, kjer živijo in delajo članice in člani naših sindikatov. K večji informiranosti našega članstva o našem delu in aktivnostih je veliko prispevala uvedba »E-novic ZSSS«, s katerimi vse članice in člane naših sindikatov, ki so nam zaupali svoje elektronske naslove, na kratko informiramo o aktualnih aktivnostih, ki jih izvajamo. To se je še posebej kot dobro pokazalo v času vodenja kampanj, ki smo jih izvajali v preteklem mandatnem obdobju. Od konca leta 2009, ko smo jih začeli izdajati, smo članicam in članom na njihove elektronske naslove poslali preko 60 izvodov »E-novic ZSSS«. Njihovi odzivi na tak način komunikacije z njimi so odlični. Niso pa včasih tega veseli politiki, saj v njih razgaljamo tudi njihova početja, zato so naše E-novice ZSSS bile brane tudi na sejah državnega zbora ali so bile citirane od predsednika in ministrov vlade.

Kljub temu je predvsem ekonomska in finančna kriza imela za posledico tudi to, da je našim sindikatom v realnem sektorju upadlo število članov. Propadanje podjetij je imelo za posledico zmanjševanje števila delovnih mest in s tem tudi članic in članov sindikatov. Tega nismo v celoti uspeli nadomeščati z novimi člani, čeprav smo se z novimi pristopi in načini našega delovanja vse bolj odpirali tudi njim. Aktivnost dela naših strokovnih sodelavcev znotraj »Sindikata Mladi plus«, ki deluje v okviru Svobodnega sindikata Slovenije, in poleg že zaposlenih tudi vključevanje šolajoče se populacije v sindikalne aktivnosti je imelo za posledico, da so tudi mladi zaznali sindikat kot možno pot za izražanje in uveljavljanje svojih interesov in stališč. Prav to vsebinsko, organizacijsko in metodološko prilagajanje Zveze potrebam, interesom in pristopom mlajših generacij je ustvarilo dobre podlage za še bolj smelo delo na tem področju tudi v prihodnje.

Naša mreža območnih organizacij se je tudi v tem mandatu pokazala kot ena izmed pomembnih prednosti naše organizacije pred sindikalno konkurenco v državi. Spremembe v številu članstva, nujnost novih pristopov in načinov našega delovanja in tudi izločitev našega največjega sindikata SKEI iz območnih organizacij ZSSS so narekovale nujne spremembe tudi na tem področju. Zato smo dve leti pripravljali in kasneje tudi izvedli reorganizacijo območnih organizacij ZSSS tako, da smo sprejeli povsem nov Akt o organiziranosti ob-

močnih organizacij ZSSS in njihovo število zmanjšali na osem. Poleg stalnega neposrednega servisa, ki ga naši sodelavci v območnih organizacijah zagotavljajo članicam in članom, se je vsa prednost njihovega delovanja pokazala tudi pri zbiranju podpisov in izvajanju referendumskih kampanj, kjer smo učinkovito spreminjali javno mnenje tudi med nečlani sindikatov in posledično dobivali referendume v katerih smo aktivno sodelovali.

Sodelovanje z drugimi sindikalnimi centralami pri globalnih projektih je tudi v tem obdobju dalo pozitivne rezultate. Sodelovali smo zmeraj, ko je za to bil izkazan obojestranski interes. Pri tem smo zagotavljali integriteto in prepoznavnost Zveze svobodnih sindikatov Slovenije kot največje in najvplivnejše sindikalne organizacije v državi.

Še naprej smo vzdrževali in posodabljali našo informacijsko podporo. Organizacija, kot je ZSSS, ne bi mogla uspešno delovati brez lastnega sodobnega informacijskega sistema in službe za njegovo izvajanje. Zavedali smo se, da so enostavnost, hitrost prenosa informacij in stalna dostopnost do baz podatkov prvi pogoj za uspešno sindikalno delo, zato smo nadaljevali razvoj in uporabo lastnega informacijskega sistema, v katerega je vključena tudi večina sindikatov znotraj ZSSS. Njegov sestavni del je tudi baza podatkov o članih sindikatov, kar nam je omogočilo, da smo razvili lasten sistem plačevanja članarine članov samoplačnikov preko trajnikov na njihovih bančnih računih.

Razviti evropski sindikati pri svojem delovanju preko izvajanja različnih projektov uspešno uporabljajo finančna sredstva Evropske unije. Tudi v ZSSS smo v preteklem mandatu okrepili delo pri projektih in v ta namen tudi oblikovali posebno službo, kjer se združujejo in koordinirajo informativna in izobraževalna dejavnost ter delo pri projektih. Projekte delno izvajamo z lastnim kadrom, delno pa pri njih zaposlujemo nove sodelavce, ki s svojimi znanji bogatijo naše delo in obenem spoznavajo sindikalno delovanje. Prek pridobljenih projektov smo izvajali naše aktivnosti na področju razvoja socialnega dialoga, aktivnega reševanja pereče problematike migrantov in drugih ranljivih skupin, obvladovanju stresa na delovnem mestu, širitve sindikalnega delovanja med mladimi, delovanja evropskih svetov delavcev itd. Za te projekte nam je uspelo pridobiti skoraj milijon evrov sredstev iz Evropskega socialnega sklada in drugih finančnih virov Evropske unije.

15. ZSSS NA PODROČJU MLADIH

Predsedstvo ZSSS je z namenom, da bi se mladi začeli identificirati z ZSSS, septembra 2007 na svoji seji ustanovilo odbor za mlade kot stalno posvetovalno telo. Angažiranje na področju mladih ni šlo samo v smeri sindikalnega novačenja mladih ljudi, kar je seveda tudi potrebno, ampak je bil cilj vsebinsko, organizacijsko in metodološko prilagajanje ZSSS pričakovanjem, potrebam, interesom in pristopom mlajših generacij. Gre za prežemanje ZSSS s problematikami mladih delavk in delavcev kot tudi tistih, ki še niso stopili v svet dela, skupaj z njihovim znanjem in rešitvami. Odbor za mlade je sprejel te naloge:

- spremljanje položaja mladih in uresničevanje njihovih pravic s poudarkom na socialno—ekonomskih pravicah;
- obravnava predpisov, aktov in ukrepov v Sloveniji in v EU ter sodelovanje pri njihovem oblikovanju z vidika položaja mladih;
- seznanjanje sindikatov s problemi mladih;
- pripeljati mlade v sindikate na podlagi novačenja mlade populacije;
- informiranje mladih o delu sindikatov;
- zbiranje, obdelava in analiza podatkov o položaju mladih ter dajanje pobud in predlogov za ukrepe;
- sodelovanje z odbori mladih, ki delujejo v sindikatih dejavnosti;
- povezovanje z EKS in drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo z mladimi.

15.1. ZSSS in aktivnosti odbora za mlade

Odbor za mlade je uspešno izvajal svoje aktivnosti do avgusta 2011. Po tem obdobju je delovanje odbora za mlade povsem zastalo tako zaradi kadrovske težave kakor tudi neodzivnosti sindikatov dejavnosti na področju dela z mladimi.

15.2. Aktivnosti

Eno izmed prvih aktivnosti smo izvedli v oktobru 2007, ko smo vzpostavili sodelovanje z Delavsko-punkersko univerzo (DPU) Mirovnega inštituta v Ljubljani. Skupaj z njimi smo ustanovili projekt KINOSINDIKAT. Namen kinosindikata je bil spodbujanje javne razprave, ki bo udeležence intelektualno usposobila za boj proti odvzemanju pravic, razlaščenju in odpuščanju ter odprla teme, ki so trenutno velikokrat prezrte ali pa interpretirane v okviru vladajočih ideologij. Ob filmskih projekcijah smo organizirali še razprave z zanimivimi gosti. Do aprila 2008 je bilo predvajanih šest filmov (Naša tvornica, Sweet sixteen, kratki filmi Maka Sajka, Bratstvo in Enočnost, Film pred oltarjem in Working man's death). Projekcije filmov smo načrtovali tudi v jesenskih mesecih do konca leta 2008, vendar je prišlo v skupini DPU do kadrovskih sprememb ter posledično do razpada naše koordinacije.

V okviru sodelovanja z drugo civilno družbo smo organizirali 13. in 14. februarja 2008 posvet z naslovom »Sindikalno gibanje odpira nove poglede«, na katerem so lahko predstavili svoj pogled na sindikalizem v Sloveniji zainteresirani akademiki, sindikalisti in predstavniki nevladnih organizacij. Na podlagi tega posveta je izšel tudi zbornik s prispevki.

Leta 2008 smo izdali priročnik »Prva pomoč ob prehodu v zaposlitev«, ki je prvi priročnik iz zbirke Pomoč ZSSS. Priročnik je izšel v nakladi 5000 izvodov, ki smo jih delili mladim na študentski areni. Dodatnih 2000 izvodov je naročil Zavod za zaposlovanje. Leta 2009 mu je sledil še drugi priročnik z naslovom »Prva pomoč za zaposlene«, ki je izšel v nakladi 2000 izvodov.

V letu 2009 smo poslali dopise s prošnjo za sodelovanje na skoraj vse srednje poklicne šole in fakultete. Pridobili smo tri odzive, ki pa na koncu niso pripeljali do resnejšega sodelovanja. Opravili smo samo začetne razgovore na Fakulteti za logistiko v Celju in na Filozofski fakulteti v Mariboru. V letu 2010 nam je uspelo organizirati štiri predstavitve med mladimi, in sicer dve na srednjih šolah in dve na fakultetah. V ta namen je bila izdelana tudi power point predstavitev o sindikatih, krajši vprašalnik in promocijsko gradivo za mlade na šolah.

Odbor za mlade je leta 2009 pridobil evropska sredstva od Evropske komisije za enoletni evropski projekt »Poznam svoje pravice! – ozaveščanje in informiranje o delavskih pravicah in sindikalnem gibanju med mladimi«. V okviru projekta so kot partnerji sodelovali predstavniki Sekcije mladih pri Zvezi samostojnih sindikatov Hrvaške in mladi sindikalisti iz Švedske (LO) in Finske (STTK). Eden izmed ključnih rezultatov projekta je bil priročnik »Spoznajte sindikate: priročnik za mlade«, ki vsebuje osnovne informacije o pomenu sindikata ter prikazuje industrijske odnose v štirih evropskih državah: v Sloveniji, na Hrvaškem, Finskem in Švedskem. Priročnik je izšel v nakladi 2500 izvodov v slovenskem, angleškem in hrvaškem jeziku in ga priporočamo vsem sindikalnim zaupnikom, ki se dnevno srečujejo z mladimi, ki še nimajo jasno izoblikovane predstave o pomenu sindikata na njihovi poklicni poti.

V sklopu tega evropskega projekta smo pri podjetju za tržne raziskave in marketing iz Maribora naročili raziskavo o odnosu mladih do sindikalnega gibanja in delavskih pravic. Raziskava je zajela nacionalno primerljivi vzorec mladih, starih od 15 do 30 let. Iz raziskave je jasno zaslediti nepoznavanje pomena in delovanja sindikatov. Mladi si želijo o sindikalnem gibanju in delavskih pravicah slišati več v šolah in preko interneta. Pokazalo se je tudi, da imajo mladi pretežno negativno mišljenje o sindikatih ter ne vedo, kaj sindikati delajo dobrega.

15.3. Promocija

Za promocijo sindikatov in ZSSS smo izdelali letake, s katerimi smo informirali mlade o sindikatih. V okviru komuniciranja z mediji in širšo javnostjo smo vzpostavili na internetu blog Sindikalnik, na katerem smo objavljali različne informacije. Odprli smo tudi svoj profil na elektronski skupnosti uporabnikov Facebook - ZSSS. V okviru projekta »Poznam svoje pravice!« smo izdelali manjši promocijski material, ki smo ga delili mladim po šolah in družabnih dogodkih. V letu 2010 pa smo dodatno izdelali še plakate in letake, ki mlade spodbujajo k razmišljanju o njihovi prihodnosti ter aktivnem udejstvovanju na sindikalnem področju.

Leta 2010 je bila vzpostavljena dvojezična (slovenščina in angleščina) spletna stran www.young-at-work.si, ki je povzemala vsebino mednarodnega projekta »Poznam svoje pravice« ter med drugim vsebovala ključne

informacije o delovanju sindikatov, pravicah, obveznostih in zakonodaji s področja trga dela. Leta 2010 je bila vzpostavljena tudi posebna podstran spletne strani ZSSS, in sicer ZSSS-Mladi. Leta 2012 so bile na to stran prenesene vsebine in gradiva s spletne strani Young at work. Na spletni strani ZSSS-Mladi je možno dostopati do vseh koristnih informacij o sindikatih ter tudi do promocijskega gradiva in drugih publikacij.

V letu 2009 smo izvedli prvi natečaj za oblikovanje prvomajskega plakata ZSSS. Odzvale so se tri šole. Najboljši plakat je zasnoval Danijel Modrej, študent arhitekture, ki je prejel tudi prvo plaket za to akcijo in njegov plakat je bil distribuiran po vsej Sloveniji. V letu 2010 je bil odziv na razpis številčnejši. Najboljši prvomajski plakat po presoji komisije je izdelala Manca Černivec in nosi sporočilo »Zahtevamo ohranitev vseh pravic, ne dovolimo novih krivic!«.

30. maja 2009 smo organizirali prvi veliki družabni dogodek, namenjen mladim in vsem, ki še ne poznajo dela sindikatov. Fejst sindikat, kakor se je prireditev imenovala, je potekal lepo poletno soboto v Kopru. Sodelovalo je 11 sindikatov, ki so se predstavili na stojnicah, zvečer pa so potekali tudi koncerti skupin Kombinat, Lybra, Krema, Rock Partyzani in veliki koncert rock skupine Big Foot Mama.

V letu 2009 smo po vzoru švedske knjižice Sindikalna prisega pripravili slovensko različico ter jo natisnili v 500 izvodih.

15.4. Dogodki

Odbor za mlade je aktivno sodeloval na prireditvi Študentska arena na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani vse od leta 2007 do 2010. Izvedene so bile te okrogle mize: Predvajanje dokumentarnega filma TVORNICA + razprava v okviru Kinosindikata: »Zapuščeni na prepihu: delavci Tobačne tovarne Zagreb« (17. 10. 2007), Izvolite? Službo prosim! (18. 10. 2007), Moje pravice (14. 10. 2008), Študentsko delo (15. 10. 2008), Imeti otroka – pravica ali privilegij? (13. 10. 2009), Ključni odgovori v zvezi s plačami (14. 10. 2009) in Mladi v času krize (15. 10. 2009), Ključni odgovori v zvezi s plačami (21. 10. 2010).

Leta 2008 je bil v Radovljici 23. in 24. junija v okviru ZSSS organiziran tudi strateški posvet Prihodnost sindikatov.

Januarja 2008 je bil opravljen obisk mladih v sindikatu podjetja Sava Tires v Kranju. Obisk je pokazal, da si mladi želijo stikov s sindikati, člani odbora pa se želijo seznaniti s problemi, s katerimi se ti mladi delavci srečujejo.

V letu 2008 so se člani odbora udeležili dveh konferenc. Od 23. do 25. aprila 2008 je potekala konferenca v organizaciji slovenskega predsedovanja EU v sodelovanju z ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve, in sicer na Brdu pri Kranju. Na konferenci smo tudi predstavili naš prispevek na področju negotovih oblik zaposlovanja mladih. Druga konferenca je potekala v Mariboru od 11. do 12. junija 2008 v organizaciji Evropskega socialnega sklada.

5. oktobra 2010 se je odbor za mlade predstavil na Škisovi tržnici v Mariboru. Mladi so pokazali zanimanje za našo stojnico, kjer so izrazili svoje mnenje o delovanju sindikata na področju mladih. Predvsem pa so se navduševali nad vožnjo s sindikalnim kolesom po predstavnem prostoru, najbolj vztrajni so si s tem prislužili sindikalno kapo, majico ali obesek.

15.5. Mednarodno sodelovanje

V letu 2008 smo vzpostavili komunikacijo z nekaterimi sindikalnimi podmladki, s katerimi smo se dogovorili, da bi v prihodnosti sodelovali pri skupnih projektih. Med sindikalnimi organizacijami sta to CFDT iz Francije in SACO iz Švedske. Na mednarodnem področju je treba omeniti še dosežek pri vplivu na evropsko zakonodajo prek predstavnice sindikatov pri Evropskem ekonomsko—socialnem odboru. Odbor je upošteval naše pripombe na dokument »Mnenje o vlogi socialnih partnerjev pri izboljšanju položaja mladih na trgu dela«. Udeležili smo se tudi delovne skupine za raziskovanje demografskih sprememb v Evropi. Petdnevni seminar je bil organiziran v sodelovanju s Svetom Evrope ter je potekal od 8. do 12. septembra v Strasbougu. V letu 2008 smo se udeležili treh mednarodnih konferenc, in sicer: European Youth Conference

(Malmö, Švedska) 14.–17. 9. 2008; Buko — Srečanje civilnih gibanj (Nemčija) 10.—11. 5. 2008; Strateška konferenca Mirovnega inštituta (Labin, Hrvaška) 9.—10. 10. 2008.

Mednarodno sodelovanje se je v letu 2009 dobro okrepilo predvsem po zaslugi mednarodne konference EKS na Cipru med 26. in 28. februarjem 2009, kjer smo pridobili veliko kontaktov in spoznali širok krog mladih sindikalistov po Evropi, saj se je zbralo kar 80 mladih sindikalistov. Konferenca je bila namenjena razpravi na temo »mladi in organiziranje«. V letu 2010 smo se udeležili konference v Madridu. Od 22. do 24. aprila 2010 je v okviru konference potekala razprava na temo »More jobs and better jobs for young people in Europe!«.

V okviru sodelovanja z državami na območju nekdanje Jugoslavije smo vzpostavili stik s sekcijo mladih iz Srbije (SSSS) ter s sekcijo mladih iz Hrvaške (SSSH). Od 13. do 18. 4. 2009 je v Srbiji potekal tradicionalni kamp sindikalistov z območja nekdanje Jugoslavije – SEED (South Eastern European Destinations), ki ga organizira Granski sindikat hemije, nemetala, energetike i rudarstva "Nezavisnost" in kamor so nas povabili že drugo leto zapored. V letu 2010 sta se od 23. do 28. maja dva člana odbora za mlade udeležila že 6. Zbora mladih aktivistov jugovzhodne Evrope; tema zbora je bila »Promjena imiđa sindikata«. V septembru 2009 smo gostili študente iz Makedonije, ki so se v okviru projekta »Open dialogue on social inclusion through youth employment and youth labour rights in Macedonia« izobraževali o sindikalnem gibanju in zaposlovanju mladih v Sloveniji.

V okviru odbora za mlade pri EKS smo se v letu 2008 udeležili vseh rednih sej (8. 4. 2008 in 11. 12. 2008), prav tako leta 2009 (15. 6. 2009 in 11. 12. 2009). V letu 2010 smo se udeležili le junijske redne seje odbora. V letu 2011 se nam žal ni uspelo udeležiti nobene seje. Ponovno smo se udeležili obeh rednih sej v letu 2012 (5. 7. 2012 in 4. 12. 2012).

15.6. Odnosi z javnostjo

Odbor za mlade ZSSS je v javnosti opozarjal predvsem na družbena področja, na katerih so mladi v vse bolj nezavidljivem položaju. Ta področja zadevajo predvsem nezavidljiv položaj na trgu dela, tj. zelo težek vstop vanj, nesorazmerno veliko ponudbo nestabilnih oblik dela in negativen vpliv takšnega zaposlitvenega vzorca na zdravje mladih ter neugodne vzorce osamosvajanja (podaljševanje bivanja pri starših, vse kasnejše odločanje za lastno družino).

Na te probleme smo opozorili v okviru mednarodne konference v organizaciji slovenskega predsedovanja EU med 23. in 25. aprilom 2008 na Brdu pri Kranju. Tam smo prek posebne predstavitve poudarili predvsem ujetost mladih v tako imenovane prekarne zaposlitve.

Konec julija 2008 je imel odbor za mlade ZSSS v prostorih ZSSS v Ljubljani zelo odmevno posebno novinarsko konferenco, na kateri je izpostavil predvsem dvoje problemov, in sicer prekarizacijo zaposlitvenih možnosti v povezavi z vse več tako imenovanih zaposlenih revnih med mladimi ter izjemno neugodno stanovanjsko politiko, ki mladim zaradi svoje cenovne nedostopnosti praktično onemogoča osamosvajanje.

V januarju 2011 je odbor za mlade ZSSS na posebni novinarski konferenci opozoril ne samo na vse večji delež nestabilnih zaposlitev med mladimi, temveč tudi na zelo slabe podatke o zasluhkah mladih iz raziskave Mladina 2010 ter na zelo zaskrbljujoče podatke o zdravju med mladimi, ki so dosegljivi iz podatkov fundacije EUROFOUND. Obenem pa je odbor za mlade ZSSS opozoril na vse bolj močan pojav tako imenovane espeizacije med mladimi, kjer delodajalci prisilijo mlado osebo, da si uredi status samozaposlene osebe, s čimer nase prenese tudi vsa plačila socialnih zavarovanj.

Odbor za mlade ZSSS se je dejavno vključil v kampanjo ZSSS proti malemu delu. Tako je v začetku aprila 2011 predstavnica odbora za mlade ZSSS skupaj s predsednikom ZSSS Dušanom Semoličem in sekretarjem Sindikata upokojujencev Slovenije pri ZSSS opozorila na stranske učinke uvedbe malega dela v Sloveniji, predvsem v smislu, da malo delo privaja mlade na prekarno delo in življenje.

15.7. Zaključek

Odbor za mlade ZSSS je v celoti zavezan ciljem boja za dostojne delovne in življenjske pogoje mladih v Sloveniji in širše. Vendar pa se v tem boju zaveda, da je njegova učinkovitost odvisna tudi od drugih spremenljivk. Zato je za njegovo optimalno delovanje potrebna tudi optimalna organizacijska struktura, ki pa se do tega trenutka še zdaleč ni vzpostavila.

Odbor za mlade ZSSS si je ves čas svojega delovanja prizadeval, da bi vse članice vzpostavile strukturo mladih (npr. zagovornik, predstavnik, koordinator, odbor za mlade itd.), vendar žal odziv sindikatov dejavnosti, z izjemo sindikatov SKEI, KNG in SSS, ni šel v tej smeri. V petih letih tako nismo mogli vzpostaviti polnega delovanja odbora, kakor tudi nismo mogli oblikovati mreže mladih preko vseh sindikatov dejavnosti.

16. SVETNIKI ZSSS V DRŽAVNEM SVETU

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je imela v obdobju med kongresoma tri predstavnike v državnem svetu v skupini delojemalcev: Dušana Semoliča, Lidijo Jerkič in Draga Ščernjaviča, ki so skupaj s četrtim svetnikom iz vrst delojemalcev – Branimirjem Štrukljem zastopali interese vseh slovenskih delavcev.

Člani državnega sveta iz vrst ZSSS so v preteklem obdobju sprožili številne pobude, ki so vplivale tudi na delovanje sveta. Predlagali so teme posameznih posvetov in tribun civilne družbe, ki jih je organiziral državni svet. Bili so med predlagatelji veta na različne zakone (na primer na zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju), o katerih je moral državni zbor ponovno glasovati. Prvič se je tudi zgodilo, da je na predlog skupine delojemalcev državni svet sklenil predlagati državnemu zboru v sprejem predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o jamstvenem in preživninskem skladu, s katerim bi delavci, ki več kot 30 dni ne prejmejo plače, bili upravičeni do pomoči države. Obravnavo tega zakona je kasneje pristojni odbor državnega zbora žal zavrnil.

Aktivno so sodelovali v komisijah državnega sveta in pri tem pomagali pri oblikovanju stališč, predlogov in amandmajev do posameznih zakonskih besedil.

17. SEJE ORGANOV ZSSS

Eno temeljnih načel ZSSS je razvita notranja demokracija, ki se kaže tudi v sprejemanju vseh, za njene članice in člane pomembnih odločitev na najvišjih organih ZSSS med kongresoma. Tako se je konferenca ZSSS v obdobju med kongresoma sestala na devetih sejah, od tega na petih izrednih in dveh dopisnih. Predsedstvo ZSSS se je sestalo na 19 rednih sejah, 13 dopisnih in 2 izrednih sejah. Sindikati, člani ZSSS, so sodelovali na 56 posvetih, predstavniki območnih organizacij ZSSS pa na 14 posvetih. Skupnih posvetov predstavnikov sindikatov, članov ZSSS, in območnih organizacij je bilo v petletnem obdobju 28.

18. REFERENDUMI, STAVKOVNO GIBANJE IN PROTESTI

18.1. Referendumi in referendumske kampanje

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo v mandatu 2007—2012 prvič uporabili ustavno pravico zahteve za referendumsko glasovanje o zakonu, ki ga je sprejel državni zbor. Ustava RS daje volivkam in volivcem pravico do zahteve za izvedbo zakonodajnega referenduma, kadar ocenijo, da obstaja možnost, da bo zakon na referendumu zavržen. Razpis referenduma lahko zahteva 40 tisoč volivk in volivcev, ki morajo zahtevo podpreti na posebnem obrazcu, ki ga overijo na upravni enoti, in v 35 dneh predložijo pobudniku za razpis referenduma. Zbiranje podpisov 40 tisoč volivk in volivcev se prične, če pobudnik zahteve v sedmih dneh od

sprejetja zakona predsedniku državnega zbora predloži pobudo, ki ji mora priložiti najmanj 2500 podpisov volivk in volivcev. Če je zbranih več kot 40 tisoč podpisov, je državni zbor dolžan razpisati zakonodajni referendum. V času od razpisa do izvedbe referenduma poteka referendumska kampanja po določbah zakona o volilni in referendumski kampanji, ki za njene udeležence podrobno določa postopek kampanje ter pravice, obveznosti in sankcije ob ugotovljenih kršitvah zakona.

18.1.1. Referendum o zakonu o malem delu (10. 4. 2011)

Zahtevo za razpis zakonodajnega referenduma o zakonu o malem delu je vložila Študentska organizacija Slovenije, referendumske postopke in kampanjo pa je za njo izvajalo Gibanje za dostojno delo in pravično družbo. V ZSSS v okviru socialnega dialoga nismo uspeli z vlado in delodajalskimi organizacijami uskladiti naših temeljnih zahtev glede tega zakona, ki so se v veliki meri tudi razlikovale od zahtev Študentske organizacije Slovenije, zato smo se priključili zbiranju 40 tisoč podpisov, ki je časovno deloma sovpadalo z zbiranjem podpisov za referendum o pokojninski reformi. Študentska organizacija Slovenije je s pomočjo naših območnih organizacij v roku zbrala več kot potrebnih 40.000 podpisov, zato je državni zbor moral razpisati referendum.

ZSSS se je prijavila kot aktivni udeleženec referendumske kampanje. Za izvajanje referendumske kampanje smo oblikovali referendumski štab, ki je izdelal podroben terminski načrt referendumskih aktivnosti ter sprejel komunikacijsko strategijo izvajanja kampanje. V času izvajanja referendumske kampanje je bilo izvedenih preko 60 različnih dogodkov, med njimi največ okroglih miz in javnih tribun na celotnem teritoriju Slovenije. Vse te dogodke smo pokrivali funkcionarji in strokovni delavci Zveze ter kolegice in kolegi iz naših območnih organizacij. S podporo nemške Fundacije Friedricha Eberta Stiftung, ki je fundacija nemške socialdemokratske stranke (SDP), smo še v času pogajalskega procesa o zakonu v Ljubljani izvedli odmevno okroglo mizo z naslovom »Malo delo – napredek ali polomija?«, na kateri so tudi mednarodno priznani strokovnjaki prikazali vse negativne posledice morebitne uvedbe malega dela, vendar tudi to ni prepričalo takratnega ministra dr. Ivana Svetlika, da bi iz zakona izvzel najbolj sporne določbe zakona. V okviru izvajanja komunikacijske strategije, ki smo jo izdelali in izvajali v celoti z lastnim kadrom, brez angažiranja zunanjih agencij, smo imeli tudi več novinarskih konferenc, na katerih smo predstavili negativne učinke zakona na posamezne skupine prebivalstva.

Javnomnenjske raziskave so pred pričetkom referendumske kampanje prikazovale 70 % podpore javnosti zakonu o malem delu, na referendumu je preko 80 % volivcev, ki so se ga udeležili, glasovalo proti zakonu o malem delu.

18.1.2. Referendum o zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-2 (5. 6. 2011)

Pokojninska reforma, ki se jo je namenila sprejeti vlada Boruta Pahorja, je bila najpomembnejši projekt ZSSS v mandatu 2007—2012. Proces od objave »Izhodišč za modernizacijo pokojninskega sistema« do končnega padca reforme na referendumu se je odvijal od 25. septembra 2009 do 10. aprila 2011.

Kronologija od nastajanja do padca pokojninske reforme obsega te najpomembnejše dogodke:

- **25. september 2009**
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve predstavi predlog izhodišč za modernizacijo pokojninskega sistema, po katerih bi polno starost za upokojitev tako za moške kot za ženske postopno dvignili na 65 let, minimalno starost pa na 60 let, obračunsko obdobje za odmero pokojnine pa bi postopno podaljšali iz 18 na 35 let.
- **12. oktober 2009**
Predsedstvo ZSSS obravnava vladina Izhodišča za modernizacijo pokojninskega sistema. Predlagano pokojninsko reformo oceni kot nepravilno in jo zavrne. Predsedstvo sprejme sklep, da bo ZSSS 28. novembra 2009 organizirala demonstracije proti predlagani pokojninski reformi, in nanje povabila tudi druge sindikalne centrale in druge zainteresirane institucije.

- **28. november 2009**
ZSSS ob sodelovanju vseh sedmih sindikalnih central ter Zveze društev upokojencev Slovenije in Študentske organizacije Slovenije izvede na Prešernovem trgu v Ljubljani množične demonstracije proti predlagani pokojninski reformi. Na demonstracijah, ki se jih je udeležilo preko 30.000 delavcev, študentov in upokojencev, ZSSS poleg umika vseh spornih predlogov pokojninske reforme zahteva tudi dvig minimalne plače.
- **od decembra 2009 do maja 2010**
V tem času potekajo pogajanja socialnih partnerjev z vlado, ki ne daje rezultatov, sprejemljivih za ZSSS. V začetku pogajanj delodajalske organizacije podprejo pokojninsko reformo, vendar ji kasneje svojo podporo odrečejo, Zveza društev upokojencev Slovenije pa na novembrskih demonstracijah označi reformo kot nesprejemljivo, v kasnejši kampanji pa reformo podpre.
- **24. marec 2010**
Ministrstvo za delo predstavi nov predlog, ki predvideva postopno zvišanje starostne meje za polno pokojnino na 65 let za moške in 63 let za ženske, kar smo v ZSSS zavrnil, saj smo ves čas zahtevali, da je 40 let pokojninske dobe za moške in 38 let za ženske dovolj za polno pokojnino.
- **7. april 2010**
V ZSSS prvič javno napovemo možnost, da bomo v primeru sprejetja predlagane pokojninske reforme zahtevali naknadni zakonodajni referendum o njej.
- **13. april 2010**
Predsednik vlade Borut Pahor po sestanku s predstavniki sindikalnih central, ki smo zahtevale nadaljevanje pogajanj, le-ta podaljša in se tudi sam vključi tako, da na vladni strani potekajo pod njegovim okriljem, čeprav se je javna razprava uradno iztekla 24. aprila 2010.
- **4. maj 2010**
Vlada predstavi dopolnjen predlog pokojninske reforme, po katerem bi moški polno pokojnino lahko dobili tudi pri starosti 60 let, vendar bi morali imeti 43 let pokojninske dobe, ženske pa bi lahko polno pokojnino dobile pri starosti 58 let in 41 letih pokojninske dobe. V ZSSS ta predlog zavrnamo, saj ne vsebuje naših temeljnih zahtev in predlogov.
- **10. junij 2010**
Na delovnem posvetu vodstev vseh sindikatov, članov ZSSS, in območnih organizacij ZSSS smo ocenili razmere na področju socialnega dialoga pri pogajanjih o delovni in pokojninski zakonodaji. Sprejet je bil dogovor o izvedbi seje razširjene konference ZSSS in protesta pred poslopijem vlade 16. junija 2010 ter izvajanju kampanje med članstvom in širšo javnostjo, v kateri se predstavijo predlogi vlade in stališča ZSSS. Za načrtovanje in vodenje kampanje je zadolžen izvršni odbor predsedstva ZSSS.
- **16. junij 2010**
V kinu Vič v Ljubljani se sestane razširjena konferenca ZSSS, člani po zaključeni seji odidemo pred poslopije vlade, kjer izrazimo nasprotovanje zadnjim predlogom pokojninske reforme in reforme trga dela.
- **9. avgust 2010**
Vlada predstavi besedilo novega pokojninskega zakona (ZDUS-2) po zaključenih pogajanjih s socialnimi partnerji, ki pa z njimi ni usklajen.
- **10. avgust 2010**
ZSSS na tiskovni konferenci zavrne nekatere temeljne rešitve v ZDUS-2.
- **9. september 2010**
Vlada pošlje v parlament ZPIZ-2, ki starostno mejo za upokojitev dviguje na 65 let za oba spola. Besedilo ni usklajeno s socialnimi partnerji, niti v koaliciji, saj zakonu nasprotuje stranka DeSUS.

- **september in oktober 2010**
ZSSS izvaja posvete in srečanja s sindikalnimi zaupniki na terenu ter kampanjo za seznanjanje zunanje javnosti z vsebino nepravilne pokojninske reforme.
- **20. september 2010**
Združenje delodajalcev Slovenije umakne podporo pokojninski reformi zaradi zvišanja najnižje osnove za plačevanja prispevkov.
- **11. oktober 2010**
Predsedstvo ZSSS obravnava besedilo predloga ZPIZ-2 in sprejme 15 načelnih stališč in predlogov za finančno vzdržnost pokojninske blagajne ter konkretne pripombe in predloge k 70 členom ZPIZ-2, ki jih pošlje vladi in državnemu zboru.
- **19. oktober 2010**
Državni zbor v prvi obravnavi z 38 glasovi za in 17 proti sklene, da je ZPIZ-2 primeren za nadaljnjo obravnavo, in pri tem ne sprejme nobenega predloga predsedstva ZSSS.
- **4. november 2010**
Predsedstvo ZSSS s 15 glasovi za, 5 proti in enim vzdržanim glasom oceni, da je predlog ZPIZ-2 v nasprotju z interesi članic in članov naših sindikatov, in sklene, da mora ZSSS storiti vse, da prepreči njegov dokončen sprejem oz. uveljavitev. Predsedstvo sklene, da bo ZSSS, če državni zbor ne bo v nadaljnji obravnavi ZPIZ-2 upošteval naših temeljnih predlogov in zahtev, predlagal državnemu svetu sprejem odločilnega veta na sprejeti ZPIZ-2, če pa bo ZPIZ-2 v državnem zboru ponovno izglasovan, pa bo ZSSS takoj po sprejetju zakona pričela izvajati postopke in aktivnosti za izvedbo naknadnega zakonodajnega referendumu o ZPIZ-2. Predsedstvo ZSSS je sprejelo sklep o oblikovanju sklada za izvajanje kampanje in referendumskih aktivnosti v skupnem znesku 150.000 EUR, ki ga financirajo sindikati, člani ZSSS, v deležih financiranja ZSSS. Pri oblikovanju sklada ne sodelujejo vsi sindikati, zato se za izvajanje referendumskih aktivnosti in kampanj za referendum o ZPIZ-2 in ZMD zbere le 99.000 EUR.
- **10. november 2010**
Državni svet obravnava predlog ZPIZ-2, ki je predložen v drugo branje v državnem zboru in ga zavrne, ker ni usklajen s socialnimi partnerji in ker ne upošteva razmer na trgu dela.
- **2. december 2010**
Državni zbor na izredni seji z 51 glasovi za in nobenim proti po končani drugi obravnavi sklene, da gre predlog ZPIZ-2 v tretjo obravnavo.
- **14. december 2010**
Državni zbor v popoldanskem času z 49 glasovi za in 35 glasovi proti sprejme pokojninsko reformo oz. ZPIZ-2. Med opozicijskimi poslanci so jo podprli poslanci SLS, med tem ko je bila koalicijska DESUS proti.
- **15. decembra 2010**
ZSSS v državnem zboru odda več kot 22.100 od potrebnih 2500 podpisov volivcev v podporo naši pobudi za začetek postopka za razpis referendumu o ZPIZ-2. Sindikalni zaupniki v podjetjih in zavodih so s pomočjo kolegic in kolegov iz območnih organizacij ZSSS v rekordnem času manj kot 24 ur zbrali podpise in jih dostavili na sedež ZSSS. Minister dr. Ivan Svetlik v večernih TV-poročilih izjavi, da smo v ZSSS imeli podpise na zalogi, in ponovno podceni našo akcijsko in organizacijsko moč ter užali vse aktiviste in ljudi, ki so oddali svoje podpise.
- **21. december 2010**
Državni svet izglasuje na predlog svetniške skupine delojemalcev odločilni veto na ZPIZ-2, ker ne upošteva realnih razmer na trgu dela.
- **23. december 2010**
Državni zbor z 49 glasovi za in 30 glasovi proti ponovno potrди ZPIZ-2. SLS in DESUS glasujeta enako kot pri glasovanju 14. decembra 2010.

- **31. december 2010**
Predsednik državnega zbora Pavel Gantar določi 35-dnevni rok za zbiranje potrebnih 40.000 podpisov, overjenih na upravnih enotah, za razpis zakonodajnega referendumu o ZPIZ-2.
- **6. januar 2011**
ZSSS začne zbirati podpise za razpis zakonodajnega referendumu, v zbiranje se vključijo tudi druge sindikalne centrale. V mrzlih januarskih dneh se aktivisti iz območnih organizacij, sindikalni zaupniki iz podjetij in zavodov ter zaposleni na ZSSS in nekaterih sindikatih, članih ZSSS, odpravijo na stojnice pred upravne enote in zbirajo podpise. Ljudje se gnetejo pred stojnicami in masovno pred okenci na upravnih enotah overjajo podpise in obrazce predajajo našim aktivistom na stojnicah.
- **12. januar 2011**
Državni zbor na ustavno sodišče posreduje zahtevo za presojo, ali bi z odložitvijo sprejete pokojninske reforme oz. zaradi njene zavrnitve na referendumu nastale protiustavne posledice.
- **12. januar 2011**
Posredovana zahteva državnega zbora ustavnemu sodišču ima za posledico prekinitve zbiranja podpisov za razpis referendumu do odločitve ustavnega sodišča. Zbiranje podpisov je v tem času potekalo le pet dni, saj sta vmes bili sobota in nedelja, ko so upravne enote zaprte. Kljub temu je v petih dneh svoje podpise na upravnih enotah že oddalo več kot 40.000 volivcev. Tudi to je bil dokaz, da smo v ZSSS s pravilno vodeno kampanjo in našo akcijsko in organizacijsko močjo sposobni za uveljavitev interesov našega članstva in tudi tistih, ki to niso, narediti veliko več, kot to marsikdaj ocenjujejo politiki in delodajalske organizacije.
- **januar in februar 2011**
Strokovne službe ZSSS ob brezplačni pomoči zunanjega svetovalca dr. Bojana Bugariča pripravijo strokovne argumente za zavrnitev predloga državnega zbora ustavnemu sodišču, da naj prepove izvedbo referendumu.
- **15. februar 2011**
Ustavno sodišče izvede javno obravnavo zahteve državnega zbora za prepoved referendumu, ki se je poleg predstavnikov državnega zbora udeležijo tudi naši strokovnjaki in zunanji sodelavec dr. Bugarič. ZSSS v času javne obravnave pred poslopjem ustavnega sodišča organizira mirno manifestacijo, na kateri razvijemo transparent z napisom: »Dovolite, da odločajo ljudje«.
- **14. marec 2011**
Ustavno sodišče je na ustni razglasitvi javnosti sporočilo, da je soglasno odločilo, da ne bo preprečilo izvedbe referendumu o ZPIZ-2, saj z njegovo zavrnitvijo ne bi nastale protiustavne posledice.
- **19. marec 2011**
Predsednik državnega zbora dovoli nadaljevanje zbiranja podpisov za razpis referendumu. Ker je že do 12. januarja bilo zbranih preko 40.000 podpisov, ki pa še niso bili vsi predani na sedež ZSSS, smo zbiranje nadaljevali do zbranih 44.000 podpisov.
- **21. april 2011**
Predstavniki ZSSS smo kot pobudniki pokojninskega referendumu v državni zbor vložili zahtevo za razpis referendumu in ji priložili 44.000 zbranih podpisov volivcev na upravnih enotah.
- **21. april 2011**
Državni zbor določi za datum referendumu o pokojninski reformi 5. junij 2011. Državni zbor tudi odloči, da bosta istega dne hkrati tudi referendumu o zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno in o noveli zakona o arhivih, ki ju je s podpisi poslancev zahtevala Slovenska demokratska stranka.
- **Od 6. maja do 3. junija 2011**
Izvajanje referendumske kampanje o ZPIZ-2. Čeprav so izvedbo referendumu podprle tudi druge sindikalne centrale, je v kampanji, ki je bila strokovno zelo zahtevna, sodelovala le ZSSS. Za potrebe refe-

rendumov o ZMD in ZPIZ-2 si je vlada v parlamentu celo spremenila zakon o volilni in referendumski kampanji, s čimer si je zagotovila pravico uporabe sredstev proračuna za izvajanje referendumske kampanje. Zaradi nesodelovanja vseh sindikatov, članov ZSSS, pri oblikovanju sklada za izvajanje referendumskih aktivnosti in izvajanje kampanje, smo za zbiranje podpisov in izvajanje obeh referendumov imeli veliko manj finančnih sredstev kot vlada. Kampanjo smo izvajali z lastnim kadrom, tako soočenja strokovnjakov kakor tudi promocijski del kampanje, in pri obojem smo bili prepričljivejši in uspešnejši. Z lastnim kadrom in pomočjo kolegic in kolegov z območnih organizacij smo pokrili vse javne dogodke na terenu. Javnomnenjske raziskave v času kampanje so kazale, da se je volilno telo v času njenega izvajanja vse bolj nagibalo v smeri podpore zavrnitve pokojninske reforme. To je povzročilo, da se je vlada ob najetju dragih oglaševalskih agencij posluževala tudi oglasov, ki so poniževali ZSSS in njenega predsednika, kar so ljudje obsodili. Morda je tudi to dodalo kakšen glas proti pokojninski reformi na referendumu.

- **5. junij 2011**

Na referendumu je 495.329 volivk in volivcev ali 72,05 % tistih, ki so se udeležili referenduma, zavrnilo pokojninsko reformo. S tem je padel ZPIZ-2, nekaj mesecev za njim pa tudi vlada, ki je trmasto vztrajala pri nepravilni pokojninski reformi.

Preglednica oblikovanja referendumskega sklada, ki vsebuje sredstva iz sklepa predsedstva, in sredstva, ki so jih dejansko prispevali posamezni sindikati:

Sindikati, član ZSSS	Sklep predsedstva ZSSS	Financiranje referendumskih aktivnosti	Realizacija v %
SDOS	10.830,00 €	10.830,00 €	100 %
SFOS	7.695,00 €	7.695,00 €	100 %
GIT	3.495,00 €	0 €	0 %
KŽI	9.645,00 €	9.645,00 €	100 %
GLOSA	3.690,00 €	0 €	0 %
SUS	390,00 €	100,00 €	26 %
SSS	210,00 €	210,00 €	100 %
SDTS	8.865,00 €	8.865,00 €	100 %
SKVNS	8.400,00 €	8.400,00 €	100 %
SDE	10.635,00 €	10.635,00 €	100 %
SDGD	8.910,00 €	4.455,00 €	50 %
KNG	14.085,00 €	14.085,00 €	100 %
SKEI	24.585,00 €	0 €	0 %
SINLES	3.840,00 €	2.700,00 €	71 %
SDPZ	10.590,00 €	10.590,00 €	100 %
STUPIS	5.625,00 €	5.025,00 €	90 %
VIR	5.880,00 €	0 €	0 %
SPGS	735,00 €	735,00 €	100 %
SŠS	420,00 €	420,00 €	100 %
SMO	6.180,00 €	0 €	0 %
SODS	855,00 €	855,00 €	100 %
SZSSS	4.455,00 €	4.455,00 €	100 %

18.2. Stavkovno gibanje

Članice in člani sindikatov, združenih v Zvezo, so med kongresoma sodelovali v dveh splošnih opozorilnih stavkah. Na podlagi doslej največjih demonstracij »Skupaj za večje plače«, ki jih je organizirala ZSSS v samostojni Sloveniji 17. novembra 2007 in na katerih je preko 70.000 članic in članov sindikatov zahtevalo, da se morajo plače usklajevati z rastjo življenjskih stroškov in delom rasti produktivnosti, ter posebnega sklepa petega kongresa ZSSS, s katerim so se ZSSS in njene članice zavezale, da bodo nadaljevale priprave na stavkovni val, s katerim bodo skušale doseči realno rast plač, je Zveza s svojimi sedmimi članicami iz zasebnega sektorja organizirala splošno opozorilno stavko 12. marca 2008. V stavki je sodelovalo okoli 150.000 delavk in delavcev, ki so zahtevali dvig vseh osnovnih plač za šest odstotkov, zagotovilo, da se v kolektivni pogodbi za leti 2008 in 2009 vse plače s 1. avgustom 2008 uskladijo z rastjo inflacije, ter zagotovilo, da se v kolektivni pogodbi za leti 2008 in 2009 upošteva produktivnost na ravni panog. Po dolgotrajnih pogajanjih je bila 30. maja 2008 podpisana kolektivna pogodba o izredni uskladitvi plač za leto 2007 in načinu usklajevanja plač, povračilu stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov za leti 2008 in 2009.

Druga splošna stavka, v kateri so sodelovali tudi sindikati javnega sektorja, združeni v ZSSS, pa je bila stavka javnega sektorja 18. aprila 2012, uperjena proti varčevalnim ukrepom, ki jih je nameravala sprejeti vlada v tem sektorju, kot so med drugim: znižanje plač v javnem sektorju, vključno s plačami funkcionarjev, za 15 % do konca leta z možnostjo hitrejše odprave nesorazmerij, neizplačilo regresa v letu 2012 in polovično izplačilo v 2013, pri prevozu na delo se namesto javnega prevoza povrne 4 % cene bencina za km, zniža naj se financiranje prehrane in nekaterih drugih prejemkov. Po odmevni stavki, v kateri je sodelovalo prek 100.000 javnih uslužbenec, in dolgotrajnih pogajanjih med sindikati in vlado sta bila podpisana stavkovni sporazum in dogovor o ukrepih na področju plač in drugih prejemkov v javnem sektorju za uravnoteženje javnih financ, s katerima je sindikatom uspelo omiliti prvotni predlog vlade.

18.3. Protesti

Članice in člani sindikatov, članov ZSSS, smo se v obdobju med kongresoma udeležili številnih demonstracij in protestnih shodov, ki smo jih organizirali v ZSSS ali pa drugi. Največje demonstracije, ki smo jih organizirali v ZSSS v tem obdobju, so bile zagotovo 28. novembra 2009 na Prešernovem trgu v Ljubljani pod geslom »Za dostojne plače in varno starost«. Prek 30.000 članic in članov sindikatov ZSSS, ki so se jim pridružili tudi sindikalisti iz preostalih sindikalnih central, je zahtevalo takojšen dvig minimalne plače na 600 evrov neto, umik spornih predlogov pokojninske reforme, ki je predvidevala dvig upokojitvene starosti na 65 let, obvezno udeležbo zaposlenih pri dobičku, odgovorno vodenje podjetij v državni lasti, za vse dostopno in kakovostno javno šolstvo in zdravstvo ter delavkam in delavcem bolj naklonjene spremembe dohodninske zakonodaje. Na demonstracijah je poleg članic in članov ZSSS in drugih sindikalnih konfederacij govoril tudi namestnik generalnega sekretarja Evropske konfederacije sindikatov (EKS) Reiner Hofmann.

Sodelovali smo tudi na vseh demonstracijah, ki jih je v preteklih letih organizirala EKS. Prve takšne demonstracije je EKS organizirala skupaj z nami aprila 2008 v Ljubljani, v času predsedovanja Slovenije Evropski uniji, pod geslom »Evropski delavci zahtevamo višje plače!«. Okoli 35.000 demonstrantov iz 54 sindikalnih central iz 29 evropskih držav je zahtevalo višje plače in okrepitev kolektivnih pogajanj v Evropi, osrednja govornika pa sta bila generalni sekretar EKS John Monks in predsednik ZSSS Dušan Semolič.

Še isto leto smo se decembra udeležili evropskih demonstracij v Strasbourgu, na katerih je okoli 15.000 demonstrantov iz vse Evrope protestiralo proti predlogu direktive o delovnem času, ki je bila v obravnavi v Evropskem parlamentu. Predlog direktive je namreč vseboval za sindikate popolnoma nesprejemljive rešitve, kot so možnost podaljšanja delovnega tedna na 65 ur, predlog, da se neaktivni čas dežurstva ne šteje za delovni čas, podaljšanje obdobja preračunavanja povprečnega delovnega tedna s 4 na 12 mesecev in podobno.

15. maja 2009 smo sodelovali na evropskih regionalnih demonstracijah v Pragi, ki so potekale pod geslom »Boj s krizo: dajte prednost ljudem!«. Demonstracije so bile organizirane v štirih evropskih mestih, in sicer v Madridu, Bruslju, Berlinu in Pragi, v njih pa je skupno sodelovalo več kot 350.000 sindikalistov. Sindikati smo s temi demonstracijami jasno pokazali, da je za nas nesprejemljivo, da evropski delavci in državljani nosijo na svojih ramenih breme finančne in gospodarske krize, ki je niso povzročili.

Množično smo se udeležili tudi evropskih demonstracij, ki so septembra 2010 potekale v Bruslju pod geslom »Proti ostremu varčevanju – dajte prednost delovnim mestom in rasti!«. Okoli 150.000 demonstrantov je zahtevalo ostre varčevalne ukrepe vlad članic unije, zniževanje plač in pokojnin, nezaposlenost mladih delavcev, rahljanje delovnopравниh standardov ter socialno nazadovanje, revščino in izključenost.

Istega leta smo se decembra v okviru evropskega akcijskega dneva, ki ga je po vsej Evropi organizirala EKS, zbrali pred poslopjem državnega zbora in na protestni manifestaciji opozorili, da bi bila lahko pokojninska reforma veliko bolj prijazna do delavk in delavcev, če bi vlada nehala dajati prednost kapitalu pred delom.

Aprila 2011 smo se pridružili 50.000 demonstrantom na evropskih demonstracijah v Budimpešti, ki jih je organizirala EKS pod geslom: »Zavračamo ostro varčevanje – za socialno Evropo, pošteno plačilo in delovna mesta!«. Zahtevali smo konec varčevalnih ukrepov, ki dušijo gospodarsko rast, in namesto tega zahtevali sprejem pakta za nova delovna mesta, dostojne plače in socialno Evropo.

EKS je junija istega leta ponovno organizirala demonstracije v Luksemburgu proti varčevalnim ukrepom in načinu gospodarskega upravljanja, ki ga je želela Evropska unija vsiliti delavcem. Predstavniki ZSSS smo skupaj z drugimi sindikalisti iz vse Evrope protestirali proti nameram unije, da uvede primerjavo stroškov dela med članicami, ukine indeksacijo plač in decentralizira kolektivno pogajanje, poveže plače samo s produktivnostjo, ne pa tudi z inflacijo, da zniža plače v javnem sektorju in v nekaterih primerih tudi minimalno plačo, zniža pokojnine in ukine predčasno upokojevanje ter uvede strog proračunski in ustavni nadzor nad javnim dolgom in izdatki.

Manj kot tri mesece kasneje smo se pridružili 50.000 demonstrantom na evropskih demonstracijah v Vroclavu, ki jih je organizirala EKS pod geslom »Da evropski solidarnosti, da delovnim mestom in delavskim pravicam, ne ostrim varčevalnim ukrepom!«. Zahtevali smo več solidarnosti v Evropi pri spopadanju s krizo ter protestirali proti napadam na pravice sindikatov ter na kolektivno pogajanje.

Konec februarja 2012 smo se na evropski akcijski dan, v okviru katerega so potekali protesti po vsej Evropi, zbrali pred poslopjem vlade v Ljubljani, obsodili varčevalne ukrepe, ki zavirajo gospodarsko rast, ter predlagali alternativne ukrepe za izhod iz krize. Našo delegacijo, ki jo je vodil predsednik ZSSS Dušan Semolič, je sprejel predsednik vlade Janez Janša. Ta ga je seznanila z namenom protestov in mu izročila predlog alternativnih ukrepov.

Udeležili smo se tudi demonstracij, ki so jih organizirali drugi sindikati. Tako smo aprila 2008 sodelovali na demonstracijah v Zagrebu, ki jih je organizirala Zveza samostojnih sindikatov Hrvaške skupaj z drugimi sindikalnimi konfederacijami. Marca 2009 smo sodelovali na velikih demonstracijah v Londonu, ki jih je v času zasedanja skupine G20 organizirala britanska sindikalna centrala TUC. Aprila istega leta smo se udeležili še demonstracij, ki jih je organizirala največja italijanska sindikalna centrala CGIL v Rimu proti politiki predsednika vlade Silvia Berlusconija in na katerih je sodelovalo dva milijona sindikalistov.

Večkrat smo se zbrali tudi pred poslopjem vlade in protestirali proti različnim ukrepom, ki so bili za nas nesprejemljivi. Novembra 2008 smo protestirali proti nesprejemljivim rešitvam v evropski direktivi o delovnem času. Aprila 2009 smo pred poslopjem vlade zahtevali, da mora vlada v času krize sprejeti ukrepe za ohranjanje delovnih mest in okrepiti sistem zavarovanja za čas brezposelnosti. Takojšen dvig minimalne plače smo skupaj z vodstvi drugih sindikalnih central zahtevali januarja 2010. Junija istega leta smo protestirali pred vlado zaradi odločitve predsednika vlade in ministra za delo, da bosta poslala predloge sprememb zakona o delovnih razmerjih ter predloga zakona o trgu dela in zakona o malem delu v parlamentarni postopek brez soglasja socialnih partnerjev. Vlado smo pred sejo ekonomsko—socialnega sveta opozorili na socialno stisko delavcev aprila 2011. Julija 2012 smo skupaj s Sindikatом upokojujencev Slovenije protestirali proti določilom zakona o uravnoteženju javnih financ, ki je nekaterim upokojujencem znižal pokojnine.

Organizirali smo proteste tudi pred nekaterimi ministrstvi. Septembra 2009 smo se zbrali pred ministrstvom za zdravje in protestirali proti občutnemu zmanjševanju zdravstvenih pravic, ki jih je predvidevalo delovno gradivo zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. Avgusta 2010 smo se pridružili 32 sindikatом, ki so protestirali pred ministrstvom za delo, in zahtevali dostojne poklicne pokojnine.

Večkrat smo se zbrali pred poslopjem državnega zbora. Tako smo januarja 2009 protestirali proti predlaganemu zakonu o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, ker je premalo varoval plače delavcev. Julija 2010 smo se zbrali zaradi sprejemanja protidelavskih zakonov, ki niso bili usklajeni s socialnimi partnerji, kot so bili predlog sprememb zakona o delovnih razmerjih, zakon o malem delu in zakon o zdravstveni dejavnosti. V začetku oktobra 2010 smo se pridružili protestu sindikata upokojencev zoper predlagano zamrznitev pokojnin in socialnih transferjev ter predlagani pokojninski reformi. Istega meseca smo se zbrali pred državnim zborom in protestirali proti sprejemanju zakona o malem delu in pokojninski reformi.

Že tradicionalno smo se pred državnim zborom zbirali ob svetovnem dnevu človekovih pravic. Decembra 2007 smo opozarjali na vse bolj množično zaposlovanje mladih v negotovih oblikah dela. Istega meseca leta 2008 smo opozarjali na vse bolj razširjeno revščino, leta 2009 pa smo opozarjali na probleme, povezane s pravičnim plačilom za delo, ki naj bi omogočalo dostojno življenje. Leta 2010 smo ob dnevu človekovih pravic opozarjali na slabe delovne in socialne pravice delavcev migrantov.

Zbirali smo se tudi pred poslopjem Gospodarske zbornice Slovenije. Januarja 2008 smo se pridružili članom sindikata upokojencev, ki so se zbrali v podporo pogajalcem sindikatov zasebnega sektorja, ki so se pogajali za dvig plač v tem sektorju. Junija 2009 pa so se pred GZS zbrali članice in člani sindikata gostinstva in turizma ter protestirali proti delodajalcem, ki niso hoteli podpisati mesec prej parafrane kolektivne pogodbe za to panogo.

Februarja 2009 smo protestirali pred poslopjem zavoda za zdravstveno zavarovanje v Ljubljani zaradi predvidenih varčevalnih ukrepov v zdravstvu. Prav tako smo se februarja 2011 zbrali pred poslopjem ustavnega sodišča v Ljubljani, kjer je potekala javna obravnava o tem, ali bi lahko nastale zaradi odložitve oziroma zamrznitve zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju protiustavne posledice. Marca 2012 smo se zbrali pred poslopjem grške ambasade v Ljubljani in izrazili solidarnost z grškimi delavci in upokojenci, ki so se zaradi zahtev »trojke« v zameno za finančno pomoč znašli v neznosnih socialnih razmerah.

V organizaciji sindikata Glosa smo se ob slovenskem kulturnem prazniku tradicionalno zbirali pred Prešernovim spomenikom ob Tromostovju v Ljubljani. Leta 2008 smo opozorili na pravico do kulture, jezika, dela in kruha. Naslednje leto smo opozorili na položaj tistih, ki si v dejavnostih kulture služijo kruh na izrazito negotov in neprijazen način. Leta 2010 smo opozorili na diskriminacijo med zaposlenimi v kulturi, zlasti umetnikov po spolu in starosti.

S parolo »Ustavimo nekulturo« smo leta 2011 opozorili, da je v naši družbi še kako potrebna tudi kultura dela in medsebojnih odnosov. Leta 2012 pa je sindikat Glosa pred Prešernovim spomenikom ustanovil ministrstvo za kulturo v senci, ker je nova vlada ukinila posebno ministrstvo za kulturo in ga združila z drugimi ministrstvi.

Zaradi propadanja podjetij so delavci posameznih podjetij prihajali v Ljubljano in protestirali pred poslopjem vlade. Januarja 2009 so pred vlado protestirali delavci STS iz Maribora, ki so se tja odpravili po protestnem shodu pred ministrstvom za promet. V začetku junija 2009 so bili pred vlado delavci LTH iz Škofje Loke, v začetku julija delavke in delavci Mure iz Murske Sobote, ki so nato konec julija še enkrat množično prišli pred vladno poslopje, decembra 2011 pa so pred vlado protestirali delavke in delavci Mercatorja in izrazili svoje nasprotovanje prodaji Mercatorja hrvaškemu Agrokorju. Novembra 2011 so se pred poslopjem Nove Ljubljanske banke in nato še pred Banko Slovenije zbrali delavci podjetij Helios iz Domžal in Cinkarne Celje in protestirali, ker se je NLB odločila, da ju skupaj z državnimi skladi na hitro in netransparentno proda in tako reši svoje težave, ki jih je povzročila s prelahkotnim kreditiranjem lakomnih lastnikov.

19. ZSSS IN PROJEKTI

Z vstopom v Evropsko unijo leta 2004 je Slovenija pridobila pravico do uporabe evropskih sredstev iz evropskih strukturnih skladov in drugih programov sofinanciranja projektov. V Zvezi smo že na samem začetku začeli izvajati mednarodne projekte. Od leta 2007 naprej pa smo se na tem področju tudi kadrovske okrepili in v naslednjih petih letih prijavi skupaj osem projektov, od tega je bilo na razpisih uspešnih pet projektov. Trije projekti so se izvajali na mednarodni ravni, dva sta bila nacionalna preko evropskega socialnega sklada.

V Zvezi smo sodelovali tudi v vlogi partnerjev pri 12 projektih, od tega pri petih ki so jih izvajale sindikalne organizacije iz drugih držav članic EU, in pri sedmih projektih v organizaciji nacionalnih akterjev. Vrednost projektov, ki smo jih v minulih petih letih izvajali v Zvezi, je brez upoštevanja projektov, v katerih smo sodelovali kot partnerji, znašala 721.751,64 evra.

Izvedeni projekti, kjer je ZSSS bila nosilec:

1. 2007–2008

KREPITEV SPOSOBNOSTI SINDIKALNE TROJKE ZA PREDSEDOVANJE EU — izmenjava informacij in izkušenj med delavskimi organizacijami starih in novih držav članic,

STRENGTHENING THE CAPACITY OF TRADE UNION TROIKA TO THE EU PRESIDENCY - exchange of information and experience among workers' organizations from old and new member states,

Višina sofinanciranja s strani Evropske komisije je bila 89,50 % (27.345,72 €)

Partnerji so bili sindikati iz držav: Portugalska, Francija, Nemčija, Finska in Češka.

Rezultat projekta je:

- Priročnik o sindikalni trojki in predsedovanju Evropski uniji.

2. 2008–2009

MODEL ZA MEDIACIJO — orodje za doseganje enakopravnosti na trgu dela

MODEL FOR MEDIATION – A tool to achieve equal opportunities on the labour market

Višina sofinanciranja Evropske komisije je bila 88,50 % (69.716,78 €).

Partnerji so bili sindikati iz držav: Velika Britanija, Avstrija in Hrvaška

Rezultati projekta so:

- poročila držav o dobrih praksah na področju reševanja sporov na delovnem mestu s pomočjo mediacije;
- raziskava v sedmih slovenskih podjetjih o stanju reševanja sporov na delovnem mestu;
- smernice za mediacijo;
- priročnik za usposabljanje delavskih zaupnikov za enake možnosti (v treh jezikih).

3. 2009–2010

POZNAM SVOJE PRAVICE! — Informiranje in ozaveščanje o delavskih pravicah in sindikalnem gibanju med mladimi

I KNOW MY RIGHTS! — informing and raising awareness of workers' rights and trade union movement among young population

Višina sofinanciranja Evropske komisije je bila 89,50 % (60.004,35 €).

Partnerji so bili sindikati iz držav: Hrvaška, Finska, Švedska in Slovenija.

Rezultati projekta:

- priročnik o delovnopravni zakonodaji in potrebne informacije o delavskih pravicah ter sindikatih (v treh jezikih);
- raziskava »Mladi in sindikati«;
- promocijski material, letaki in plakati s ključnimi informacijami za mlade delavce;
- promocijski material, kot so priponke, piščalke, kondomi, nakupovalne vrečke, dežniki in označevalni

- lističi, ki se razdeljujejo na šolah in fakultetah za promocijo sindikatov;
- spletna stran s podatki o sindikatih in delavskih pravicah;
- predstavitve sindikatov in delavskih pravic po srednjih šolah in fakultetah,

4. 2009–2011

KREPITEV SOCIALNEGA DIALOGA PREKO ORGANIZACIJ SOCIALNIH PARTNERJEV

Višina sofinanciranja Evropskega socialnega sklada je bila 85 % in 15 % iz državnega proračuna (MJU) (celotni proračun projekta: 266.701,20 €).

Partnerji pri projektu so bili sindikati iz držav: Nemčija in Švedska in GZS iz Slovenije.

Rezultati projekta so:

- raziskava »Primerjalna študija o kakovosti socialnega dialoga v Sloveniji, Nemčiji in na Švedskem«;
- priročnik za usposabljanje promotorjev socialnega dialoga;
- priročnik Smernice socialnega dialoga;
- serija izobraževanj za promotorje socialnega dialoga;
- spletna stran;
- vzpostavitev regijskih centrov (Maribor, Ljubljana) za promocijo socialnega dialoga;
- medijska kampanja:
  - o plakati,
  - o letaki,
  - o 2 TV-spota,
  - o 1 scenarij za TV/radio kontaktno oddajo.

5. 2010–2013

INTEGRACIJSKI PAKET ZA BREZPOSELNE MIGRANTE, BEGUNCE IN PROSILCE ZA AZIL

Višina sofinanciranja Evropskega socialnega sklada je bila 85 % in 15 % iz državnega proračuna (MDDSZ), celotni proračun projekta: 297.983,59 €.

Partnerji pri projektu: Slovenska filantropija – Združenje za promocijo prostovoljstva. Pridruženi partnerji so: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Gospodarska zbornica Slovenije, Center za poslovno usposabljanje.

Rezultati projekta so:

- vključevanje oseb iz ranljive ciljne skupine (mladi, ženske);
- tri ustvarjena delovna mesta – od tega eno zeleno delovno mesto
- svetovanja in informiranja ter poglobljena svetovanja za brezposelne migrante;
- raziskava obstoječih kompetenc migrantov, prosilcev za azil in beguncev povezanih z zaposlovanjem in socialnim vključevanjem;
- delovno srečanje avstrijskega sindikata GPA DJP in organizacije PICUM ter OR. C. A. iz Bruslja s strokovno ekipo, ki pripravlja enotni izobraževalni program za zagovornike pravic migrantov, prosilcev za azil in beguncev;
- dva študijska obiska (Avstrija, Norveška);
- priprava in izvedba izobraževanja za zagovornike pravic migrantov, prosilcev za azil;
- priročnik s smernicami za delo zagovornikov;
- vzpostavitev krizne telefonske številke;
- zgibanka ABC INTEGRACIJE;
- izvedba letnega festivala multikulturalnosti;
- seznam kompetenc za naziv »zagovornik pravic ranljivih skupin«;
- seznam indikatorjev za »certifikat multikulturalnosti« za podjetja in organizacije.

Sedaj čakamo na odločitev Evropske komisije o odobritvi enega vloženega projekta in dveh, pri katerih sodelujemo kot partnerji.

20. DELO SLUŽBE ZA EVIDENCO ČLANSTVA

Odnos Zveze in njenih delov (sindikatoev, območij) do dobro zastavljenega informacijskega sistema ZSSS se kaže v zbirki podatkov o članih sindikatov v ZSSS in delu službe. Iskanje lastnih, skoraj gotovo dražjih in manj kakovostnih rešitev, zlasti po območjih, otežuje posameznikom, pristojnim po pravilniku o zbirki podatkov o članih sindikatov v ZSSS, dostop do zbirke podatkov in s tem do uporabe, vnosa sprememb in dopolnitev podatkov posameznih članov. Posamezna območja imajo tudi lastne zbirke podatkov o članih, kar je v nasprotju z zakonom o varstvu podatkov in pravilnikom o zbirki podatkov o članih sindikatov v ZSSS.

Informacijski sistem ZSSS skupaj s programom Evidenca omogoča najrazličnejše statistične in druge obdelave s področja pravne pomoči, socialnih pomoči, usposabljanja članov ter omogoča spremljanje nalog, dolžnosti članov v sindikatih na vseh ravneh od sindikalne organizacije do dela v ZSSS. Podatkov ni mogoče obdelati, ker jih skoraj nihče ne vnaša. Vsi ti podatki in obdelave pa bi še kako pomagali pri sindikalnem delu. Delo in trud, ki so ga vložili pravniki strokovne službe ZSSS v šifrante in navodila, kako vnašati podatke o nudeni pravni pomoči, nista obrodila sadov, saj podatke vnašata samo dve območji. Dejansko nekatere možnosti, ne pa vseh, ki jih ponuja program Evidenca, uporabljajo le posamezni sindikati na ravni države.

Služba za evidenco članstva se je v tem obdobju skrčila za enega delavca. Čeprav število članov upada, sta se obseg dela in raznolikost povečala, saj obsegata: spremljanje podatkov za kartico ugodnosti, plačilno kartico DH, posredovanje podatkov za uveljavljanje članskih ugodnosti, letos možnost plačevanja članarine preko SDD, dodatno delo z območji, ki imajo otežen dostop do podatkov, registracijo članov za obisk posebnega zaprtega dela spletnih strani, ki ga ni, itd. Dodatno delo povzročata tudi sindikata SINLES in SODS, ker nista v sistemu enotne evidence članstva, članom pa vseeno zagotavljamo vse pravice iz kartice ugodnosti. Vodenje podatkov o članih SINLES in SODS samo zaradi kartice ugodnosti je tudi zakonsko vprašljivo. Iz navedenega izhaja, da tudi delo službe ni brezhibno. Zaradi preobilice dela smo opustili izločanje pristopnih izjav posameznikov, ki že deset let niso člani sindikata, kar seveda pomeni kršenje zakona in pravilnika.

21. SINDIKALNA PRIZNANJA

Leta 1993 smo v Zvezi uvedli podeljevanje najvišjih priznanj ZSSS, to je plakete Svobodnih sindikatov Slovenije sindikatom pri delodajalcu ter posameznikom za njihovo delo in posebne dosežke pri krepitevi naše organizacije. Vsako leto jih podeljujemo na slavnostnem sprejemu, ki ga priredi predsednik ZSSS ob največjem delavskem prazniku – 1. maju. Sprejema se udeležujejo predstavniki oblasti, političnih strank, ESS, delodajalskih organizacij in drugih sindikalnih organizacij, spremlja pa ga vedno tudi kulturni program.

21.1. Prejemniki plaket Svobodnih sindikatov Slovenije v obdobju 2008—2012

V letu 2008:

- Jani Brumen, dolgoletni predsednik Sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Doma starejših občanov Ljutomer,
- Erika Kerčmar, podpredsednica območnega odbora Sindikata tekstilne in usnjarsko predelovalne industrije Pomurja,
- Janez Kocjan, član glavnega odbora, statutarne komisije in pogajalske skupine Sindikata Glosa,
- Berta Belkisa Zalar, predsednica Sindikata delavcev gostinstva in turizma GH Toplice Bled

V letu 2009:

- Martin Dular, predsednik Sindikata kovinske in elektroindustrije podjetja Siemens Transportation Systema,
- Alojz Horvat, predsednik Sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije Zavoda dr. Marijana Borštnarja, Dornava,

- Drago Kovačevič, dolgoletni predsednik Sindikata kmetijstva in živilske industrije podjetja Vrtnarija Čatež,
- Marjetica Lešer, predsednica Sindikata delavcev trgovine Slovenije družbe Merkur.

V letu 2010:

- Anuška Bovha, sindikalna zaupnica Sindikata Glosa v Osrednji knjižnici Kranj,
- Alojz Mesarec, predsednik Sindikata delavcev gostinstva in turizma v podjetju Gost Velenje,
- Eva Slabe, sindikalna zaupnica Sindikata tekstilne in usnjarsko predelovalne industrije Slovenije v Industriji usnja Vrhnika,
- Ivan Sotošek, sekretar konference sindikalnih podružnic Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije v poslovnem sistemu Gorenje Velenje,
- Dušan Zelenjak, predsednik Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije v družbi Stavbar IGM Hoče.

V letu 2011:

- Branko Bambič, predsednik Sindikata KNG Krka Novo mesto,
- Franc Bratkovič, predsednik sindikalne podružnice SKEI Lentherm Lenart,
- Kristijan Lasbafer, predsednik Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije,
- Vili Novak, predsednik regijske organizacije SKEI Koroške.

V letu 2012:

- Izvršni odbor Sindikata delavcev prometa in zvez v družbi Viator & Vektor,
- Dragica Krojs, predsednica Sindikata gostinstva in turizma Slovenije v družbi Terme 3000,
- Goran Rajič, predsednik Sindikata državnih organov Slovenije Mestne občine Maribor,
- Stanko Sedonja, predsednik Sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije v Splošni bolnišnici Murska Sobota,
- Marjan Vindiš, predsednik Sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije v družbi Perutnina Ptuj.

21.2. Posebno priznanje – zahvala za dolgotrajno delo v ZSSS

Predsedstvo ZSSS je marca 2010 sklenilo, da uvede posebno priznanje – zahvalo za dolgotrajno delo v ZSSS, in pooblastilo predsednika ZSSS, da se lahko po lastni presoji na vsakoletnem prvomajskem sprejemu zahvali sodelavcem Zveze, sindikatov, članov ZSSS in območnih organizacij ZSSS, ki so odšli v pokoj.

Prejemniki zahval za dolgotrajno delo v ZSSS v obdobju 2010—2012

V letu 2010:

1. Justi Arnuš, strokovna delavka v ZSSS
2. Franc Klepej, sekretar v OO ZSSS Savinjska
3. Jože Miklič, sekretar OO ZSSS Dolenjska, Bela krajina in Posavje
4. Marko Milič, sekretar v OO ZSSS Pomurje
5. Dušan Detiček, sekretar v OO ZSSS Podravje in Koroška
6. Lucien Perpette, simpatizer ZSSS

V letu 2011:

1. Bojan Bugarič, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani
2. Silva Pučko, bivša delavka Mure
3. Forto Turk, sekretar v OO ZSSS Savinjska
4. Jože Boben, sekretar v Osrednjeslovenski OO ZSSS
5. Andrej Kranjc, sekretar OO ZSSS Velenje
6. Stane Drobnič, sekretar v Osrednjeslovenski OO ZSSS

V letu 2012:

1. Franci Lavrač, nekdanji predsednik Sindikata delavcev trgovine Slovenije
2. Ladislav Kaluža, nekdanji sekretar Sindikata delavcev trgovine Slovenije
3. Miloš Trampuž, nekdanji sekretar v Osrednjeslovenski OO ZSSS

22. PRAZNOVANJE PRVEGA MAJA

V Zvezi smo v obdobju med kongresoma v počastitev prvega maja, največjega delavskega praznika, kljub precejšnjim finančnim stroškom organizirali vsako leto okoli dvajset tradicionalnih prvomajskih prireditev in kresovanj po vsej državi. Na prireditvah so bili govorniki večinoma sindikalni voditelji, poleg njih pa so govorili tudi predsednik republike, predsednik vlade in posamezni ministri. Slavnostni sprejem ob prvem maju smo združili tudi s postavitvijo mlaja v Miklošičevem parku v Ljubljani.

Praznovanje prvega maja v Zvezi že tradicionalno zaznamujemo tudi s srečanji s sindikati sosednjih držav na mejnih prehodih. S kolegi iz Zveze samostojnih sindikatov Hrvaške se vsako leto srečujemo na mejnem prehodu Obrežje oziroma Bregana, v okviru Medregijskega sindikalnega sveta Furlanije - Julijske krajine in Slovenije pa v različnih krajih ob italijansko-slovenski meji.

V Zvezi smo se že v preteklem obdobju pogostokrat srečevali s pobudami, predvsem posameznih podjetnikov, za zmanjšanje števila prostih dni ob prvem maju na samo en dan, češ da bi na ta način gospodarstvo ustvarilo velike prihranke. V letu 2012 smo se ob razpravi o varčevalnih ukrepih soočili s predlogom vlade, da bi bil le še prvi maj dela prosti dan. Ob protestih Zveze in naših argumentih proti temu, ki so dobili podporo tudi v delu javnosti, je vlada takšen predlog umaknila.